

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Başaran GENÇDOĞAN

709395

ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİNİN
LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İÇİN
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ İLE FAKTÖR YAPISI

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. NİHAL ÖREN

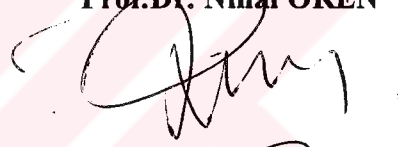
T109395

ERZURUM – 2001

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalının Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman
Prof.Dr. Nihal ÖREN

Jüri

Prof. Dr. Muhittin AŞKIN

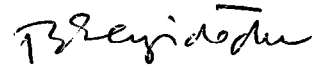

Jüri

Doç. Dr. Ramazan ARI

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. / / 2004

Prof. Dr. İMZYİDOĞLU
Enstitü Müdürü
Müdürü

ÖZET
DOKTORA TEZİ
ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİNİN
LİSE VE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İÇİN
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ İLE FAKTÖR YAPISI

Başaran GENÇDOĞAN

Danışman: Prof. Dr. Nihal ÖREN

2001 – SAYFA: 185

Jüri: Prof. Dr. Nihal ÖREN

Prof. Dr. Muhittin AŞKIN

Doç. Dr. Ramazan ARI

Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliği ile faktör yapısının incelendiği bu araştırma, Erzurum ilindeki altı farklı lisede öğrenim gören lise öğrencisi ile Atatürk Üniversitesinin değişik fakültelerde öğrenim gören "normal" ve aynı üniversitenin Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Sağlık Merkezine değişik psikolojik yakınmalarla başvuran "hasta" üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Araştırma örneklemini, 242 lise öğrencisi ve 767 normal ve 212 hasta öğrenci olmak üzere toplam 1221 kişiden oluşmaktadır. Araştırma verileri bu üç farklı örneklem grubu için ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmiştir.

Zung depresyon ölçeğinin önce dilsel geçerliği araştırılmış bu amaçla her iki dili de çok iyi bilen kişilere önce İngilizce ölçek daha sonra Türkçe çevirisi verilmiş ve bu iki değerlendirme sonucu alınan puanlar arasındaki korelasyon ve puanların ortalamaları arasındaki fark "t" testi ile incelenmiştir.

Ölçeğin geçerliğinin saptanmasında benzer ölçek geçerliği yönteminden yararlanılmış, bu amaçla Beck Depresyon Envanteri ile SCL-90 R ölçeğinin "Depresyon" alt skalasından yararlanılmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğinin saptanması aşamasında Cronbach Alfa Katsayısı, Gutman Split-half ve Spearman Brown iki yarı güvenilirliği hesaplanmıştır. Geçerliği için, "yapı" ve "benzer ölçek" geçerliği incelenmiştir. Ayrıca ölçeğin faktör yapısını belirlemek için önce örneklem yeterliği ve uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin Sampling Adequacy ve Bertlett's Test of Sphericity analizleri yapılmış ve daha sonra faktör analizleri lise, üniversite normal ve hasta öğrenci grupları için ayrı ayrı yapılmıştır.

Orjinal ölçekten farklı faktörler bulunmuş olup, lise ve üniversite örneklemini için de farklı faktöriyel yapılar ortaya çıkmıştır.

Tüm bu analizler sonucu ölçek gerek lise gerekse üniversite öğrencilerinin depresyon düzeylerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir olarak bulunmuştur.

ABSTRACT**Ph.D. THESIS****VALIDITY AND RELIABILITY OF FACTOR STRUCTURES
OF ZUNG SELF-RATING DEPRESSION SCALE FOR STUDENTS
IN HIGH SCHOOL AND UNIVERSITY****Başaran GENÇDOĞAN****Supervisor: Prof. Dr. Nihal ÖREN****2001 – PAGE: 185****Jury: Prof. Dr. Nihal ÖREN****Prof. Dr. Muhittin AŞKIN****Doç. Dr. Ramazan ARI**

This study, aiming to investigate the factor structure related with the validity and reliability of Zung Self-Rating Depression Scale, was carried on students studying in six high schools in Erzurum, psychologizelly sick and normal students studying in different faculties in Atatürk University, and those applying to the health centre of Health, Culture and Sports Department of the same university with various psychological complaints.

The study includes 1221 subjects, of whom 242 are high school students, and 767 normal end 212 sick university students. Data were seperately collected and evaluated for those three sample groups.

First, the linguistic validitiy of Zung Self-Rating Depression Scale was searched; for this purpose the scale was given to those who speak English and Turkish fluently in English first, and then in Turkish. Later the correlations obtained as a result of these two evaluations and the difference between the average of the points were investigated with “t” test.

For determining the relevancy of the scale, and “Depression” sub-scale of SCL-90-R-Scale was used.

Cronbach Alfa Coefficient , Gutman Split-half ve Spearman Brown two halves reliability were calculated in the stage of determining the reliability of the scale. “Structure” and “similar scale” validity were studied for the validity of Zung Self-Rating Depression Scale. Besides, in order to determine the factor structure of the scale, first, the analyses for sample adequacy were made with Kaiser-Meyer-Olkin Sampling Adequency analyses and validitiy with Bertlett’s Test of Sphericity; then, factor normal and sick university students.

Different sacales from original ones were found, and different factorial structures were found out for high school and university samples.

These analyses reveal that the scale is relevant and reliable in evaulating the depression levels of students in high school and university.

ÖNSÖZ

Liseli gençler, özellikle yaşları açısından ergenlik dönemi süreci içindedirler. Ergenlik dönemi değişik araştırmacıların ilgisini çeken, kendine özgü özellikleri olan, çocukluk ile erişkinlik arasında bir geçiş dönemidir. Bu yüzden bu dönemde bireylerde, bir yanda hormonal ve bedensel değişimler olurken öte yanda da psikolojik değişimler yaşanmaktadır. Bu dönemin değişimlerinin yarattığı durumlar, ergen için üstesinden gelinmesi gereken zor bir görevdir. Zordur; çünkü, hormonların ortaya çıkardığı bedensel değişimler onun için tümünden yabancısıdır ve bu değişimler hakkında yeterince ön bilgiye sahip değilse anormalleştiği, hastalandığı korkusu ve utanç ve suçluluk duyguları içinde bu değişimlerle başetmeye çalışır. Zordur; çünkü, duygusal açıdan egodistonik bir durum ile karşı karşıyadır. Bu duygusal değişim, başkalarından, özellikle de ebeveynlerden gizlenmeye çalışılır. Bu durum ise ergeni iyice kısıpaca alır.

Üniversiteli gençler için ise, durum daha da karmaşıktır. Yukarıdaki ergenlik dönemi sorunlarına ek olarak bu dönemin sonlanması ile girilen erişkinlik sürecinin getirdiği sorunlar ise; toplumsal ilişkiler, statü ve konum değişimi, özgür veya birey olma isteminin sonucu ortaya çıkan yeni kimliğe uyum ve sosyal çevreye uyum gibi yeni sorunlardır.

Liseli ve üniversiteli gençler, içinde buldukları döneme özgü değişimlerin ortaya çıkardığı problemlerin üstesinden, her zaman için başarılı olarak gelemeyebilirler. İşte bu noktada özellikle psikolojik kökenli patolojiler çok sık olarak ortaya çıkabilir. Bu patolojilerin en başında depresif ruh durumunun hakim olduğu depresyonun geldiği araştırmalarla saptanmıştır.

Ergen ve gençlerde depresyonu belirlemede geçerli ve güvenilir araçlara gereksinim vardır. Bu araştırmanın amacı da, W. Zung tarafından geliştirilmiş olan ve ülkemizde özellikle psikiyatrik araştırmalarda sık kullanılan fakat yeterince geçerlik ve güvenilirlik çalışması bulunmayan "Zung Depresyon Ölçeği"nin, bu amaçla kullanılmasına yönelik olarak geçerlik ve güvenilirliği ile faktör yapısı hakkında daha ileri bilgiler vererek ölçeğin Türk toplumuna uyarlanmasıdır.

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında, beni cesaretlendiren, teşvik eden ve destek veren sayın Prof. Dr. Nihal ÖREN'e teşekkür ederim.

Bir baba gibi yakınlık gösteren, her zaman destek veren ve yol gösteren sayın Prof. Dr. Muhittin AŞKIN'a teşekkür ederim.

Bana sürekli yol gösteren, teşvik eden, destek veren sayın Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU'na teşekkür ederim.

Araştırmanın farklı aşamalarında katkıları olan Doç. Dr. H. Bayram KAÇMAZOĞLU'na, Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜNDÜZ'e, Yrd. Doç. Dr. Mehmet TAKKAÇ'a, kitaplığını kullanmam izin verdiği için Uzm. Psk. Şenbark ÇETİN'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Araştırma verilerinin bilgisayara aktarılması sırasında çok değerli yardımlarını gördüğüm Tayyar Tan Mengühan ÇİÇEKSİZ'e teşekkür ederim.

Araştırmanın değişik aşamalarında, kaynak veren, yol gösteren, çalışmaya farklı katkıları olan, fakat hepsinin ismini burada saymama olanak olmayan diğer tüm dostlara da tek tek teşekkür ederim.

Eşim Nihal GENÇDOĞAN'a müsveddeleri birkaç kez okumasından, araştırma boyunca bana karşı anlayış, sabır ve desteğinden dolayı teşekkür ederim.

Erzurum – 2001

Başaran GENÇDOĞAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ.....	III
TABLolar DİZİNİ.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XII
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
PROBLEM.....	35
ALT PROBLEM	35
DENENCELER.....	36
SAYILTIAR.....	37
SINIRLILIKLAR.....	37
TEMEL TERİM VE KAVRAMLAR.....	37
Lise Öğrencisi	38
Üniversite Öğrencisi	38
Normal Öğrenci.....	38
Hasta Öğrenci.....	38
Depresyon (Depression).....	38
II. BÖLÜM.....	39
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	39
ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ'NE İLİŞKİN GEÇERLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI.....	39
Türkiye'de Zung Depresyon Ölçeği ile İlgili Olarak Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	39
Yurtdışında Zung Depresyon Ölçeği ile İlgili Olarak Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	41
ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ KULLANILARAK YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	41
Türkiye'de Zung Depresyon Ölçeği Kullanılarak Yapılan Araştırmalar	42
Yurtdışında Zung Depresyon Ölçeği Kullanılarak Yapılan Araştırmalar.....	43

III. BÖLÜM

YÖNTEM	46
Evren ve Örneklem	46
Bilgi Toplama Araçları.....	46
Zung Self-Rating Depression Scale	47
Zung Depresyon Ölçeği	49
Ölçeğin Kullanılması.....	50
Depresyon ve Diğer Emosyonel Hastalıklarda SDS Yorumu	53
Beck Depresyon Envanteri.....	54
Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği.....	56
Verilerin Analizi.....	57
Cronbach α Güvenirlik Katsayısı Analizi.....	57
KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) Analizi	58
Bartlett's Test of Sphericity Analizi	58
Faktör Analizi (Common Factor Analysis)	59

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM.....

Örneklem Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular.....	60
1. Zung Depresyon Ölçeğinin Dilsel Eşitlik Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	61
2. Zung Depresyon Ölçeğinin Lise Öğrencilerine İlişkin Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum	62
2.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum	62
2.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Güvenirliği ile İlgili Bulgular.....	63
2.2.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	63
2.2.2. İki Yarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular ve Yorum	65
2.2.3. Madde-Toplam Puan Korelasyonu ile İlgili Bulgular ve Yorum	67
2.3. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum	69
2.3.1. Örneklem İlişkin Olarak Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Analizi Değerleri ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	69
2.3.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Analizi ile İlgili Bulgular ve Yorum	70
2.4. Lise Öğrencileri Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	76
2.5. Lise Öğrencilerinde Cinsiyet Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular ve Yorum.....	79
3. Zung Depresyon Ölçeğinin Üniversite Öğrencilerine İlişkin Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum	80
3.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Yapı Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	80
3.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum	81
3.3. Zung Depresyon Ölçeğinin Güvenirliği ile İlgili Bulgular.....	82
3.3.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	82

3.3.2. İki Yarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular ve Yorum	85
3.4. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum	91
3.4.1. Normal ve Hasta Öğrenci Örneklemleri ile İlgili Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Analizi Değerleri Bulguları ve Yorum.....	91
3.4.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Analizi ile İlgili Bulgular ve Yorum	93
4.5. Normal ve Hasta Öğrenci Grupları Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	104
3.6 Üniversite Öğrenci Gruplarında Cinsiyet Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular ve Yorum.....	108
4. Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular	109
V. BÖLÜM	111
VARGI VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKLAR.....	114
ÖZGEÇMİŞ.....	136
EKLER.....	137
EK - 1 ZUNG DEPRESSION SELF-REPORT RATING	137
EK - 2 ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ.....	138
EK - 3 BECK DEPRESYON ENVANTERİ	139
EK - 4 BELİRTİ TARAMA ENVANTERİ (SCL-90-R).....	140
EK - 5 LİSE ÖĞRENCİLERİNE İLİŞKİN DATALAR.....	141
EK - 6 ÜNİVERSİTE NORMAL ÖĞRENCİLERİNE İLİŞKİN DATALAR.....	147
EK - 7 ÜNİVERSİTE HASTA ÖĞRENCİLERİNE İLİŞKİN DATALAR.....	154

TABLOLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo I. 1. Depresif Hastaların % 50'sinden Fazlasında Ortaya Çıkan İndeks Epizod Semptomları	19
Tablo I.2. Depresif Hastaların % 10 ile % 50'sinde Ortaya Çıkan İndeks Epizod Semptomları	20
Tablo I.3. Depresyonun Bilişsel Modeli	26
Tablo I.4. Anksiyete ve Depresyonun Farklı Yönleri	27
Tablo I.5. Depresyonda İntihar Riskini Arttıran Etkenler	30
Tablo II. 1. Ceyhun ve Akça'nın Araştırmasında Zung Depresyon Ölçeği'ne İlişkin Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	40
Tablo II.2. Ceyhun ve Akça'nın Araştırmasında Zung Depresyon Ölçeği'ne İlişkin Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapma ve "t" Değerleri	41
Tablo III.1. 1965 Yılında Yayınlanan "The Self-Rating Depression Scale (SDS)"	48
Tablo III. 2. 1974 Yılında Yeniden Düzenlenerek Yayınlanan "The Self-Rating Depression Scale (SDS)"	49
Tablo III. 3. Depressif Bozukluklar İçin Teşhis Kriterleri ve Bunların SDS Maddeleri ve İlişkisi	51
Tablo III. 4. SDS Cetveline Göre Ham Puanların Çevrilmesi	52
Tablo III. 5. SDS Ölçeğinin Yorumlanması	53
Tablo III. 6. Üniversite Öğrencileri için Broyson'un Önerdiği Beck Depresyon Envanteri Kesme Noktaları.....	56
Tablo IV.1. Örneklemeye Alınan Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Demografik Özellikleri ile İlgili Bulgular.....	60
Tablo IV. 2. Zung Depresyon Ölçeğinin İngilizce ve Türkçe Formlarından Alınan Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve "t" Testi	61
Tablo IV.3. Zung Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri	63

Tablo IV.4. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı (Reliability Analysis - Scale "Alpha")	64
Tablo IV.5. Zung Depresyon Ölçeğinin Gutmann Split-half ve Spearman- Brown İki Yarı Korelasyonu Güvenirlik Katsayıları	66
Tablo IV.6. Zung Depresyon Ölçeğinin Maddeler Arası ve Madde-Toplam Puan Korelasyon Katsayıları.....	68
Tablo IV.7. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Testi Sonuçları	70
Tablo IV.8. Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları (Total Variance Explained).....	71
Tablo IV. 9. Lise Örnekleminde Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matriksi.....	73
Tablo IV. 10. Zung Depresyon Ölçeğinin Lise Örneklemi için Faktör Yapısı.....	74
Tablo IV. 11. Ham ve SDS Puanlarına İlişkin İstatistik Veriler	76
Tablo IV. 12 Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular	77
Tablo IV.13. Kız ve Erkek Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve "t" Testi	79
Tablo IV.14. Normal ve Hasta Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve "t" Testi	80
Tablo IV. 15 Zung Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri	81
Tablo IV. 16. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	83
Tablo IV. 17. Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	84
Tablo IV. 18. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Gutmann Split-half ve Spearman- Brown İki Yarı Korelasyonu Güvenirlik Katsayısı.....	86

Tablo IV. 19. Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Gutmann Split-half ve Spearman- Brown İki Yarı Korelasyonu Güvenirlik Katsayısı.....	87
Tablo IV. 20. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Maddeler Arası ve Madde-Toplam Puan Korelasyon Katsayıları ile İlgili Değerler	89
Tablo IV. 21. Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Maddeler Arası ve Madde-Toplam Puan Korelasyon Katsayıları ile İlgili Değerler	90
Tablo IV. 22 Normal Öğrenci Örnekleme için Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Testi Sonuçları	92
Tablo IV. 23 Hasta Öğrenci Örnekleme için Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Testi Sonuçları	92
Tablo IV. 24 Normal Öğrenci Grubunda Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları	94
Tablo IV. 25 Normal Öğrenci Grubunda Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matrisi.....	96
Tablo IV. 26 Zung Depresyon Ölçeğinin Normal Öğrenci Grubu için Faktör Yapısı.....	97
Tablo IV. 27 Hasta Öğrenci Grubunda Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları	99
Tablo IV. 28 Hasta Öğrenci Grubunda Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matrisi.....	101
Tablo IV. 29 Zung Depresyon Ölçeğinin Hasta Öğrenci Grubu için Faktör Yapısı.....	102
Tablo IV. 30. Normal ve Hasta Öğrencilerin Ham ve SDS Puanlarına İlişkin İstatistik Veriler	104

Tablo IV. 31. Normal ve Hasta Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular.....	105
Tablo IV.32. Kız ve Erkek Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları SDS Puanlarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi	108
Tablo IV.33. Lise Öğrencileri ile Üniversite Normal Öğrenci Gruplarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi ile İlgili Bulgular	109
Tablo IV.34. Lise Öğrencileri ile Üniversite Hasta Öğrenci Gruplarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi ile İlgili Bulgular	109
Tablo IV. 35. Normal ve Hasta Üniversite Öğrencilerinin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları SDS Puanları ile İlgili Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi	110

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Scree Plot Testi	72
Şekil 2. Dönüştürülmüş Bileşenler Grafiği	75
Şekil 3. SDS Depresyon Puanı Histogramı.....	78
Şekil 4. Scree Plot Testi	95
Şekil 5. Dönüştürülmüş Bileşenler Grafiği	98
Şekil 6. Scree Plot Testi	100
Şekil 7. Dönüştürülmüş Bileşenler Grafiği	103
Şekil 8. Normal Öğrenci SDS Depresyon Puanı Histogramı.....	107
Şekil 9. Hasta Öğrenci SDS Depresyon Puanı Histogramı.....	107

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Yaşam sürekli hareket ve değişim içindedir. Dıştan gelen uyarıcılar insan üzerinde kendilerini sürekli göstermeye çalışırken, bunların etkileri ile gelişme sırasında içten gelen bir oluşum açıkça kendini gösterir. Gelişme ve olgunlaşma adını verdiğimiz bu süreç zamanın akışı içinde ve fonksiyonların işleyişleri ölçüsünde ortaya çıkacaktır (Yavuz, 1998, s.20). Gelişim alttan yukarı, ilkelden yetkine doğru bir devinim süreci olup genel diyalektik yasalarına bağlıdır (Savaşçı, 1978, s.255). İnsanın yaşamı boyunca bir değişim ve gelişim içinde olduğu düşünülürse, ergenlik ve gençlik dönemi de çocukluktan olgunlaşmaya yani yetişkinliğe geçişin yer aldığı bir gelişim aşamasıdır.

Lise öğrencileri, yaşları açısından erinlik ve ergenlik döneminin yeni başladığı veya süregeldiği bir gelişim aşamasındadırlar. Üniversite öğrencileri ise yaş ve gelişimsel ölçütler dikkate alındığında, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinin özelliklerini sergilemektedirler (Türküm, 1996. s.5).

Erinlik (Alm. Pubertat; fr. puberte; ing. puberty), çocukluk çağının son ererek cinsel organların işlerlik kazandığı ve çok sayıda morfolojik ve psikolojik değişikliklerle belirlenen, 12-15 yaşları arasında yer alan dönemdir (Gürün, 1991. s.46). Diğer bir tanımda ise, erinlik (Puberty), çocukluk ve ergenlik dönemleri ile çakışan, çocukluğun sonuna doğru bireyin cinsel olgunluğa eriştiği ve üreme yeteneği kazandığı döneme verilen ad (Onur, 1985, s.91) olarak ifade edilmektedir.

Ergenlik, gerek çok açık bir şekilde görünen (bedensel) gerekse çok açık görülemeyen (hormonal ve duygusal) değişimlerinden dolayı birçok bilim adamının dikkatini çekmiş olup gelişim psikolojisi içinde en fazla ele alınan ve üzerinde değişik boyutlarına ilişkin araştırmalar yapılan bir konudur.

Ergenlikten ilk kez söz eden ve Yunan gençlerindeki belirtilerini yaklaşık olarak ilk saptayan Aristo olmuştur (Uğurel, 1980, s.3).

Batı dillerinde büyüme anlamına gelen “adolescence”, bizde yeniyetmelik ve delikanlılık dönemini içine alan “ergenlik çağı” çocukluktan yetişkinliğe geçiş hazırlıklarını içine alan bir gelişme dönemidir (Kılıççı, 1992, s.55). Bu dönemle ilgili

yaş sınırları toplumdaki topluma ve toplumun bir kesiminden diğer bir kesimine farklılık göstermektedir. Bizim toplumumuz için bu yaş sınırlarını Gürün (1991) ve Köknel (1972), kızlar için 13-18, erkekler için 15-20, Enç (1972) kızlar için 12-21, erkekler için 13-22 olarak alırken, her iki cins için bu sınırları genişleterek Yörükoğlu (1981), Kırpınar (1983) ve Uğurel (1980) 12-21, Erden ve Akman (1996) 11-12 ile 17-18, Cüceloğlu (1993, s.580) ise 13 ile 20 olarak vermektedirler.

Yukarıdaki tanımdan ve değişik yaş sınırları verilmesinden de anlaşılacağı gibi kesin yaş sınırları yoktur. Genelde biyolojik değişiklikler dönemin başlangıcını belirler, sonlanışını belirleyen ise bireyin ekonomik bağımsızlığını kazanması gibi sosyal faktörlerdir (Özbay ve Öztürk, 1992, s.12-13).

Ergenliği, sosyolojik açıdan ele alan Lane ve Beauchamp (1959), sosyal yönden yeniden doğuş çağı, Havighurst ve Taba (1959), yetişkinliğe özgü bir seri önemli gelişim görevlerini başarma çağı, Geçtan (1978) zorlanmalı yaşam dönemlerinin ilki olarak nitelendirmektedir (Kılıççı, 1992. s.69).

Ergenlik dönemi gerek hormonal, gerek bedensel, gerekse psikolojik değişimlerinden dolayı bir yanda bu değişimlere oldukça iyi bir uyum yapabilmeyi yani ergenin kendisine ilişkin yeni bir imaj geliştirmesini gerektirdiği gibi öte yandan toplumsal ilişkilerde de yeni bir kimlik arayışı ve toplumla iyi bir bütünleşme gerektirdiğinden fırtınalı ve çalkantılı bir süreçtir.

Adelosan döneminin bir karışıklık dönemi olduğunu savunan kuramsal görüşe göre, gençler ergenlik yılları boyunca kişilik örgütlerinde bir karışıklık yaşantısı geçirmektedirler. Bu karışıklık gencin psikolojik dengesizlik, kargaşa ve mizaç değişiklikleri gibi yaşantılar geçirmesine yol açmaktadır. Böylece genç, faaliyetlerinde kararsızlık içine girerek yordanmaz davranışlar gösterebilir (İnanç, 1990, s.519).

Ergenlik çağının hemen başlangıcında görülen cinsel uyanış ve kişide gittikçe artan bir bağımsızlık gereksinimi, toplumun engelleyici etkileriyle bir zorlanma ve bunalım kaynağı haline gelmektedir. Tüm bu zorlanmalar yetmiyormuş gibi bir de toplumun ergenlik çağı için öngördüğü bazı gelişimsel beklentiler, ergenin içinde bulunduğu zorlanmalarını daha da karmaşık ve içinden çıkılması güç bir duruma dönüştürmektedir. Ergen bütün bu değişimlerin ve beklentilerin yarattığı bunalımları o ana kadar geliştirdiği ego gücüyle yenip, yeni bir kişilik bütünlüğüne ulaşma ve bu

bütünlük içinde bütün çelişkileri uzlaştırmak zorundadır (Kılıççı, 1992, s.57). Tüm bunlar ergen için üstesinden gelinmesi gereken gelişim görevleridir.

Ergenlik Çağının Gelişim Görevleri

Ergenlik çağının gelişim görevleri, diğer çağların gelişim görevlerinde olduğu gibi aşamalı ve ardışık bir biçimde tekrarlanmakla birlikte bazıları da yetişkin rollerine uygun davranış kalıplarına ulaşmış bir nitelik gösterirler. Gelişim görevleri, her ne kadar toplumun ve kültürün saptadığı davranış kalıpları olarak bireyi dışarıdan zorlarsa da kişinin psikolojik benliği olgunlaşma sonucu artan enerjiyi zorlanmalara göre yönlendirebilmektedir. Her gelişim çağının kendine özgü gelişim görevlerinin zamanında yerine getirilmesi, kişinin çevresiyle ahenkli ilişkiler kurmasına yol açmakta, başarılmayan her gelişim görevi ise kişiliğin uyumunda bir sorun ve bir güvensizlik durumu meydana getirmektedir (Kılıççı, 1992, s.57-58).

Ergenlik çağında başarılması beklenen başlıca gelişim görevleri şunlardır:

1. Cinsel rolünü kabullenme ve bu role uygun davranış örüntüleri geliştirebilme.
2. Duygusal bağımsızlığını kazanma ve kendisiyle ilgili önemli kararları kendi başına verebilme.
3. Akran dünyası içinde kabul görme ve arkadaşlık, işbirliği, liderlik yeteneklerini geliştirebilme.
4. Çatışan değerleri uzlaştırma ve kendi yaşına özgü bir yaşam felsefesi geliştirebilme.
5. Meslek seçimi için gerekli ön hazırlıkları yapma ve kendine en uygun olan mesleği seçebilme.
6. Öz kimliğine ulaşma ve bunu kabullenme (Kılıççı, 1992, s.58).

“Cinsel rolünü kabullenme ve bu role uygun davranış örüntüleri geliştirebilme” gelişim görevi açısından; Ergenlik döneminde, eskiden yaşanılmış cinsel yönelişler, çatışmalar yeni baştan yaşanır. Oedipal duygular alevlenir. Yasak sevi (insest) duvarını zorlayan eğilimler, hatta eylemler belirebilir. Henüz aile dışındaki cinsel ilişkiler cinsel açıdan pek güven ve cesaret verici olmadığından delikanlının kendi kendini doyurmaya çalışması, düşlerinde yakınlarını görmesi, düşlemlerinde onlara cinsel duygular duyması doğaldır. Tüm bu durum delikanlıyı derin bocalamalara ve kaygılara düşürebilir. Bu yüzden ana-babadan, kardeşlerden

uzaklaşma eğilimi ortaya çıkabilir. Kız yada erkek coşan dürtüleri üzerinde egemenlik kurmak zorundadır. Cinsel dürtülerin sıkıştırması ve bunları bastırmak zorunda kalışı kolay çözülen bir sorun değildir. Bu tür çatışmalar ve çabalar içinde bocalayan gencin ruhsal durumunu tanımak güçtür (Öztürk, 1988, s.76-77).

Çocuğun bağımlı olduğu ana-babasının onayını kazanmış davranışlara dönüştüremediği bu cinsel dürtüleri, ana-baba bunlara olumsuz tavır takınmasa bile suçluluk duygusunu ortaya çıkaracaktır (Storr, 1992, s.26)

Bunun yanında hormonların etkisi ile ortaya çıkan diğer bir değişim ise, ikincil cinsel karakterlerdir. Genital bölgede kıllar çıkar. Bir yıl sonra da koltuk altlarında kıllar görülür. Erkeklerde kaşlar kalınlaşır. 16 yaşına doğru üst dudakta hafif bir bıyık belirir ve ardından sakal da çıkar. Derinin üstünde siyah noktalar ve akne belirir ve durum ergeni endişelendirir. Erkek çocuklarında ses kalınlaşır, gırtlak gelişir. O zamana kadar tiz olan ses, bir iki ay süreyle kaba ve hoş gitmeyen bir biçim alır. Seste görülen bu bozukluk 17 yaşına doğru tümüyle kaybolur. Kız çocuklarının da sesi değişir, ancak erkekte olduğu kadar belirgin değildir. Daha zengin ifadeli bir ton ve 15 yaşına doğru istikrarlı bir ses tonu oluşur. Kızlarda göğsün ve kalçanın gelişmesi görülür. Kızlarda ilk adet görülmeye, önemli bir değişim sürecidir (Uğurel, 1980, s.26-29).

Cinsiyetin yanlış anlaşılması gençlerin yanlış yollara sürüklenmesine yol açabilir. Olgunluk çağına hazırlıksız giren gençler, büyük bunalımlara düşebilir. Hatta birçoğu cinsel olgunluğa bile ulaşmayabilir (Kennedy,1973, s.30-31).

Bu döneme özgü önemli problemlerden biri de özdoyumdur (masturbasyon). Araştırmalar gençlerin % 90'nının masturbasyon yaptığını göstermektedir (Özbay ve Öztürk, 1992, s.49). Dinsel eğitimin ağır bastığı yörelerde gençlere özdoyumun büyük bir günah olduğu aşılır. Genç bir süre bu günahı işlememeye çalışır, ancak cinsel dürtülerin baskın çıkması sonucu "şeytana uyar", gene tövbe eder ama tövbesini de bozmak zorunda kalır. Yakın arkadaşlarının da aynı günahı işlediğini öğrenmek, genci rahatlatır. Genç kızlar genellikle özdoyumla erkeklerden daha seyrek olarak başvururlar ve daha büyük suçluluk duygusuna kapılırlar. Kızlara cinsel dürtülerini bastırmaları, doğrudan ya da dolaylı yollardan öğretilmiştir (Yörükoğlu, 1988, s.45-46). Kinsey, erken bir yaşta masturbasyonla orgazma ulaşmış kız çocuklarının oğlanlardan daha fazla olduğunu ve kızların erkeklere göre

masturbasyonu daha erken keşfettikleri belirtmiştir (Verdier, 1976, s.84-86). 1979 yılı Kinsey raporlarında kadınlar arasında masturbasyon oranının % 58 olduğu belirtilmiştir (Gillan, 1993, s.5). Türk kadınlarında ilk değerlendirmelere göre bu oran yaklaşık olarak % 72 civarındadır (Sayın, 1993, s.151).

Karşı cinsle ilişkiler açısından bakıldığında; Erken gelişen kızlarda erkek çocuklara yakınlaşma, onların ilgisini çekme, beğenisini kazanma eğilimi ortaya çıkar. Ergen erkekler ise 14 yaşından başlayarak kızlara açıkça ilgi duyduklarını belli ederler. Lise yıllarında ise kızlı erkekli birlikte gezme, kümeleşme, daha sonra da ikili arkadaşlıklar, flörtler başlar. Ergenlik çağında bir kıza nasıl yaklaşılacağını, nasıl konuşup arkadaşlık kuracağını bilememek en yaygın sorundur. Kızlarda erkeklere ilgi duyarlar, ama geleneğin etkisiyle açığa vuramazlar. İlgileri belli olacak diye korkarlar. Genç kız ancak içli dışlı arkadaşına şu veya bu çocuğu beğendiğini açıklar. Arkadaşı bu sırrı çevreye yayarsa büyük tepki gösterir. Adı çıkmış, namusu elden gitmiş gibi üzüntüye kapılır. Bizim toplumumuzda yetişkin kızların ancak evlenmeyi düşündüğü erkekle gezmesine izin verilir. Aksi durumda, duyulursa ailesine hesap vermeyi, tatsızlık çıkmasını ve sorgu suali göze almak zorunda kalır (Yörükoğlu, 1988, s.49-51).

“Duygusal bağımsızlığını kazanma ve kendisiyle ilgili önemli kararları kendi başına verebilme” gelişim görevi açısından bakıldığında:

Masturbasyon, tırnak yeme, öğünme, kabadayılık, yüksek sesle konuşmalar, ukalalık, kuralları küçümseme, oburluk, pisboğazlık, dikkatsizlik ve herşeye boş verme, dramatik patlamalar, küstah konuşmalar, pis ve özensiz, bazen de uygun olmayan giyim tarzı yetişkinleri fazla kaygılandırıcı ama ergenliğin ilk yılları için normal sayılabilecek davranışlardır (Lane ve Beauchamp, 1959, s.329-338).

Ergenliğin ilk yıllarında görülen bütün bu olumsuz davranışlar benlik yapısının bir zorlanma ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu zorlanmalar, daha çok bağımsızlığa duyulan gereksinimden kaynaklanmaktadır (Kılıççı, 1992, s.59-60).

Ergenlik döneminde kazanılması gereken önemli yetkinliklerden birinin, ana-babaya bağımlılıktan kurtulup, bağımsız bir yetişkin olarak yaşamını sürdürebilmedir (Havighurst, 1972). Ana ve babaya bağımlılıkla başlayan çocukluk çağının bütün çabaları, bu bağımlılığı koparmak, kendi normal yaşamını, istediği gibi elde etmektir.

Ergenlik döneminde, gencin bağımsızlık arayışını ortaya koyan davranışları o güne kadar kurulmuş olan aile dengesini belli bir süre için bozabilir (Robin ve Foster, 1989, s. 195-235). Bu durum ergen ve ailesi arasında ister istemez bir çatışmaya yol açabilir (Eryüksel, 1996, s.2).

Ergen kendi gücünü ölçerken, ailesi ile farklı sonuçlara varabilir, onların hafife almalarından kırılabilir veya onlara olan duygularını yitirebilir. Bu şaşırtıcı durum karşısında kendisini suçlayabilir, kendisine olan güvenini kaybedebilir, onların engellemelerine kızabilir. Aileyle olan bu anlaşmazlıklar, bu kadar çok sorumluluk ve engellerden dolayı bağımsız olunabileceği konusunda kuşkularda başlatır. Bağımsızlık isteyen genç ile ana-baba arasında sürtüşme ve çekişmeler ortaya çıkabilir (Atakan, 1990. s.507).

Ergen, yavaş yavaş büyüklerin kontrolünden sıyrılmaya başlar. Çevreye kendi kendine yeterli olduğunu göstermeğe çalışır. Ancak, bağımsızlık için uğraşırken, insan ana baba sevgisine, yuvasına, beslenme ve barınma, eğitim ve öğretim desteğine de muhtaçtır. Anne-babasını başlıca yol gösterici olarak görmekte, evini de bir çok serüvenden sonra dönülen sakin bir liman olarak kabul etmektedir. Ailesinden fazla koruma gören çocuklar başkalarıyla yakın ilişki kuramazlar, çünkü ebeveynine uzun süre bağlı kalmıştır. Çocukluktan sıyrılmakta olan ergen, yetişkin olabilmek, onun bağımsızlığına kavuşabilmek için büyük bir çaba içinde varlığını sürdürür. Ergenin ailesine karşı yabancılaşması gelişiminin bir yüzüdür. Bazen ebeveynler, bunu kendilerini tanımama biçiminde gördükleri için, önüne geçilmez bir ayrılma olarak algırlar ve çocuklarına karşı soğuk davranırlar. Kendi davranışının onlar üzerindeki etkisinin farkında olan genç, buna üzülür, onları gücendirdiği için kendini suçlu bulur. Burada ana-babaya düşen görev, çocuğun bağımsızlık eğilimlerini anlamak ve ona göre davranmaktır (Uğurel, 1980, s.159-162).

Anne ve baba bağımsızlığa doğru adım atan gencin, yavaş yavaş onları terkedeceğini hissederler. Bu duruma gösterdikleri tepki çatışmanın en önemli kaynaklarından birini oluşturur (Yeşilyaprak, 1989, s.51). Elbette ki, ebeveyn için, çocuğun çıkarlarını korumaya çalışırken, onun, gençlik, delikanlılık çağına adım attığı sıradaki bu değişimleri arasında bir denge kurmak, kolay bir iş değildir (Gillet ve Pietroni, 1990. s.74-75). Ana-babanın çocuğa karşı olan tutumlarının iki temel unsuru sevgi ve disiplindir. Anne-baba tutumları arasında en sağlıklı olanı güven

verici ve destekleyici tutumdur (Çivitçi, 2000, s.76). Ergenlerle yapılan çalışmalar özellikle ana-baba desteğinin ergenin kişilik gelişimi ve uyumu açısından önemli olduğunu göstermiştir (Kılıç ve diğ., 1994, s.119).

Türkiye'de aile yapısını inceleyen araştırmalar, bu toplumun çocuğa karşı genel tutumunun, kontrol edici ve koruyucu olduğunu gösterir (Küçük, 1990, s.451). Yapılan araştırmalarda, ailelerin çocukların bu dönemdeki bağımsızlık istemi taşıyan değişim süreçlerini sınırlamak, hatta bastırmak eğiliminde olduklarını göstermiştir. Çocuktan beklenen, bağımsız olması değil, ana-babaya bağımlı olmasıdır. Bu bağımlılıklar, önce çocuğun ana-babasına olan bağımlılığı biçimindedir. Sonra, ana-babaların yetişmiş evlatlarına bağımlılığına dönüşür (Kağıtçıbaşı, 1991; Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s.98).

Ülkemizde "ataerkil" aile yapısı, son yıllarda değişim göstermekle birlikte, önemli oranda yaygınlığını sürdürmektedir. Bu tür aile tipinde çocuk, konuşmaktan çok emir alan, saygı duyulmaktan çok saygı duyan bir pozisyondadır. Çeşitli sosyo-ekonomik kesimlerdeki ailelere göre değişmekle birlikte, bağımsızlık yerine bağımlılık vurgulanmakta ve ödüllendirilmektedir (Karasar, 1979, s.39, 15-20; Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s.98).

Bu bağlamda, geleneksel ve otoriter ana-baba tutumunun ve toplum yapısının yer aldığı ülkemizde, bireyler kendilerini gerçekleştirebilmek ve bağımsız olabilmek için önemli engellerle karşılaşmaktadırlar (Akkoyun, 1990, s.309).

Aşırı koruyuculuk sonucu gelişmiş olan dengesizlik ergende kendine güveni kaybettirir ve problemlerle başa çıkma yeteneğini yitirmesine yol açabilir. Bu da ergeni, katı ve otoriter ve bağımlı bir kişilik gelişimine götürür (Onur, 1985, s.134-135). Bağımlı kişilik bozukluğu olanların benlik değerleri başkalarına bağımlıdır ve bağımlı oldukları kişileri kaybettiklerinde depresif tepkiler gösterirler (Ögel ve diğ., 1997, s.60). Bağımlı kişilik yapılarının depresyona yatkınlık oluşturduğu ileri sürülmüştür (Gundersen ve diğerleri, 1990, s.835; Hell, 1998, s.4).

Türkiye'deki araştırmacılar, ebeveynlerin tutumlarının çocukların psikolojik özellikleri üzerindeki etkisinin önemli olduğunu göstermişler; çocuk yetiştirmede sıkı disiplini benimseyen, çocuğu kısıtlayıcı olan ve aile içi çatışmaları yaşayan çocukların yüksek kaygıya, yetersiz öz kavrama sahip olduklarını ve sağlıklı sosyal ilişkiler kuramadıklarını ortaya çıkarmışlardır (Gençtan, 1984; Kağıtçıbaşı, 1982;

Yörükoğlu, 1978; Can, 1990). Sonuçta, Türk aile dinamiğinin çocuk için, pasif, bağımlı ve özerkliği engelleyici olduğu ortaya çıkmıştır (Kağıtçıbaşı, 1972).

Ailedeki bu bağımlılık sürecinin, başta okullar olmak üzere diğer kurumlara da yansıdığı, bireyler arasındaki ilişkilerin otoriter bir havada yürütüldüğü söylenebilir. Örgütlenme yapımızdaki katı merkeziyetçilik anlayışı ise, otoriteye bağımlılığın başka bir boyutunu oluşturmaktadır (Tezcan, 1981, s.190-193). Ana-babanın otoriter ve bağımlılık isteminin yoğun olduğu eğitim anlayışının uzantısı, okuldaki eğitim anlayışında da sürmektedir.

Atatürk döneminden sonra, birçok gelişmelerin olmasına karşın, o dönemdeki dinamizmin yitirildiği; eğitim sistemimizin giderek demokratikleşeceği yerde, katı merkeziyetçi bir anlayışın egemen olduğu; eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin yeterince sağlanamadığı; okullarda ezberci, katı bir disiplin anlayışının egemenliğini sürdürdüğü görülmektedir (Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s.99).

Ülkemizde yapılan kimi araştırma bulguları ve gözlemler, bu yönde ipuçları vermektedir. Araştırmalar, öğretmenlerde diktaya yönelik davranış biçimlerinin önemli ölçüde arttığını (Ertürk, 1970); 1923 yılında yasal olarak yasaklanmasına karşın, bedensel cezanın, bir başka deyişle dayanın önemli bir eğitim aracı olarak işlevini önemli ölçüde sürdürdüğünü (Gözütok, 1993); öğretmenlerin genelde derslerini düz anlatım yöntemleriyle işlediklerini, çağdaş öğretim yöntemlerini çok az sayıda ya da hemen hiç kullanmadıklarını (Büyükkaragöz, 1986; Kavak, 1986; Türkoğlu, 1988; Temel, 1987); öğretmen öğrenci ilişkilerinin otoriter bir havada yürütüldüğünü; öğrenciyi merkeze almak yerine, öğretmen merkezli bir eğitim anlayışının egemen olduğunu (Akkoyunlu, 1985; Gömleksiz, 1988), okullarda rehberlik hizmetlerine işlev kazandırmak yerine disiplin kurullarına işlev kazandırıldığını (Oran, 1977, s.5) göstermektedir

Eğitim kuruluşlarındaki demokratikleşmeyle, toplumdaki demokratikleşme arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır (Gümüş ve Gömleksiz, 1999, s.102). Toplumun demokratikleşmesi ise bireyin özgürleşmesini yani bağımsız bir birey olmasını beraberinde getirecektir.

“Akran dünyası içinde kabul görme ve arkadaşlık, işbirliği, liderlik yeteneklerini geliştirebilme” gelişim görevi açısından; Ergenlerin en belirgin özelliği akranlarına çok önem vermeleri ve onlardan büyük ölçüde etkilenmeleridir. Akran

grubu, ergenin ilgileri, tutumları ve değerleri üzerinde aileden daha fazla etkililik kazanır (Onur, 1985, s.101). Ancak bu durumun uyum gücü sınırlı olan katı bir kişilik yapısının gelişmesine neden olabilecek bir tehlikeyi de içinde barındırdığını unutmamak gerekir (Kılıççı, 1992, s.64). Uyarlılık, bu kez ergenlik yıllarının bağımsızlık ihtiyacı ve kavrama gücü için ilkel bir uyum biçimi olup onun yapıcı ve yaratıcı uyum gücünü saf dışı bırakmaktadır (Scheel ve Tiker, 1975, s.345-383).

Hadfield, bu dönemde dört aşamadan bahseder. Önce aynı cinsten bir gruba, sonra aynı cinsten bir kişiye, sonra karşı cinsten bir gruba ve sonunda karşı cinsten bir kişiye bağlılık görülür. Bütün bu aşamalar kişiliğin doğal olgunlaşması için önemlidir. “Çete” oluşturmak, erkek çocuklarında kızlardan daha çok doğal bir durumdur. Adolesan her türlü otoriteye karşı olmasına rağmen, şef olarak kabullendiği kişinin emirlerini son derece iyi alır, çünkü adolesan çetelerinin temel özelliği; tam bir bağlılık, saygı ve beğenidir. Bununla birlikte hiç bir çete üyesi kişiliğini kaybetmez, bağımsızlığını da korur. (Uğurel, 1980, s. 176-177). Bu uygu davranışı Adorno tarafından boyun eğme olarak değerlendirilmekte ve bu boyun eğmede “yalnızlık” duygusundan kurtulma çabasının bir sonucudur (Can, 1990, s.23).

Gencin arkadaşları tarafından kabul edilmesi, onun kendini kabulünü de olumlu yönde etkilemektedir. Arkadaş beğenisini kazanma gencin kendine güven ve saygı duymasına neden olur. Normal bir gelişim süreci içinde, çok kısa süreli arkadaşlıklar ve büyük gruplar, yerini sayıca az, yakın arkadaşlıklara ve küçük arkadaş gruplarına bırakmaktadır. Bu, kişiliğin gelişmesinde ve insan ilişkilerinin derinleşmesinde önemli bir aşamadır (Kılıççı, 1992, s.65).

“Çatışan değerleri uzlaştırma ve kendi yaşına özgü bir yaşam felsefesi geliştirebilme” gelişim görevi açısından; Ergenlik çağının sonuna doğru kişi, “ben merkezli” olmaktan çok “problem merkezli” hale gelmiştir. Toplumsal değerlere ve toplumsal olaylara karşı ergenin ilgisi artmıştır. Sahip olduğu değerler henüz birbiriyle çelişkili ve tutarsız görünmekle birlikte, ergen bu değerleri akılcı bir gözle eleştirebilecek ve bunları birbirleriyle tutarlı bir genel dizge içinde düzenleyebilecek zihin gücüne ulaşmış bulunmaktadır. Bu zihinsel yetenek, gence birbiriyle çelişen aile değerleri ile arkadaş değerlerini uzlaştırma, arkadaş ve aile değerlerinin tutsağı olmama özgürlüğünü kazandırma olanağını verebilir. Genç, bu dönemde değerbilir

ve akılcı bir karakter yapısı içinde kendine özgü bir yaşam felsefesi geliştirebilecek ilgi ve yeteneğe ulaşmıştır. Ancak bunun içinde ona güvenli bir eğitim ortamı ve bilinçli bir rehberlik yapılması gerekmektedir. Eğer böyle bir eğitime önem verilmezse çelişkili değerler içinde neyin doğru neyin yanlış olduğuna gencin karar vermesi oldukça güç olmaktadır (Kılıççı, 1992, s.65).

“Meslek seçimi için gerekli ön hazırlıkları yapma ve kendine en uygun olan mesleği seçebilme” gelişim görevi açısından; Meslek seçimi ergen için özerk olma fırsatı gibidir. Meslek seçiminin önemi ve ciddiliği ergene bütün yaşamının söz konusu olduğu izlenimini verir. Mesleklerin hiyerarşisi önemli bir karar etkenidir. Meslekler konusundaki istekler okul başarısından çok toplumsal-ailevi ortam tarafından belirlenmektedir (Onur, 1985, s.242-244). Mesleki yönden kendine uygun meslek seçimine yönelme kimlik oluşumunda büyük önem taşır (Çuhadaroğlu, 1987, s.494-495). Bunun yanında, kişinin kendi ilgi ve yeteneklerini doğru ve gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmesi ile ancak kendine en uygun mesleği seçebilmesi olanaklıdır.

“Özkimliliğine ulaşma ve bunu kabullenme” gelişim görevi açısından incelendiğinde; Ergenlik çağında kişinin bir yetişkin olma yolunda bir kimlik kazanması beklenir (Erikson, 1968). Ergenin daha erken dönemlerde kazanmış olduğu temel güvenle ilgili içsel aynılık ve süreklilik duygusu ile bu dönemde diğer kişilerce nasıl tanındığını anlaması ve kavramasıyla gelişen toplumsal bir aynılık ve süreklilik duygusunun bütünleşmesinin de kimlik duygusunun oluşumunda önemli rolü vardır. Kimlik duygusunun cinsel, toplumsal ve mesleksel olmak üzere üç yönü vardır (Çuhadaroğlu, 1987, s.494-495).

Birçok araştırmacı ve kuramcı ergenlik dönemindeki kimlik oluşumu süreçlerinin önemi üzerinde durmaktadır. Özellikle Marcia'nın, Erikson'un kimlik kuramına işlerlik kazandırmak için bulmuş olduğu kimlik statüleri büyük ilgi uyandırmış ve kimlik konusundaki bir çok araştırmada kullanılmıştır. Marcia'nın dört kimlik statüsü, kriz-Seçeneklerin ciddi olarak düşünülmesi ve kesin karar-Belirli bir seçeneğin oldukça kararlı bir seçimi anlamına gelen iki terime dayalı olarak tanımlanmaktadır.

1. Başarılı Kimlik Statüsü: Birey bir kriz ve karar verme döneminden sonra kendi kimliğini bulmuşsa başarılı kimlik statüsünde bulunmaktadır.

2. Kimlik Arayışı Statüsü: Bireyin halihazırda kriz durumunda bulunduğu, bir karara varmak için seçenekleri araştırıp test etmekte olduğu anlamına gelir.

3. Bağımlı Kimlik Statüsü: Eğer bir birey kimliğini ana-babasının standartlarını ve değerlerini özümsemiş ve ondan önce çok az rol yaşantısı veya kriz geçirmişse o zaman bağımlı kimlik statüsüne girmektedir.

4. Kimlik Kargaşası Statüsü: Birey daha önce kriz yaşamış veya yaşamamış olabilir. Ancak kimlik konularıyla ilgili pek az karara varmış bulunmaktadır. Aynı zamanda bu statüdeki birey ilgisizdir ve herhangi bir karara varma konusunda belirsiz, karışıklık ve kargaşa içindedir (Oskay, 1998, s.17; Cüceloğlu, 1993, s.359).

Büyümekte olan bir genç, ana-babaları veya öğretmenleri gibi yaşamlarındaki "anamlı yetişkinlerle" pek çok kez ilişki kurar. Eğer bu anlamlı kişiler, saygı, özen, içtenlik ve anlayışlarını ifade etme becerilerinden yoksunlarsa, bu durumda çocuk sadece bu becerileri geliştirememekle kalmayacak, aynı zamanda kendini değersiz birisi olarak düşünecektir. Bu durum, psikopatolojilerin daha ciddi şekilleriyle kuşatılma olasılığını artırır (Egan, 1975. s.14-15). Araştırmacılar, ergenlerin diğer yaş gruplarından daha çok negativizm, genel psikopatoloji ve uyumsuzluk gösterdiğini bildirmektedir (Yanbastı, 1979, s.26).

Tüm bu gelişim ödevleri ve bu ödevlere ilişkin olası problemleri şu başlıklar altında toplayabiliriz.

1. Fiziksel görünüş ve sağlıkla ilgili problemler
2. Evde ve dışarıda toplumsal ilişkilerle ilgili problemler
3. Karşı cinsle olan ilişkilerdeki problemler
4. Okul ödevleri, gelecek ile ilgili planlar üzerindeki (eğitim, meslek seçimi, eş seçimi) problemler
5. Cinsiyet ve töresel davranışlarla, dinle ilgili problemler
6. Mali durumla ilgili problemler (Onur, 1985, s.129).

Bu problemlerin dışında ele alınması gereken bazı sorunlar da vardır. Bu sorunlardan biri olan, ergenliğe geç veya erken girmenin de olumsuz etkileri olduğu belirtilmektedir. Bazı erkek çocukları 16, 17 yaşına kadar ergenliğe girmezler (Pomeroy, 1987, s.21). Ergenliğe geç ulaşan erkek çocuklar daha az popüler olurlar, kendilerine karşı daha az güven beslerler, konuşkan olurlar ve dikkati üzerlerine çekmek isterler, erkekliklerinden şüphe ederler ve gelişmeleri hakkında endişe

duyabilirler. Kızlarda bu durum daha da karmaşıktır. Kızlar için, erken ergenlik kesin bir üstünlük göstermemektedir. Çok erken ergenlik, kız çocuğun dikkatini gereksiz yere kendine çeker ve onda yersiz bir kuşku meydana getirebilir. Hatta genç kızın, göğüs gelişmesini saklamak için vücudunun doğal biçimini değiştirdiği görülür. Bazı toplumlarda ve çevrelerde erken gelişmiş çocukları tehlikeler bekler. Böyle bir çocuk, kendisini akranları ile karşılaştırır, kendini farklı bulur ve bu ona kuşku verir. Bu durumda aile çocuğa yardımcı olmazsa, anlayış göstermezse, çocukta ruh çöküntüleri ve türlü kompleksler görülebilir (Uğurel, 1980, s.30-31).

Ergenlik yıllarında gençlerin karşılaştığı bu problemlerin büyük bir bölümü, ailelerin hatta kendilerinin de farkına varmadan bünyede oluşan değişimlerden kaynaklanmaktadır. Bu hızla bedensel ve ruhsal değişimlerin sonuçları tam olarak bilinmiyorsa, bunlar gençlerde çeşitli problemlerin oluşmasına sebep olabilir (Cantez, 1990. s.597).

Özetlenirse, ergenlik sırasında hem bedensel hem de psikolojik açıdan birçok temel değişiklikler görülmektedir (Cüceloğlu, 1993, s.345). Büyümenin beden her yanında aynı oranda olmaması, aşamalar halinde olması, bireysel farklılıkların bulunması, cinsel karakterlerin birden bire olması, özellikle ergen fizyolojisinde kesin ölçülerin bulunmaması gencin uyum yeteneğini zor bir sınava sokar.

Üniversite Gençliği

18-25 yaşları arası yüksek öğrenim yıllarına rastlamaktadır. Bu döneme günümüzün gelişim psikologları değişik adlar vermektedir. Kimi bu dönemi "gecikmiş ergenlik" olarak alırken, kimi de "genç yetişkinlik" olarak almaktadır. Keniston bu döneme "gençlik" adını verirken bu yaş gençliğini ne çok uyumlu ne de bunalımlı bir grup olarak değerlendirmektedir (Kılıççı, 1992, s.67). Ergenliğin bu son dönemi 17 yaşından başlayıp 21 yaşına kadar sürer. Ergenliğin ilk dönemi gibi son dönemi de bir geçiş dönemidir. Bu son dönemde değişim ilk dönemdeki gibi hızlı değildir, daha yavaştır. Normalde 17-18 yaşındaki gencin çalışma hayatına atılıp yetişkin bir insan olmayı öğrenmesi gerekmektedir. Üniversitede öğrenim gören gençlik için bu hayata atılma süreci kısıtlanmıştır. Hâlâ bağımlılık sürer, bu yüzden de yetişkinlik sürecine uyum gecikir (Onur, 1985, s.133).

Çağdaş toplumlarda erişkinliğe geçişin belli bir yaş sınırı yoktur, çünkü ilkel toplumlardaki geçiş törenleri çoktan bırakılmıştır. Bunun yerine, evlenme ve seçme

seçilme yaşları belirtilmiştir. Çoğu ülkede 18 yaşında bir genç yasalara göre erişkindir, rüştüne ermiştir. Dilerse ana-baba evinden ayrılabilir, dilediğiyle evlenebilir, sözleşme imzalayabilir, askere gidebilir. Aslında yasaların erişkinlik sınırı olarak belirlediği 18 yaşından sonra da, bir genç tam bağımsız bir erişkin konumuna yükselememektedir. Önce ekmeğini kazanabilmelidir. Ekmeğini kazansa bile ana-babanın etkisi her alanda sürer gider. Daha açıkçası adam sayılabilmek için daha uzun bir süre beklemesi gerekmektedir (Yörükoğlu, 1988, s.4-5).

Günümüz toplumlarının hızla değişen değerleri ve artan seçenekleri, bunun yanında uzmanlaşmayı ve iyi bir eğitimi gerektiren meslekleri ve sınırlı iş olanakları bireyleri daha fazla zorlamaktadır. Birey yetişkin olabilme yolunda oynayacağı her bir rol için, koşulları alabildiğine değişmiş, sınırları genişlemiş, ilişkileri karmaşıklaşmış bir dünyanın içinde yolunu kendi bulmaya çalışırken eskiye göre daha fazla zorlanır hale gelmiştir (Kılıççı, 1992. S.67). Bu dönem geleceğe ilişkin yeni fırsatları içerdiği gibi geri dönülmesi mümkün olmayan seçimlerin de yapıldığı (eğitim, iş, sosyal gruplara ilişkin seçimler) bir evredir (Çileli, 1990, s.20). Yüksek öğrenime gelmiş bir gencin, çağına ilişkin bu gelişim görevleri karşısında kimlik duygusuna yeni boyutlar katması gerekmektedir.

Bu çağa ilişkin gelişim görevleri;

- 1) Aileden bağımsız olma duygusunun yerleşmesi,
- 2) Duygusal çelişkileri kabul edebilmeyi öğrenme,
- 3) Otoriteyle ilgili ilişkileri düzenleyebilme,
- 4) Cinsellikle ilgili psikolojik olgunlaşmaya ulaşma,
- 5) Kendine yeterlikte ve kendine saygıda güven bulma,
- 6) Olgun standartlar ve değerler kazanma (Kılıççı, 1992, s.68).

Bu gelişim görevlerinin üstesinden gelinmesinin yanında, üniversiteli gencin karşılaştığı diğer problemler şunlardır.

Ailesi ile birlikte yaşadığı şehirden farklı bir yerdeki üniversiteye gitmesi durumunda, sığınak olan aynı zamanda onu bunaltan ailesinden ve evinden ilk kez ayrı yaşamakta olmanın getirdiği bir takım olumsuzluklar vardır. Aileden uzak yaşama değişkeni depresyon ve kaygı duygularının yüksekliği ile yakından ilişkilidir (Hisli, 1990. s.719). Aşırı koruyucu ve kollayıcı aile ortamında yetişmiş bir genç için bu kadar bağımsızlık fazla gelebilir, onu ürkütebilir, karar alma sürecinde

telaşa kapılabilir, yanlış yapma korkusu ile hiçbir şey yapmama süreci içine girebilir (Gençdoğan, 1990, s.4).

Karşı cinsle ilişkileri sürdürmede, şimdiye kadar kendine pek güveni yokken, üniversiteli olmanın ve ailesinden, yaşadığı çevreden uzakta yalnızlık duygusunun verdiği bir etki ile arkadaşlık sürecini flört sürecini ile karıştırabilir. Hatta flört sürecini sağlama alabilmek için evlilik vaadi ile yaklaşımlarda bulunabilir. Bütün bunlar ister istemez sıkıntı yaratacak ve gencin başını derde sokacak davranışlardır (Gençdoğan, 1990, s.5-6).

Yüksek öğretime ilişkin eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlarla da başetmesi gerekmektedir. Üniversiteye girişin sınavla olması, sınav sisteminde sürekli değişikliklerin yapılması, her yıl artan sayıda kişinin sınava girmesine rağmen kontenjanların yetersizliğinden dolayı sınırlı sayıda kişinin üniversiteye alınması, bu sınav sisteminden dolayı istenilen değil de kazanılan fakülte ve bölümde öğrenim görülmesi, yanlış bir bölümün seçilmesi (ki bu konuda iyi örgütlenmiş meslekleri tanıtıcı ve aydınlatıcı bir rehberlik sisteminin olmaması da durumu daha karmaşıklaştırır) gibi sorunların getirdiği sıkıntıların yanında günümüzde üniversitelerin öğrencilerin beklentilerinin gerisinde kaldığı gerçeği (Kuşçu, 1990, s.214) gençlerin üstesinden gelmeleri gereken diğer problemdir.

Aynı zamanda üniversitelerde öğrenciler ile öğretim elemanları arasında istenen veya beklenen yönde iletişim olmadığı yapılan araştırmalarla saptanmıştır (Kavak, 1986; Bolat, 1990; Durmuşçelebi, 1996).

Tüm bunların yanında, ergenlik çağında rol karışıklığı ile sonuçlanmış bir kimlik arayışı genç yetişkinlik yıllarına taşınırsa kimlik karmaşası ortaya çıkar ve genç yetişkinlik yıllarının gelişim görevlerinin başarılmaması güçleşir (Kılıççı, 1992, s.68). Kimlik karmaşasında şu özellikler yaygındır: Kronik boşluk, yokluk hissi; karşıt 'benlik-algılamaları'; hastanın duygusal olarak anlamlı bir şekilde birleştiremediği ve bütünleyemediği karşıtlık taşıyan davranışlar; benlik temsillerindeki tutarsızlıklar sonucu benlik algılamasındaki devamsızlık ve kesintiler; insanlar ile ilişkilerde eşduyum, derinlik ve sıcaklık eksikliği ve ilişkilerin dengesiz ve tutarsız seyretmesi (Ardalı ve Erten, 1999s.96).

Gerek lise öğrencilerinde gerekse üniversiteli öğrencilerde, ergenlik çağının, oluşturduğu etkiler ve üstesinden gelinmesi gereken gelişim görevleri yukarıda

ayrıntlarıyla ele alındı. Aile ve toplumsal çevredeki, ekonomik koşullardaki, eğitim ortamlarındaki ve bireysel özelliklerdeki olumsuzluklardan dolayı bu dönemin sağlıklı atlatılması bir takım problemlerini de kaçınılmaz olarak beraberinde getirir. Özellikle duygusal alana ilişkin psikopatoloji gelişmesi kaçınılmazdır. En yaygın görülen patolojinin de “depresyon” olduğu bildirilmektedir (Albayrak, 1998; Bellack, 1981, Brown, 1978; Güleç, 1991; Kendal, ve Watson, 1989, Kocabaşoğlu, 1994). Ergenlik dönemine geçiş sonrasında stresle başetme azalır; depresif belirtiler, intihar düşünceleri ve riski artar (Aydemir, 1999, s.147). Genç bu problemlerden ve duygusal sorunlardan çıkış yolu olarak madde kullanımından başlayarak intihara kadar bir takım istenmeyen davranışlarda bulunabilir.

Hastane acil servislerine başvuranların yaklaşık % 30'unu 18 yaş altındaki hastalar oluşturur ve tüm psikiyatrik acillerin yaklaşık % 15'i ergenlerden oluşur. Çoğu araştırmacı ergenlerde en sık karşılaşılan iki acil durumun (1) intihar ve ağır depresyonlar ile (2) şiddet ve diğer antisosyal davranışlar olduğunu bildirir (Kaplan and Sadock, 1998, s.55). Literatürde üniversite öğrencilerinde depresif semptomatolojinin psikiyatrik yakınmalar içinde ilk sıralarda yer aldığı bildirilmektedir (Kovacs ve Beck, 1978; Kwon ve Oei, 1992; Güney, 1985; Gökçakan ve Gökçakan, 1998, s.271).

Ergenlerde Depresyon

Ergenlerde duygulanım bozuklukları görülme sıklıkları, gerek belirtileri, gerekse tedavileri yönünden yetişkinlere daha yakındır. Ergenlik döneminin özelliklerini anımsayacak olursak en başta “instabilite” (düşünce, duygu ve davranışlarda görülen dengesizlik) ve algılama ve duyguların abartılı yaşanmasıdır.

İşte, bu iki özellikten dolayı ergendeki depresyon birden ve minimal stres etkenlerine bağlı olarak gelişebilir ve belirtilerin şiddeti de oldukça yüksek olabilir. Özellikle intihar düşünce ve girişimleri çok tehlikeli olabilir (Şener, 1994, s.322).

Ergenler, kendilerini değerlendirmede çok hassas olduklarından dolayı çok çabuk depresifleşirler. Hiç kimsenin onları çekici bulmayacağını, onları önemsemeyeceğini düşünürler, bu yüzden öz saygıları azalır ve depresyona girerler (Breton, 1996, s.71).

Depresyon birçok ergende bulunan son derece ciddi psikolojik bir rahatsızlıktır. En önemlisi, depresyonla ilgili bozukluklar zamanında belirlenip tedavi edilmediği takdirde hayatı tehdit edici sonuçlar doğurabileceğidir. Bu güne

kadar elde edilmiş olan verilere göre depresyonun zamanında belirlenmemiş olması ilerde daha da ciddi patolojik sorunları ortaya çıkarmaktadır (Oskay, 1997, s.17).

Uzun süre depresyonun çocuk ve ergenlerde bulunmadığına ya da yetişkinlerden farklı semptomlarla (yaramazlık, saldırganlık, aşırı aktiflik, suçluluk davranışları) maskelendiğine veya ifade edildiğine inanılıyordu (Cytron ve MacKnew, 1972; Glaser, 1967; Hollon, 1970; Rie, 1966).

Depresyonla ilgili olarak yetişkinlerde görülen tüm semptomlar depresyonlu ergenlerde de görülmektedir (Freidman, Hurt, Clarkin, Corn ve Aronoff, 1983). Depresyonun ergenlerde de yetişkinlerdekine benzer semptomlarla ortaya çıktığı artık anlaşılmıştır (Carlson ve Stober, 1979; Christ, Adler, Isacoff ve Gershansky, 1981; Reynold, 1985, Yanchshyn ve Robbin, 1983; Amerikan Psikiyatri Derneği, 1980, Oskay, 1997, s.17-18).

Okul çocuklarında görülen depresyonun klinik belirtileri yetişkin depresyonunun belirtilerine çok benzemektedir. Hatta DSM-III ve DSM-III-R ölçütleri iki değişiklikle aynen almaktadır.

- Belirtilerin en az iki hafta sürmesi,
- Tedirgin ve huzursuz duygudurum,
- İlgi ve etkinlikte azalma ve zevk almama,
- Beklenen kiloyu alamama, uyku bozukluğu,
- Motor ajitasyon veya retardasyon, yorgunluk-bitkinlik hali,
- Konsantrasyon güçlüğü, değersizlik-suçluluk duyguları,
- Tekrarlayan ölüm düşünce ve planları (Cole and Turner, 1993, s.275-277).

Ergenlerde depresyon tedavi edilmediği takdirde aylarca hatta yıllarca devam edebilecek ve şiddetli durumlarda yaşamı tehlikeye sokacak sonuçlar doğurabilecek psikolojik bir bozukluktur (Oskay, 1997, s.18).

Bu kadar ciddi ve hatta yaşamsal tehlikeler içeren bir patoloji olan depresyon üzerinde daha ayrıntılı durmamız gerekmektedir.

Depresyon

Aynı zamanda çöküntü de denilen depresyon (Alm. Depression; fr. Depression; ing. Break Down, depression) üzüntü ve enerji azalmasının yanısıra kaygı, yorgunluk ve umutsuzluk gibi durumların belirginlik kazandığı sayırlı durum. (Gürün, 1991, s.30). Depresyon, motor hareketlerde yavaşlama ve engellenme ile

birlikte keder durumudur (Koptagel, 1985, s.306). Depresyon duygu-durum (mood) değişikliği, belirti (semptom), belirtiler toplamı (sendrom) yada hastalık olarak çeşitli şekillerde tanımlanırken, genel olarak ruhsal bir çöküntüyü ifade eder (Köknel, 1989; Öztürk ve Kozacıoğlu, 1998, s.197).

"Duygu durumunda çöküntü", yani depresyon terimi bir mizaçı tanımlamak için kullanıldığı zaman: keder, ümitsizlik, cesaretin kırılması gibi hisleri ifade eder. Duygu durumunda böylesine bir durum normal bir duygu olabilir. Bu durumun, dışarıdan görünüşü bir hayli değişik ve kültüre özgüdür. Duygu durumunda çöküntü, çeşitli akıl ve fiziksel bozuklukların bir işareti olabileceği gibi özgül bir akıl hastalığına ilişkin birincil veya temeldeki bir bozukluğa bağlı olarak ikincil olarak gelişmiş belirtiler kümesi (sendrom) olarak da gözükür (Arkonaç, 1999, s.153).

Depresyon; duygusal, zihinsel, davranışsal ve bedensel bazı belirtilerle kendini gösterir. Depresyonun en dikkat çekici belirtisi çökkün ruh halidir. Depresyondaki kişi genellikle mutsuz, karamsar ve ümitsizdir. Kendini hüznü ve yalnız hisseder. Kendisine ve çevresine olan ilgisi azalmaya başlar. Ortada hiçbir belirgin sebep yokken ağlayabilir. Yoğun suçluluk duyguları ortaya çıkabilir. Bazen bu çökkün ruh haline gerginlik, huzursuzluk, aşırı evhamlanma ve şüphecilik gibi belirtiler eşlik edebilir. Kişi zaman zaman hırçın hatta çok öfkeli olabilir. Bazen de kendini tüm duygularını yitirmiş gibi hissedebilir. Ağlayamaz, öfkelenemez ve kimseye karşı yakınlık hissedemez. Sözü edilen bu duyguların şiddetinde değişiklikler ortaya çıkabilir. Bazen kişi kendini daha neşeli ve canlı hissedebilir. Ancak genel olarak olumsuz duygular daha belirgindir (Tuğrul ve Sayılın, 1994, s.4-5).

Depresyonun Genel Belirtileri

Depresyonun genel belirtileri şöyle sıralanabilir:

- Depresif duygudurumun varlığı, hastanın kendisini, üzgün, kederli, hüznü, kasvetli, neşesiz, canı sıkın, morali bozuk, mutsuz, acınacak halde, perişan, zavallı, dertli, çaresiz, boşluktaymış gibi, sinirli, asabi, düş kırıklığına uğramış, çökkün v.b. biçimde tanımlaması ile tanınır.
- Hiçbir şeyden zevk almama (anhedoni),
- Enerji kaybı, yorgunluk-bitkinlik,
- Konuşmada düşüncelerde ve davranışlarda retardasyon (yavaşlama),
- İştahta değişme (genellikle kilo kaybı olur),

- Uyku bozukluğu (genellikle insomnia <uykusuzluk> olur),
- Somatik yakınmalar,
- Ajitasyon (huzursuzluk olarak yaşanan artmış motor etkinlik),
- Cinsel ilgi ve etkinlikte azalma,
- İŖe ya da yapılan diğer etkinliklere karşı ilgi kaybı,
- Değersizlik, kendini küçük görme, kendi kendini kınama, utanç ya da suçluluk duyguları,
- “Düşünmede yavaşlama” ya da “zihninin karmakarışık olması” yakınmalarıyla belirli düşünme ya da düşüncelerini belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırma yetisinde azalma.
- Anksiyete
- Benlik saygısında azalma,
- Çaresizlik duyguları,
- Karamsarlık ve umutsuzluk,
- Ölüm düşünceleri ya da intihar girişimleri (Klerman, 1988, s.310-311).

Tablo I.1. ve Tablo I.2.’de 100 depresif hastada en sık görülen belirtiler sıralanmıştır (Koroğlu, 1993, s.22-23).

Tablo I. 1. Depresif Hastaların % 50'sinden Fazlasında Ortaya Çıkan İndeks Epizod Semptomları

Semptomlar	%
Enerji düzeyinde azalma	97
Düşüncelerini belirli bir konu üzerine yoğunlaştırmada güçlük	84
Anoreksiya	80
Uykuya dalmada güçlük	77
İlgi kaybı	77
Etkinliklere başlamada güçlük	76
Her zamankinden daha üzüntülü olma	69
Öznel ajitasyon duygusu	67
Düşüncelerin yavaşlaması	67
Karar vermekte güçlük çekmek	67
Sabah erken uyanma	65
İntihar düşünceleri ya da tasarıları	63
Kilo kaybı	61
Ağlamaklı olma	61
Davranışlarda yavaşlama (öznel duyum)	60
İrritabiltede artma	60
Kendini hiçbir zaman düzelmeyecekmiş gibi hissetme	56

N= 100

Tablo I.2. Depresif Hastaların % 10 ile % 50'sinde Ortaya Çıkan İndeks Epizod Semptomları

Semptomlar	%
Diurnal varyasyon (duygulanımda günlük değişim gösteren)	46
Başlanmış bir etkinliği bitirmede güçlük çekme	46
Sürekli acınma	45
Ağlayamama	44
Konstipasyon (kabızlık)	43
Duygularını gösterememe	42
Değersizlik düşünceleriyle uğraşıp durma	38
Libidoda azalma	36
Anksiyete atakları	36
Başlanmış bir etkinliği sürdürmede güçlük	35
Suçluluk düşünceleriyle uğraşıp durma	32
Her zamankinden daha fazla yakınma	28
Herhangi bir tür hezeyan (delüzyon/sanrı)	27
Sadece depresyon sırasında ortaya çıkan fobiler	27
Sadece depresyon sırasında ortaya çıkan multipl (çoğul) somatik semptomlar	25
İntihar düşünceleri, tasarıları ya da girişimleri hakkında konuşma	22
Hastalığı için başkalarını suçlama	19
En azından bir depresif hezeyan	16
İntihar düşünceleri olmaksızın ölme düşünceleri	16
İntihar girişimleri	15
Başka hezeyanlar	14
Sadece depresyon sırasında ortaya çıkan obsesyonlar	14
Depersoanlizasyon ve derealizasyon (kendine ve çevreye yönelim bozukluğu)	13
Günahkarlık düşünceleriyle uğraşıp durma	12

N=100

Sözü edilen bu belirtilerin hepsinin herkeste ortaya çıkması gerekmez, bazen depresyon kendini sadece birkaç belirtiyile gösterebilir. Ayrıca belirtiler hafif, orta veya şiddetli olabilir ve belirtilerin şiddeti kişiden kişiye değişebilir (Tuğrul ve Sayılğan, 1994, s.4-5).

Depresyon o kadar yaygındır ki, Bazen psikiyatri alanının soğuk algınlığı olarak tanımlandığı olur. Hepimiz hayatımızın bir döneminde az da olsa bir miktar depresyon yaşarız. Yaklaşık her 100 erkeğin ikisinin ve her 100 kadının dördünün, belli bir zamanda depresif rahatsızlık geçirme olasılığı vardır. (Blackburn, 1992, s.14-15).

Depresyon yaşamın her döneminde görülebilir (Palabıyıköglü ve Aydın, 1989, s.301). Spitz ve Wolf'un tanımladığı bebeklik döneminde "anaklitik depresyon" (Lewis, 1982, s.105) ile yaşamın ilk çağlarında bile görülebilir. Daha sonra çocukluk çağında, ergenlik, yetişkinlik ve en son yaşlılık döneminde depresyona yakalanma olasılığı vardır.

Depresyonun Gelişimi

Depresyonun gelişimini açıklayan birbirinden kategorik olarak farklı görüşler ileri süren üç farklı kuram vardır. Bunlar psikoanalitik, davranışçı ve bilişsel depresyon kuramlarıdır. Bu kuramlara bağlı olarak değişik yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Uzunöz, 1990, s.31). Bunlar özet olarak aşağıda açıklanmıştır.

Psikoanalitik Kuramın Depresyonu Açıklama Biçimi

Freud'a göre, yaşamın ilk yıllarında kişilerarası ilişkilerden kaynaklanan düş kırıklıkları (sözgelimi kardeşinin daha çok sevildiğini düşünme), erişkinlik yaşamında ambivalans (aynı anda iki zıt duygu ve düşünce yaşanması) sevgi ilişkilerinin doğmasına yol açarak depresyona yatkınlık sağlar. Erişkinlik yaşamında da gerçek kayıplar ya da kayıp tehditleriyle karşılaşma depresyonu tetikler. Depresyona yatkın olan kişiler oral bağımlı kişilerdir ve sürekli narsistik doyum arayışı içindedirler. Sevgisiz kalmaları, ilgiden yoksun kalmaları onları klinik olarak depresyona sokar. Gerçek bir kaybı yaşadıklarında da yitirdikleri nesneyi içselleştirirler, introjekte ederler ve öfkelerini içselleştirdikleri nesneye, dolayısıyla kendilerine yöneltirler (Koroğlu, 1997, s.8).

Nesne İlişkileri Kuramına Göre Depresyonu Açıklama

Melanie Klein, depresyonun etyolojisinde nesne ilişkileri üzerinde duran ilk analisttir. Normal olarak bebek zaman zaman nefret ettiği annesinin (engelleyen, "kötü" nesne) ve sevdiği annesinin (ödüllendiren, "iyi" nesne) bir ve aynı kişi ("bütün" nesne) olduğunu öğrenir. Böylece bu normal çocuk, tutarlı bir benlik algısının temeli olan "içsel iyi bir nesne" algısını geliştirir. Böyle bir çocuk, erişkin olunca ağır depresyonlar geliştirmeye eğilim göstermez. Ancak çocuk bu "iki parça nesne"yi (iyi ve kötü) bütünleştiremezse, yaşamının daha sonraki evrelerinde depresyon geliştirmeye yatkın olur. Klein'in adlandırışıyla "infantil depresif durumu"nu aşamamış olarak yaşar (Koroğlu, 1997, s.8).

Seligman'ın Öğrenilmiş Çaresizlik Modeli

Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik modeli itaat süreci içinde davranışsal elementler üzerinde odaklaşmıştır. Kendilerini çaresiz hisseden ve durumlarını düzeltmek için hiçbir şey yapamayacaklarına inanan depresif bireylerin ilk baştaki karakteristik tepkilerinde ortaya çıkan azalmaya dikkati çekti. Seligman öğrenilmiş çaresizlik terimini, acı veren bir durumdan kurtulmak için güçlerinin tükenmiş, kuşatılmış bir durumu tanımlamak için kullandı. Depresif bireyler, hangi durumda olursa olsun sıkıntı veren durumu değiştirmek için hiçbir şey yapılamaz inancını geliştirdiklerini ve bu duruma boyun eğdiklerini belirtir (Heitler,1990, s.88-89). Seligman, iki aşamalı bir deneyde düzeni içinde, birinci aşamada bir köpeğe kaçış olanağının olmadığı şok vermiş, ikinci aşamada şoktan kaçış olanağı olmasına rağmen köpeğin kaçış için çaba göstermediğini saptamış ve bu durum ile öğrenilmiş çaresizlik modelini açıklamıştır. Şoktan kaçınmak için köpeğin göstermiş olduğu yetersizliğin depresif kişilerin belirtilerine çok benzediğini ve depresif bozuklukları öğrenilmiş çaresizlik kavramı ile açıklanabileceğini ileri sürmüştür (Seligman, 1973, 1975, s.34-38).

Hiroto, üniversite öğrencilerinden oluşan üç grup üzerinde bir deneyle, öğrenilmiş çaresizlik modelini açıkladı. Deneyde birinci gruptaki deneklerin yanlarında bulunan butona dört kez basma ile son erdirebildikleri yüksek bir ses verildi. İkinci gruptaki deneklere ise, ne yaparlarsa yapsınlar kontrol edemedikleri yüksek bir ses verildi. Sonuçta, üçüncü bir gruba hiç ses verilmedi. Deneyin ikinci aşamasında, tüm gruplar elle kapatılan bir anahtar kutusuyla test edildi. Anahtar kutusu ile gürültüyü son erdirmek tüm denekler için mümkündü, denekler sadece kutunun bir kenarından diğer kenarına doğru bir manivelayı hareket ettireceklerdi. Test aşaması sonuçları Seligman'ın hayvan deneyleri ile büyük benzerlikler gösterdi. Hiç ses almayan üçüncü grup gibi yüksek ses almasına rağmen butonla sesi kontrol edilebilen birinci grup anahtar kutusunu kolayca kullanarak sesi kestiler. Fakat önceki deneyde yüksek sesi ne yaparsa yapsın önlemede başarısız olan ikinci grup, bu ikinci aşamadaki gürültüyü pasif bir şekilde dinlediler (Hiroto, 1974, s.259-260). Bu deney öğrenilmiş çaresizliğin insanlar içinde geçerli olduğunu göstermiştir.

Depresyonun Bilişsel Kuramı

Depresyonun bilişsel kuramı 20. yüzyılın son çeyreğinde artan bir öneme ve yaygınlığa sahip olduğundan dolayı üzerinde daha ayrıntılı olarak duracağız. Bu kuram Beck'in bilişsel kuramı temel alınarak tartışılacaktır. Bu kuramda 4 temel öge vardır. Bunlar:

1. Olumsuz üçlü: Kendini, dünya ve yaşantıları, geleceği olumsuz algılama,
2. Olumsuz düşüncelerin otomatik olarak ortaya çıkması,
3. Bilgi işlemede ve algıda sistematik hataların olması,
4. Temel işlevsel olmayan sayıtların ortaya çıkması.

1. Olumsuz üçlü

İlk ögesi hastanın kendini değersiz, yetersiz, ahlaken ya da fiziksel olarak özürlü olarak algılamasını kapsar. Hasta geçmişte olan olumsuz olaylardan kendini sorumlu tutar ve başkaları tarafından beğenilmediğini düşünür. Olumsuz üçlünün ikinci ögesi hastanın çevresiyle olan ilişkilerini ve yaşantılarını olumsuz olarak algılamasıyla ilgilidir. Kendinden çok şey talep edildiğini, dünyanın aşlamayacak güçlüklerle dolu olduğunu düşünür. Aynı şekilde, gelecek; karanlık, başarısızlıklara gebe, ümitsiz bir durum olarak algılanır.

Beck (1967), bu olumsuz bilişsel kavramların depresif sendromun özelliği olan hemen bütün belirtileri açıklayabileceğini söylemektedir.

2. Otomatik Düşünceler

Olumsuz düşüncelerin otomatik olarak ortaya çıkması da depresyonun bilişsel kuramının önemli bir yönüdür. Bu işlevsel olmayan düşünceler, hasta önceden planlamadan, yargılamadan, düşünmeden çabuk ve otomatik olarak ortaya çıkarlar. Otomatik düşünceler doğrudan daha temel işlevsel olmayan şemaları ya da sayıtları yansıtırlar ve hasta tarafından doğru olarak kabul edilirler. Bu düşünceler bazen o kadar çabuk oluşurlar ki hasta bunların farkında olmayabilir. Olumsuz düşünce biçimi depresyonun nedeni değil, bir özelliğidir (Alper, 1997. s.111).

Depresyon geliştikçe olumsuz otomatik düşüncelerin şiddeti ve sıklığı artar. Bu düşüncelerin yoğunluğu arttıkça, akılcı ve mantıklı düşünceler azalır. Sonuçta, olumsuz otomatik düşüncelerin artması ile depresif duygudurum artar, depresif duygudurum arttıkça bu olumsuz düşüncelere inanma da artar. Bir kısır döngü oluşur (Alper, 1997. s.116).

3. SistematiK Hatalar

Hastanın kendini, çevresini ve geleceğini olumsuz olarak algılamasında önemli etkenlerden biri de bilgi işlemede yapılan sistematiK hatalardır. Beck (1967, 1976) bu hataları aşağıdaki şekilde sıralamaktadır.

* Seçici Algılama: Bir durumun seçici olarak belli bir ayrıntısının algılanması, diğer önemli özellikleri ise gözardı edilmesi

Örnek: "Bugün herşey ters gitti. Hiç iyi giden birşey olmadı."

* Abartma: Olumsuz olayları büyütme

Örnek: Gece uykusuz kalan bir hastanın bunu bir felaket olarak düşünmesi

* Küçümseme: Olumlu olayları küçümseme

Örnek: Sınavdan iyi not alan bir öğrencinin "Bunu herkes yapabiliirdi. Önemli bir şey değil."

* Aşırı Genelleme: Bir tek olaydan genel kurallar çıkartma

Örnek: Ufak bir hata yapan hasta "Elime aldığım her şeyi berbat ederim, hiçbir işi doğru dürüst yapamam."

* Bireyselleştirme: Günlük aksiliklerden kendini sorumlu tutma

Örnek: Onu görmediği için geçip giden arkadaşının arkasından "Her halde onu kızdıracak bir şey yaptım."

* Ya Hep ya Hiç Tarzı Düşünme: Olaylar, siyah-beyaz, çok kötü-fevkalade, iyi-kötü gibi iki uçta algılanır.

Örnek: "Ben bir hiçim, çok başarısızım".

* Keyfi Çıkarırsama: Kanıt olmadan ya da aksi kanıt olduğu halde bazı sonuçlara ulaşma

Örnek: Terapide verilen ilk ödevde güçlük yaşayan birinin "Bu tedavi bir işe yaramayacak" diye düşünmesi.

Bu tip sistematiK hatalar sadece hastalar tarafından yapılmamakta, sağlıklı insanlarda da görülmektedir. Ancak, depresyondaki hastalara bu hataları çok sık ve yaygın olarak yapmakta ve onları değiştirmek ellerinde değilmiş gibi algılamaktadırlar.

4. İşlevsel Olamayan Şemalar

Depresyonun bilişsel kuramıyla ilgili dördüncü ve en önemli kavram ise temel işlevi olmayan sayıtlardır. Bu sayıtlı yada inançlar genellikle başlangıcı çocukluk

döneminde olan, yaşam boyu gelişen, oldukça değişmez ve kalıcı özelliklerdir. Bireyin ne yaparsa yapsın kendini değerli hissedebilmesi için başkalarının onayının gerektiğine inanması, başarılı sayılabilmek için her alanda başarılı olma zorunluluğunu hissetme ya da yaşamda her şeyin kontrol edilebileceğine inanma, işlevsel olmayan düşüncelere örnek olarak verilebilir. Bu çeşit fikir ve inançlar sürekli olarak bilişsel çarpıtmalarla desteklenmektedir.

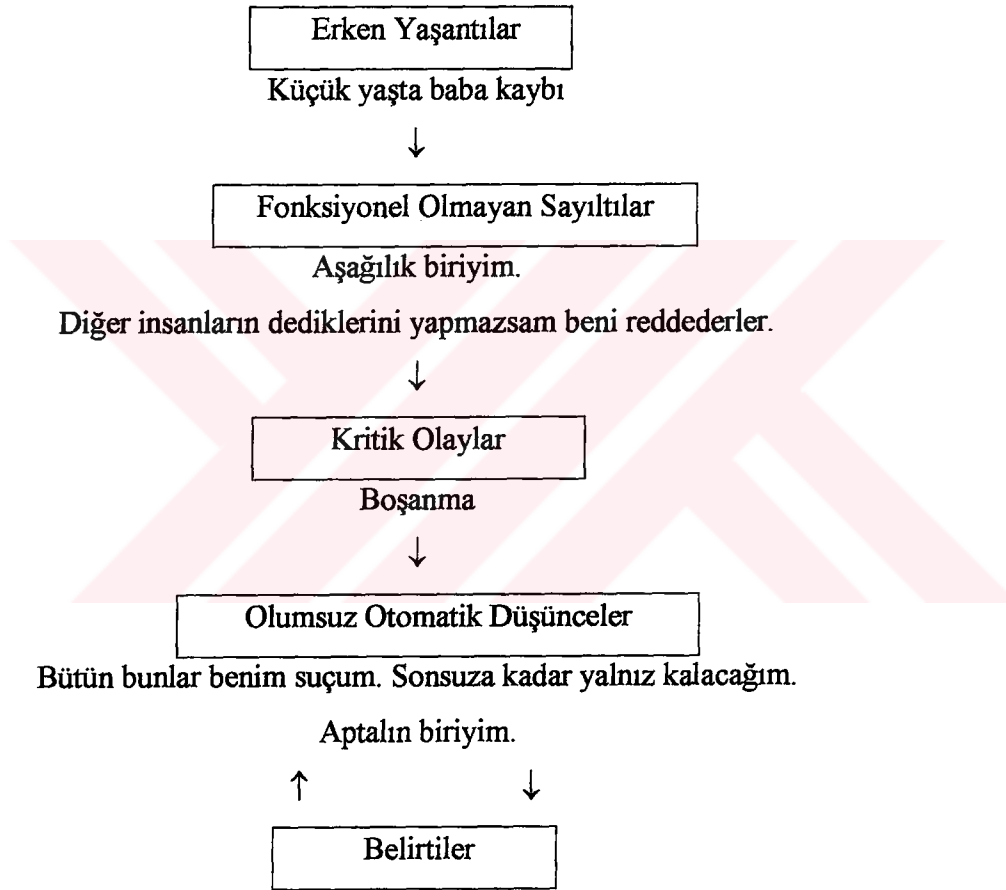
Şemalar olayları algılamak bize anlam çerçeveleri sağlarlar. Kişilerarası ilişki büyük ölçüde ortak şemalara dayanmaktadır. Bilgiyi bellekte saklayabilmek, farklı duyu organlarından gelen bilgileri birleştirebilmek, birbiriyle ilişkili bilgileri hatırlayabilmek, şemalar yardımıyla olmaktadır. Şemaların tekrarlanarak gelişmeleri ve otomatik işleyen zihinsel birimler biçimine dönüşmeleri uzun yıllar sürmektedir (Savaşır, Boyacıoğlu ve Kabakçı, 1998, s.15-23).

Bilişsel Kurama Göre Depresyonun Gelişimi

Beck'in formülasyonuna göre bilişsel model Tablo 3'de şematik olarak gösterilmektedir. Bu şekilde göre, erken yaşantılar hastanın kendi ve dünya ile ilgili bazı temel işlevsel olmayan şemaların gelişmesine yol açar. Bu şemalar daha sonra algıları organize etmede ve davranışları yönlendirmede kullanılırlar. Kişinin dünyasını yordayabilmesi ve yaşantılarını anlamlandırabilmesi, normal işlev göstermesi için gereklidir. Ancak, bazı sayılılar son derece katı, uçta, değişmeye dirençli ve bu nedenle de işlevsel değildir. Böylece depresyon gelişmesine zemin hazırlarlar. Ancak, yalnız işlevsel olmayan şema ve sayılıların olması tek başına depresyon oluşumunu açıklayamaz. Sorun, bireyin gelişmesiyle başlar. Örneğin, "Kişisel değer yalnız başarıya bağlıdır." inancı başarısızlıkla karşılaşınca depresyona yol açabilir. Aynı şekilde, mutlu olmak için sevilme gerekir tarzındaki bir sayılı redle karşılaşınca depresyonu kışkırtabilir. İşlevsel olmayan düşünceler aktive olunca "olumsuz otomatik düşünce" bombardımanına yol açarlar. Hoşa gitmeyen duygularla ilintili olduğu için, bu düşüncelere olumsuz denmektedir. Kişinin kontrolü olmadan akla geliverirler. Otomatik düşünceler günlük yaşantıların yorumlanması, gelecekle ilgili tahminler ya da geçmişte olanların anımsanmasıyla ilgili olabilirler. Otomatik düşünceler depresyonun diğer belirtilerine yol açar. Aktivite düzeyinde azalma, geri çekilme gibi davranışsal; ilgi kaybı, hareketsizlik gibi motivasyonel; suçlanma, anksiyete, üzüntü gibi duygusal ve dikkati

toplayamama, uyku bozuklukları gibi bilişsel belirtiler ortaya çıkar. Depresyon geliştikçe olumsuz otomatik düşünceler daha sıklaşır ve şiddeti artar, rasyonel düşüncede azalma gözlenir. Bu süreç gittikçe artan ve devamlılık gösteren çökkün duygudurumla desteklenir. Böylece kısır döngü oluşur. Bir yanda depresyonun artması daha fazla depresif düşünceye yol açar ve bu düşüncelere inanma olasılığını artırır. Diğer yanda ise depresif düşüncelerin çokluğu ve bunlara daha fazla inanma depresyonun derecesini artırır (Savaşır, Boyacıoğlu ve Kabakçı, 1998, s.25).

Tablo I.3. Depresyonun Bilişsel Modeli

Davranışsal: Aktivite düzeyinde düşme, sosyal ilişkilerde azalma.

Motivasyonel: İlgil ve istek kaybı

Bilişsel: Konsantrasyon güçlüğü, kararsızlık, intihar düşünceleri.

Duygusal: Üzüntü, anksiyete, suçluluk, utanç.

Somatik: Uykusuzluk, iştahsızlık.

(Savaşır, Boyacıoğlu ve Kabakçı, 1998, s.25).

Depresyon ve Anksiyete

Depresyonun, anksiyete, alkolizm, madde kullanımı, yeme bozuklukları gibi psikiyatrik bozukluklarla birlikte çok sık olarak görüldüğü bildirilmektedir (Gibert, 1991, s.119; Dobson, 1985, s.522; Ögel ve diğ., 1997, s.49; Göğüş, 1995, s.9; Goldberg, 1995, s.65; Khan ve diğ., 1983, s.213; Roth ve diğ., 1972, s.147-166). Olguların % 70-80'inde depresyona anksiyete eşlik eder. Depresif duygudurumun inhibe edici, anksiyetenin ise uyarıcı özelliği vardır (Köroğlu, 1993, s.29).

Gerek anksiyete bozuklukları, gerekse depresyonda klinik belirtilerin ortak yönlerinin olduğu bilinmektedir. Ancak yine de ikisi arasında bazı farklılıklar bulunur (Watson, Kendal, 1989; Batur, 1998, s.61-71).

Tablo I.4. Anksiyete ve Depresyonun Farklı Yönleri

ANKSİYETE	DEPRESYON
Genç yaşta ortaya çıkar	Daha çok orta ve üstü yaşta ortaya çıkar
Ortaya çıkışında streslerin daha çok rolü vardır	Çevresel ve hormonal değişimlerin etkisi vardır
Klinik belirtiler açısından; uzun bir süreç şeklinde sıkıntı duygusu vardır	Bu duygu; epizod sırasında ve kontrolü daha zor bir biçimde yaşanır
Çarpıntı, terleme gibi bedensel belirtiler ile gerilim, irritabilite ön plandadır	Kilo kaybı, iştahsızlık gibi bedensel belirtiler ile suçluluk duyguları ve intihar düşünceleri dikkat çeker
Ereksiyon sağlayamama ve erken boşalma	Cinsel istek kaybı
Uykuya dalma zorluğu, kabuslar, korkulu rüyalar, terleme ve sıkıntıyla uyanma	Uykuya dalma zorluğu, sık yada erken uyanma, depresif içerikli rüyalar

Ancak her ikisi arasında kesin ayırım yapmak zor olduğu kadar özellikle de her iki duruma ait belirtilerin bir arada olduğu durumlarda hangisine öncelik verileceği de tartışma konusudur (Costa ve Silva, 1994).

Anksiyete ve depresyonun aynı nörobiyolojik bozukluktan kaynaklanan, farklı fenotipik görünimleri olduğunu düşünenler "üniter" yaklaşımçıdır. Ortak noktaları olsa da, farklı nörobiyolojik etkenlere bağlı olduğunu düşünenler ise, her

iki bozukluğu ayrı bir hastalık olarak kabul eden "çoğulcu" yaklaşımıcılardır (Stavrakaki ve Vargo, 1986; Costa ve Silva, 1994; Işık, 1996, s.64-66).

Depresyonda Alkolizm ve Madde Kullanımı

Depresyon hastalarında uzun sürede madde bağımlılığı ve içki alışkanlığı da gelişebilir (Göğüş, 1995, s.10; Kabakçı, 1990, s.543). Problemlerini unutma ve üzüntüsünü hafifleterek kendini daha rahat hissetme çabası ile alkole başvurulduğu sık görülmektedir. Uyuşturucu alışkanlığı tedavi programlarına devam eden çok sayıda ergenin depresyonlu olduğunu gözlenmiştir (Kashani ve diğ., 1985, s.153-157) Depresiflerin uyarıcı etkisi olan sigara ve benzeri maddeleri daha çok kullandığı, (Tyrer ve diğ., 1997, s.242-259).

Depresif semptomlar uzun süre alkol kullanımının toksik etkisi sonucu ortaya çıkmaktadır (Petty, Nasrallah, 1981).

2900 öğrencide, madde kullanım oranları incelenmiş ve sonuçta öğrencilerin % 13.5'i sigara, % 3.1'i alkol ve % 3.1'ide uyuşturucu (esrar, eroin, uyarıcı hap v.b.), % 6.4'ü sigara-alkol-uyarıcı hapi birlikte kullandıkları tespit edilmiştir (Nazlı, 1998, s.199-207). AMATEM tarafından 1991'de 1500 lise öğrenci arasında yapılan araştırmada hayatında en az bir kez uyuşturucu kullanan gençlerin sayısı % 2.6 iken, 1995 yılında 2800 öğrenci üzerinde yapılan ikinci araştırmada bu oran % 7'ye çıktığı gözlenmiştir. 1993'te tedaviye başvuran hastaların % 30'u 20 yaşın altında iken, 1995'te bu oranın % 85'e çıktığı gözlenmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1996).

Üniversite öğrencileri arasında depresyonu yüksek olanların arasında sigara, alkol ve esrar kullanımının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Siegel, 1983; Kaplan, 1984). Aydın, 363 M.Ü.si öğrencileri üzerinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre; Sigara içmeyen kesim içinde sıfır depresyon seviyesinde olanları % 64.8, sürekli sigara kullananların % 60'ının hafif, orta ve ciddi depresyon düzeyinde olduklarını belirlemiştir (Aydın, 1990. s.556). 14-21 yaş arasındaki 160 liseli öğrencinin 66'sı "bir gruba uymak" ve "sıkıntılarından kurtulmak" için alkollü içki içmektedir (Kasatura, 1990. s.882). Problemlerini alkol bağımlılığı yolu ile dile getiren bir erkek depresif özellikler gösteren bir erkekten çok daha kolay kabul görmektedir (Kabakçı, 1990, s.544).

Antidepresanlarla birlikte alkol alınırsa alkolün ortaya çıkardığı zararlı etkiler güçlenmekte ve psikomotor performans bozulmaktadır (Tiller, 1990, s.13-17).

Depresyon ve Okul Başarısı

Depresyon ergenlerin, öğrenme kapasitelerini, okula karşı ilgilerini, ders dışı etkinliklere karşı ilgi ve katılımlarını engelleyebilir (Oskay, 1997, s.18). Depresyon, öğrencinin özellikle sosyal aktivite ve akademik başarı gibi alanlarda problem yaşamasına neden olabilecek önemli bir faktördür (Koç ve diğ., 1999, s.62).

Depresyon ve İntihar

İntihar girişimi, gençlerde 20-24 yaş arasında görülür, burada kadınlar ağırlıklıdır. İntihar girişimi gerçekleşen intihardan 30 kat daha fazladır (Gillet ve Pietroni, 1990. s.32-33). Endüstrileşmiş batılı ülkelerde 15-24 yaş grubu intihar hızlarında görülen artış bu konunun ilgi odağı olmasına neden olmuştur (Fidaner ve Fidaner, 1991, s.211). Psikiyatrik bozukluk ve intihar ilişkisi ilk kez 1959 yılında Robbins ve arkadaşları tarafından gösterilmiştir. İntihar ile en sık birlikte görülen psikiyatrik bozuklukların; Affektif Bozuklukların Depresif Dönemi ile Alkolizm olduğu bildirilmiştir (Robbins ve Alessi, 1985; Seyfioğlu ve diğ., 1998, s.543).

İntihar, kişinin kasıtlı olarak kendini öldürmesidir. İntihar fikirleri ve intihar girişimi en sık karşılaşılan acil durumlardır. İntiharda ortak temalar, yoğun ıstıraba yola açan bir kriz, ümitsizlik ve çaresizlik duyguları, yaşamakla katlanılmaz stresler arasında düşülen çelişkiler, hastanın görebildiği seçeneklerin daralması ve kaçma arzudur. Yatkın kişilerde her yaşta, pek çok türden strese karşı intihar fikirleri gelişebilir ve uzun dönemler girişim olmaksızın varolmayı sürdürebilir. İntihar edenlerin % 80'inde duygudurum bozukluğu vardır ve % 25'i alkol bağımlısıdır. Bu iki gruptaki insanların % 15'inde ölüm nedeni intihardır (Kaplan and Sadock, 1998, s.234-235).

Depresif hastaların % 15'inin intihar girişiminde bulunmuşlardır (Gillet ve Pietroni, 1990. s.32; Hilmann, Kripke ve Gillin, 1990, s.132; Özkan, 1997, s.124; Durak, 1994, s.1). Tüm depresif hastaların % 60'ında intihar düşüncelerine rastlanır. Depresyonda yaşam boyu intihar riski % 15'tir (Ögel ve diğ., 1997, s.64). Fakat, her depresyon durumu intiharla sonuçlanmaz, ancak her intiharda belli ölçüde depresyon vardır. İntihar girişimi bir depresyon belirtisidir ama her zaman depresyonun ağırlığıyla orantılı değildir (Yörükoğlu,1988, s.245-246).

Ergenlerde intiharla ölüm, ölüm nedenleri arasında ilk sıralarda yer almakta olup, intihar girişimi, intiharla ölüme göre çok daha yüksek oranlardadır

(Sonuvar, 1985, Gispert ve diğ., 1985, Canat, 1989, s.128; Canat ve Palabıyıkoglu, 1987, s.589). Ergenlik döneminde kızlarda intihar girişimlerinin, erkeklerde ise tamamlanmış intiharların 5-14 yaş grubunda kızlarda milyonda 2.9, erkeklerde ise milyonda 4 olduğu bulunmuştur (Eeremiş ve diğ., 1997, s.47).

Tablo I.5. Depresyonda İntihar Riskini Arttıran Etkenler

a.	Depresyonun erken dönemleri,
b.	Erkeklerde genç, kadınlarda ileri yaşlar,
c.	Bekar ve yalnız yaşayanlar (6 kez fazla),
d.	Eski intihar girişiminin varlığı (7 kez fazla),
e.	Delillerin varlığı (5 kez fazla),
f.	Umutsuzluk
g.	Yüksek agresivite düzeyi

(Fidaner ve Fidaner, 1987,a, s.304-305; Fidaner ve Fidaner, 1988, s.12).

Türkiye’de 1974’ten bu yana saptanan intihar hızlarının yüzbinde 2.0-2.5 dolayında olduğu anlaşılıyor. Türkiye intihar hızı düşük olan ülkelerdendir (Fidaner ve Fidaner, 1987,b, s.309). Yapılan bir araştırmada, İzmir yöresinde 645 depresif vakadan % 14 (90) vaka intihar girişiminde bulunmuş olduğu saptanmıştır (İçelli ve diğ.,1972, s.165-170).

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 1995 yılı toplam intihar oranı 1460 olup, bunun 907’si erkek, 553’ü kadındır (Hayati İstatistikler, 1998, s.132). Bu kayıtlara göre 15-24 yaş grubundaki intiharların arttığı ve tüm intiharların % 30-35’ini bu yaş grubunun oluşturduğu belirtilmektedir (Oskay, 1997, s.19).

Depresyonun Yaygınlığı

Depresyon oldukça yaygın bir hastalıktır. Herhangi bir zamanda depresif belirtiler gösterenlerin oranı yaklaşık % 15-20’dir. Bu oran içinde yer alanların % 12’sinin tedaviyi gerektirecek kadar ağır oldukları saptanmıştır. Yetişkin nüfusun yaklaşık % 20’si yaşamlarının bir dönemlerinde depresif bir hastalık geçirmeye yatkındır. Yapılan çalışmalar, depresyonun son 25 yılda 10-20 kat arttığını göstermektedir (Alper, 1999, s.20-21).

WHO'nun (Dünya Sağlık Örgütü) bulgularına göre dünya nüfusunun % 3-5'inin, yaklaşık 150-250 milyon kişinin çeşitli düzeylerde depresyon belirtilerine sahip olduğunu bildirmektedir. Son yıllarda elde edilen veriler ise, bu rakamların daha da arttığını göstermektedir (Haefley, 1990, s.4-11; Gillet ve Pietroni, 1990. s.11; Baltaş ve Baltaş, 1987, s.107).

Amerikan Milli Ruh Sağlığı Enstitüsü'nün yapmış olduğu bir araştırmada, depresyonla ilgili bozuklukların yaşam boyunca nüfusun % 6-10'unda görüldüğü belirtilmektedir (Robins ve diğerleri, 1984).

Endüstrileşmiş ülkelerde depresyonun bir aylık görülme oranı erkekler için % 5-10'dur (Haefley, 1990, s.4-11; Göğüş, 1995, s.9). Toplumda major depresyonun görülme oranı % 3 ile 5 arasındadır. Yaşamboyu riski % 3 ile 12 arasında değişir (Goldberg, 1995, s.60).

Türkiye'de yapılan araştırmalar depresyon için yaklaşık % 10 ile 20 arasında yaygınlık oranı bildirilmektedir (Kültür ve diğ., 1989, s.67; Küey ve Güleç, 1987, s.207-218). Doğan ve arkadaşlarının 1988 yılında yaptıkları çalışmaya göre tanı dağılımı açısından depresyonun görülme oranı % 9.6 ile 44.6 arasında değiştiği görülmektedir. Mirsal ve arkadaşlarının 1995 yılında yaptıkları ICD-10'a göre tanı koyma çalışmasında hastaların % 19.9'unda duygudurum birinci sırayı almıştır. Özkan ve arkadaşlarının 1993 yılındaki çalışmasına göre en sık konulan tanının % 40 ile depresyon olduğu saptanmıştır (Özmen, 1999, s.159-160).

Depresif semptomların ergenlerde yaygınlığı üzerine yapılan çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Reynold, (1983) ergenlerin % 12-18'i klinik düzeyde semptomlar gösterdiğini belirtmiştir.

300 lise öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada, % 22 oranında hafiften ağıra doğru giden bir ranj içinde oldukları saptanmıştır (Kaplan, Hong ve Weinhold, 1984).

Teri (1982) 568 ergen üzerinde yapmış olduğu çalışmada, % 32'sinin orta ve ağır derecede depresyonlu olduklarını saptamıştır.

Aytar ve Erkman (1985) tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada % 18'inin klinik depresyon bulguları gösterdiğini belirlemişlerdir.

Gökçakan ve Gökçakan'ın (1998) KTÜ eğitim fakültesinde 606 üniversite öğrencisi üzerinde Beck depresyon envanterini kullanarak yaptıkları araştırmada, 17 ve üstü kesme noktasını baz almışlar ve depresyonun % 35 gibi büyük bir oranda görüldüğünü saptamışlardır.

O'Neil ve Marziali (1976) Toronto Üniversitesi sağlık merkezinde yaptıkları araştırmada, bir akademik yılda tüm öğrenci sayısı içinde depresyon oranını % 43.6 olarak saptamışlardır.

Ören ve Gençdoğan'ın, Erzurum ilindeki lise öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, depresyon düzeyi yüksek olanların oranını % 47.11 olarak bulmuşlardır (Ören ve Gençdoğan, 1995, s.24).

Düzgün (1992) 463 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada depresyon oranını % 53.35 olarak bulmuştur.

Rosental (1987) çalışmasında örneklemin % 50'sinin hafif, orta ve şiddetli düzeyde ve % 31'inin de ciddi düzeyde depresyon gösterdiğini saptamıştır.

İstanbul Üniversitesinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin % 30'unun ruh sağlıklarının iyi olmadığını ifade ettikleri saptanmıştır (Kulaksızoğlu, 1989).

Aydın (1989) Marmara Üniversitesi'nin iki farklı fakültesinde okuyan birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden 100 kişi üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin % 25'nin hafif, orta ve ciddi düzeyde depresyonda olduklarını ve depresyonun öğrencilerin çalışmaya yönelimlerini etkileyen bir faktör olduğunu bulmuştur.

Yeşilyaprak (1986) üniversite öğrencilerinin psikolojik şikayetlerini incelediği araştırmasında psikolojik danışma servisine başvuran öğrencilerde; çok sıkılma, için daralması, karamsarlık, hiçbir şey yapmak istememe, hiçbir şeyden zevk almama, mutsuzluk ve isteksizlik gibi şikayetlerin ilk sırayı aldığını bulmuştur. Bu şikayetlerin her birinin depresyon belirtileri olduğu son derece açıktır .

Gençdoğan'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmalarda depresyonun görülme oranını yaklaşık olarak % 40-45 olarak bulmuştur (Gençdoğan, 1992,; 1993, s.94; 1994, s.634-643; 1996;1997).

Özgüven'in 118 öğrenci yurdunda 6760 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin psikolojik sıkıntı ve problemlerini; "Gerilim" %74, "aşırı kaygı" %68, "aşırı uykusuzluk" %66, "duygusal kararsızlık" %61, "sürekli hayal kurma" %56, "aşırı heyecan" ve "aşırı alınganlık" %54, bu yedi psikolojik

problemden sonra "çevre şartlarına uyum sağlayamama" %49, "insanlardan kaçma ve içine kapanma" %48, "insanlarla iyi ilişkiler kuramama" %46, "sebepsiz korkular" %42 olarak saptamıştır (Özgüven, 1990, s.53). Bütün bu yakınmalar tipik olarak depresif semptomlardır.

Alan taraması şeklinde yapılan çalışmalarda da depresyon 15 yaşın üstünde olan kesimin % 10'unun yaşadığı veya yaşamakta olduğu bir ruh halidir. Aile hekimliği kurumuna başvuran kişilerden yarısından çoğunun problemleri arasında anksiyete ve depresyon olduğunu bildiren çalışmalar da vardır (Aydın, 1990. s.55).

Tüm bu araştırmalar, depresyonun yetişkinlerde olduğu gibi gençlerde de çok sık rastlanan psikopatolojik bir durum olduğunu ortaya koymaktadır.

Depresyonun Nedeni

Yaşam kalitesi arttıkça ruhsal zorlanmaların da kaçınılmaz olarak arttığı ileri sürülmektedir (Lester, 1988, s. 193-194; Moens ve diğ., 1988, s. 285).

Depresyonun Tekrarlaması

Çalışmalar, depresif hastalıkların tekrarlayıcı ve % 25 hastada kronikleşen bir hastalık olduğunu göstermiştir. Depresyonlu hastaların yaklaşık % 25'inde 1 yıl içinde tekrarlamaya görülebileceği ve bu oran 10 ve daha uzun yıllarda % 75'e kadar yükselmektedir (Klinik Derleme, 1998, s.40-41).

Depresyon, tek atak tanımı durumsal bir değerlendirme anlamında kullanılmıştır. Çünkü depresyonun yineleyici bir bozukluk olduğu bilinmektedir. Depresyonu iyileşen kişilerin % 50'si bir yıl içinde yeni bir atak geçirebilmektedir. Depresif atak geçiren hastaların % 75'i beş yıl içinde en az bir atak daha geçirmektedir (Ögel ve diğ., 1997, s.18).

Depresyonun Tedavi Edilmesinin Kaçınılmazlığı

Ergenlerde depresyon tedavi edilmediği takdirde aylarca hatta yıllarca devam edebilecek ve şiddetli durumlarda yaşamı tehlikeye sokacak sonuçlar doğurabilecek psikolojik bir bozukluktur (Oskay, 1997, s.18). Depresyonun toplumsal bedeli oldukça iyi bilinmektedir ve depresyon tedavisinin hayat kurtarıcı olduğu da açıkça saptanmıştır (Günümüzde Klinik Psikiyatri, 1999, s.7).

Yaygınlığı ve tekrarlamaya oranının dışında yapılan hesaplamalara göre depresyonla ilgili ölüm oranları, hastalanma oranları ve sosyal maliyetleri gözönünde tutulduğunda depresyonun sebep olduğu yıkıcılık şaşırtıcı derecede

yüksektir. Depresyonun neden olduğu intihar oranları 7. Sıradaki ölüm nedenidir. Ayrıca ergenlerdeki intihar ölüm nedenleri arasında 3. Sıradadır (Preskorn, 1998, s.13-14).

Depresyonun Teşhisi ve Ölçülmesi

Daha ciddi depresyon vakalarında ergen ümitsizlik ve intihar düşüncesine kapılarak kendine zarar verecek davranışlara yönelebilir. Bu nedenle depresyonlu ergenleri daha ciddi psikolojik bir hastalık meydana gelmeden teşhis edebilmek büyük önem taşımaktadır (Oskay, 1997, s.18).

Çoğu kez depresyon bir başka hastalık tarafından maskelendiği için gözden kaçmaktadır. Barraclough'un 1968'de yaptığı bir çalışmada intihar eden kişilerin çoğunun intihardan birkaç hafta önce herhangi bir nedenle doktora göründükleri, doktorların hastadaki bu depresyonu farkedemediklerine dikkat çekilmektedir (Beck, 1974; İçmeli ve Yılmaz, 1993, s.101).

Depresyonun Şiddeti

Depresyonun şiddetinin değerlendirilmesi önemlidir. Çok şiddetli depresyonlarda hastaneye yatırma ve ilaç tedavisi düşünülebilir. Şiddetin değerlendirilmesi tedavi planını yapmak için de önemlidir, böylece ilk müdahale edilecek belirtiler ve kullanılacak teknikler belirlenebilir (Savaşır ve diğ.,1998, s.25).

Herşeyden önce, hastalığın şiddet derecesini belirlemek şarttır (Hell, 1998, s.4).

Depresyon derken kastedilen durum en ağır psikotik düzeyde, melankolik, intihar tehlikesi olan bir hastadan; keyifsiz, morali bozuk, dünyayı ve geleceğini karamsar bir bakışla değerlendiren bir kişiye kadar olan bütün depresyon düzeylerini kapsamaktadır (Alper, 1999, s.19).

Ruhsal hastalığın bileşenlerinin ölçümü bütün ruh sağlığı profesyonelleri için oldukça önemlidir. Psikiyatrist ve psikologlar günlük uygulamalarında dikkatlice değerlendirilmesi ve ölçülmesi gereken durumlarla karşılaşır (Wetzler, 1989; Verhulst, 1995; Gülseren, 2000, s.11).

Değişik ölçeklerin depresyonun farklı boyutlarına duyarlı olmalarından kaynaklanan bu problemi gidermek için, araştırmalarda depresyonun birden fazla ölçekle değerlendirilmesi önerilmektedir (Kabakçı, 1990. s.543).

Psikiyatride klinik görüngüyü nesnel ve genellikle nicel bilgiye dönüştüren değerlendirme ölçekleri kullanılmaktadır. Değerlendirme ölçeği ile aktarılan bilgi, bir tanı konmasında, belirli bir kesitte bir kişinin klinik durumunu belgelemede ya da bir hasta hakkında klinik görüşme ile sağlanan bilgiyi aktarmada kullanılabilir. Değerlendirme ölçeklerinin bu şekilde kullanımı hem klinik sağıaltında, hem de araştırmalarda önemli olabilir, ancak büyük olasılıkla ikinci amaçla kullanımları daha yaygındır (Davis, 1996; Marder, 1995; Gülseren, 2000, s.12).

Alkol bağımlılarında depresyon düzeylerini belirlemek için yapılan bir araştırmada, DSM II kriterine göre bir populasyonun % 28, Hamilton Depresyon Ölçeği kullanıldığında aynı populasyonun % 28, Zung Depresyon Ölçeği kullanıldığında % 66, MMPI Depresyon Skalasına göre de aynı populasyonun % 43 oranında "depresif" olarak tanımlandığını ortaya çıkarmışlardır (Keeler, Taylor ve Miller, 1979).

Depresyonun bu kadar yaygın oluşu ve sonuçları açısından tedavi edilmesinin gerekliliğı ve önemi bağlamında depresyon tanısının konması ve şiddetinin saptanması kaçınılmazdır. Aynı zamanda, Türkiye nüfusu açısından genç bir yapıya sahiptir (Doğan, 1987, s.31).

Bu bağlamda, gençlerde depresyon tanısı koymada ve depresyonun derecesini belirlemede geçerli ve güvenilir araçlara gereksinim vardır. Bu araştırmanın amacı da, W. Zung tarafından geliştirilmiş olan "Zung Depresyon Ölçeğı"nin ergenlerde bu amaçla kullanılabilmesi için daha ileri bilgiler vermektir.

PROBLEM

Bu araştırmada, "Zung Depresyon Ölçeğı"nin lise ve üniversite öğrencileri için geçerlik ve güvenilirliğı ile faktör yapısı incelenmiştir.

ALT PROBLEM

Araştırmada yukarıda belirtilen problem kapsamı içinde şu sorulara yanıt aranacaktır.

1. Zung Depresyon Ölçeğı çevirisinin dil geçerliliğı nedir?
2. Lise öğrencileri açısından;
 - 2.1. Zung Depresyon Ölçeğı'nin geçerliliğı nedir?
 - 2.2. Zung Depresyon Ölçeğı'nin güvenilirliğı nedir?
 - 2.3. Zung Depresyon Ölçeğı'nin faktör yapısı nedir?

2.4. Zung Depresyon Ölçeğinin puan dağılımı nasıldır?

2.5. Cinsiyet açısından, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında farklılık var mıdır?

3. Üniversite öğrencileri açısından;

3.1. Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerliliği nedir?

3.2. Zung Depresyon Ölçeği'nin güvenilirliği nedir?

3.3. Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı nedir?

3.4. Zung Depresyon Ölçeğinin puan dağılımı nasıldır?

3.5. Cinsiyet açısından, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında farklılık var mıdır?

4. Lise ve üniversite öğrencilerinin, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında fark var mıdır?

5. Normal ve hasta üniversite öğrencilerini ayırdedebilirlik gücü nedir?

DENENCELER

Araştırmanın problem ve alt problemlerine dayalı olarak saptanan denenceler aşağıda ifade edilmiştir.

1. Zung Depresyon Ölçeği çevirisinin dilsel geçerlik katsayısı yüksek olacaktır.

2. Lise öğrencileri açısından;

2.1. Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik katsayıları yüksek olacaktır.

2.2. Zung Depresyon Ölçeği'nin güvenilirlik katsayıları yüksek olacaktır.

2.3. Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı orjinal ölçeğe benzer olacaktır.

2.4. Zung Depresyon Ölçeğinin puan dağılımı normal olacaktır.

2.5. Cinsiyet açısından, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olmayacaktır.

3. Üniversite öğrencileri açısından;

3.1. Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik katsayıları yüksek olacaktır.

3.2. Zung Depresyon Ölçeği'nin güvenilirlik katsayıları yüksek olacaktır.

3.3. Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı orjinal ölçek ile aynı olacaktır.

3.4. Zung Depresyon Ölçeğinin puan dağılımı normal olacaktır.

3.5. Cinsiyet açısından, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında fark olmayacaktır.

4. Lise ve üniversite öğrencilerinin, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında fark olacaktır.

5. Normal ve hasta üniversite öğrencilerini ayırdedebilirlik gücü yüksek olacaktır.

SAYILTILAR

Öğrencilerin kendilerine verilen ölçme araçlarını içtenlikle ve objektif bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmiştir.

SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma Erzurum ili içinde altı farklı lisede 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören 242 lise öğrencisi ile Atatürk Üniversitesinin farklı sekiz fakültesinde değişik sınıflarda öğrenim gören 763 sağlıklı ve psikolojik problemlerle Sağlık Merkezine başvuran 212 üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 1217 kişi üzerinde yapılmıştır. Erzurum iline bağlı diğer liseler ve Üniversitenin yüksek okulları ve Ağrı ilindeki Eğitim Fakültesi öğrencileri bu araştırma kapsamına alınmamışlardır.

Araştırma sonuçları bu lise öğrencilerine ve bu fakülte öğrencilerine benzerliği ölçüde diğer öğrencilere genellenebilir.

2. Araştırmadan elde edilen bulgular, Beck Depresyon Envanteri, SCL-90-R Depresyon Skalası ve Zung Depresyon Ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

3. Zung Depresyon Ölçeği'nin Baltaş (1991) tarafından yapılan çevirisi kullanılmıştır. Bu çeviri, CIBA ilaç firması tarafından kitapçık halinde yayınlanmış olup ülkemizde halen yaygın olarak bu çeviri formatındaki ölçek araştırmalarda kullanıldığından, bu araştırmada tekrar bir çeviri yapılmamış olması nedeniyle dilsel çeviri açısından böyle bir sınırlılık vardır.

Bu araştırmadan ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesinde yukarıda belirtilen sınırlılıkların gözönünde bulundurulması yerinde olur.

TEMEL TERİM VE KAVRAMLAR

Bu araştırmada sözü geçen kavramlar aşağıda tanımlandığı anlamda kullanılmıştır.

Lise Öğrencisi

İlköğretim 8. sınıfı bitirmiş olup halen lise öğrenimi gören 15 ile 18 yaş arasındaki öğrenciler.

Üniversite Öğrencisi

Lise öğrenimini bitirmiş olup halen üniversitede öğrenim gören 18-25 arasındaki öğrenciler.

Normal Öğrenci

Herhangi bir psikolojik yakınma ile sağlık merkezine başvurmamış öğrenci.

Hasta Öğrenci

Herhangi bir psikolojik yakınma ile sağlık merkezine başvurmuş ve tedavi gören öğrenci.

Depresyon (Depression)

Derin üzüntülü bir duygu-durum içinde düşünce, konuşma ve hareketlerde yavaşlama ve durgunluk, değersizlik, küçüklük, güçsüzlük, isteksizlik, karamsarlık duygu ve düşünceleri ile fizyolojik işlevlerde yavaşlama gibi belirtileri içeren bir sendromdur (Öztürk, 1988, s.206).

II. BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmaya destek olacağı düşüncesi ile, araştırmaya konu olan Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısına ilişkin olarak yapılan araştırmalara ve bu ölçek kullanılarak yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ'NE İLİŞKİN GEÇERLİK ve GÜVENİRLİK ÇALIŞMALARI

Gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında ölçeğin yaygın olarak kullanılması CIBA-GEIGY ilaç firmasının ölçeği basılı olarak el kitapçığı şeklinde sağlık alanında çalışanlara dağıtması sayesinde olmuştur (Zung, 1974; Baltaş, 1991).

Türkiye'de Zung Depresyon Ölçeği ile İlgili Olarak Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Ülkemizde Zung Depresyon Ölçeği özellikle psikiyatri alanındaki araştırmalarda çok yaygın olarak kullanılmasına rağmen sadece Ceyhun ve Akça'nın (1996) psikiyatrik hastalarla yapmış olduğu bu çalışma dışında herhangi bir geçerlik ve güvenirlik çalışmasına rastlanmıştır. Buna rağmen ölçek çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

Zung Depresyon Ölçeği ile ilgili olarak, Ceyhun ve Akça'nın psikiyatri polikliniğine anksiyete ve somatoform bozukluğu yakınmalarıyla başvuran 500 hasta ve depresyon tanısı konmuş 20 psikiyatrik hasta, organik bozukluğu nedeniyle diğer kliniklere başvuran 72 hasta ve devlet dairesinde çalışan ve üniversite öğrencisi 500 normal olmak üzere toplam 1092 kişilik bir örneklem grubu üzerinde yapmış olduğu geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo II. 1. Ceyhun ve Akça'nın Araştırmasında Zung Depresyon Ölçeği'ne İlişkin Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	Cinsiyet	N	X	S.S.
Psikiyatrik Grup (n=500)	Kadın	258	58.82	13.58
	Erkek	242	56.27	13.88
Organik Grup (n=72)	Kadın	54	49.55	10.47
	Erkek	18	43.66	13.19
Depresyon Grubu (n=20)	Kadın	9	72.11	15.25
	Erkek	11	67.63	9.23
Normal Grup (n=500)	Kadın	300	45.45	10.09
	Erkek	200	46.67	9.73

(Ceyhun ve Akça, 1996, s.23)

Tablo II.1.'deki verilere uygulanan varyans analizi sonucu cinsiyet değişkeninin ve hasta-normal olma açısından farkın anlamlı olduğunu ve hasta grubunun puan ortalamasının yüksek olduğunu bulmuşlardır (Ceyhun ve Akça, 1996, s.24).

Ölçeğin güvenirliğini puan değişmezliği açısından sınımlar ve 60 kişilik bir üniversite öğrencisine bir ay arayla iki kez verilmiş ve iki uygulamadan elde edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısını 0.73 olarak bulmuşlardır (Ceyhun ve Akça, 1996, s.24). Test tekrar test yöntemi depresyon gibi duygudurum bozukluklarında kullanılması hatalı bir yöntem olmasına rağmen adı geçen çalışmada kullanılmıştır.

Ölçeğin geçerliği, yapı ve uyum geçerliği biçiminde değerlendirilmiştir. Uyum geçerliği için MMPI Depresyon alt ölçeği kullanılmış ve 311 normal ve 450 hasta örneğine her iki test uygulanmış ve benzer ölçek geçerliği korelasyonu 0.63 ile 0.58 olarak bulunmuştur (Ceyhun ve Akça, 1996, s.24). Yapı geçerliği açısından ortalamalar arasındaki fark t testi ile araştırılmış ve elde ettikleri bulgular Tablo II.2.'de verilmiştir.

Tablo II.2. Ceyhun ve Akça'nın Araştırmasında Zung Depresyon Ölçeği'ne İlişkin Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapma ve "t" Değerleri

	Hasta Grubu (n=500)			Normal Grup (n=500)			"t"
	N	X	S.S.	n	X	S.S.	
Kadın	258	58.87	13.58	300	45.45	10.09	13.53
Erkek	242	56.27	13.88	200	46.67	9.73	8.24

Tablo II.2.'de görüldüğü gibi normal ve psikiyatri grubu ortalamaları arasındaki fark anlamlı olup bu iki grubu ayırabildiği bulunmuştur (Ceyhun ve Akça, 1996, s.24).

Ceyhun ve Akça, sınıflandırma yüzdesi açısından, Zung'un vermiş olduğu 50 kesim puanını temel alarak normal ve hasta grubunu incelemişler ve % 88'ini doğru olarak sınıflandırdığını bulmuşlardır (Ceyhun ve Akça, 1996, s.25).

Yurtdışında Zung Depresyon Ölçeği ile İlgili Olarak Yapılan Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Ölçek yurt dışında ülkemize göre çok daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Yurt dışında değişik örneklemeler üzerinde yapılmış geçerlik ve güvenirlik çalışmaları vardır. Bunlar özetlenirse; Zung Depresyon Ölçeği'nin iki yarı güvenirliliğinin ve Hamilton Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve MMPI Depresyon Alt Ölçeği ile korelasyonlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda, Zung Depresyon Ölçeği'nin depresyonu diğer patolojilerden ayırt edebildiği, yani, depresif olanlarla olmayanları doğru bir şekilde ayırabildiği belirtilmiştir (Zung ,1965; 1967; 1970; 1972; 1973; 1986; Gabrys and Pteres, 1985; Zung and Zung, 1986; Barrett ve diğ., 1978; Sakamoto ve diğ., 1998; Schaefer, 1985; Fukuda ve Kobayashi, 1973; Kawada ve Suzuki, 1993; Korenj, 1987; Radloff, 1977; Tomoda ve diğ., 1996; Tsukasaki, 1991).

ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ KULLANILARAK YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Zung Depresyon Ölçeği gerek yurt içinde gerekse yurtdışında yapılan araştırmalarda çok fazla kullanılan bir ölçektir. Aşağıda Zung Depresyon Ölçeği kullanılarak yapılan araştırmalardan bazıları verilmiştir.

Türkiye’de Zung Depresyon Ölçeği Kullanılarak Yapılan Araştırmalar

Aydın (1989) Marmara Üniversitesi’nin iki farklı fakültesinde okuyan birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden 100 kişi üzerinde yaptığı araştırmada Zung Depresyon Ölçeğini kullanmıştır.

Kronik hastalığı olan, hastanede yatan adölesanlarda depresyon konulu araştırmada depresyon düzeylerinin belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Terakye ve Algier, 1992).

Türkcan ve arkadaşları (1992) lise son sınıf öğrencilerinin ÖSS öncesi ve sonrası psikiyatrik semptomlarını inceleyen araştırmada depresyonun belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Türkcan ve diğ., 1992).

Lostar ve arkadaşları, “Bir Grup Tıp ve Biyoloji Öğrencilerde “Zung İndeksi” Depresif Öğelerin Saptanması” isimli çalışmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Lostar ve diğ., 1989, s.135-144).

Elbi ve arkadaşları, “SCID Güvenirlik Çalışmaları” adlı araştırmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Elbi ve diğ., 1989, s.241-242).

Saydam ve İmre, “Yas Sürecinin Psikiyatrik ve Psikosomatik Açılardan İrdelenmesi” isimli araştırmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Saydam ve İmre., 1989, s.508-511).

Işık ve arkadaşları, “Bir Grup Behçet Hastasında Depresyon Düzeyi, Anksiyete Düzeyi ve MMPI Profillerinin Karşılaştırılmalı Araştırılması” isimli çalışmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Işık ve diğ., 1989, s.540-542).

Emik ve arkadaşları, “Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinde Depresyon-Anksiyete Bulguları ve Evlilikleriyle İlişkisi” isimli araştırmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Emik ve diğ., 1989, s.629-631).

Kocabaş ve Çelebi “Migren ve Gerilim Baş ağrısında Anksiyete, Depresyon ve Nörotik Eğilim Düzeyleri” isimli araştırmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Kocabaş ve Çelebi, 1997, s.17-20).

Özkan “Peptik Ülserli Hastalarda Ranitidinin Depresyona Etkisi” adlı araştırmada Zung Depresyon Ölçeğini kullanmıştır. (Özkan ve diğ., 1987, s.204-206).

Süalp (1994) "Diüretik, Kalsiyum Kanal Blokerleri, ACE İnhibitörü ve Diyetle Regüle Olan Hipertansif Hastaların Zung Depresyon Skalası ile Karşılaştırılması" isimli araştırmada Zung Depresyon Ölçeğini kullanmıştır.

Öztürkoğlu ve arkadaşları (1994) major depresyon tanısı almış 31 hastada EKT 'nin (Elektor Konvulsif Tedavi) antidepresan etkinliğini saptamaya yönelik araştırmalarında Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır.

Yurtdışında Zung Depresyon Ölçeği Kullanılarak Yapılan Araştırmalar

Postnatal (doğum sonrası) depresyonun kadınlarda 6. ayda ve 18. ayda saptanmasına yönelik olarak yapılan bir araştırmada kullanılmıştır (Sugawara and Kitamura, 1999, s.869-880).

Erkeklik ve kadınlık ile depresyona ilişkin subjektif deneyimlerin belirlenmesine ilişkin bir araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Sanfilipo, 1992, s.144-157).

Yaşlılarda Zung Depresyon Ölçeği'nin kullanılmasına yönelik olarak bir araştırma yapılmıştır (Zung and Zung, 1986, s.137-148).

Depresyon ile öz dalgınlık (self-Preoccupation) arasındaki ilişkilerin saptanmasında Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Sakamoto, 1999, s.109-116).

Bedensel özürtlülerin, hastalık öncesi gelişimleri, teşhis ve tedavileri ile ilgili olarak yapılan araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Fuller and Sabatino, 1998, s.1-10).

Premenstrüel (adetin hemen öncesi dönem) duygudurum değişikliklerini inceleyen bir araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Sugawara ve diğ., 1997, s.225-232).

Genç yetişkin örnekleminde Yaşlılar için Depresyon Ölçeğinin kısa formunun norm çalışmasında Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Ferraro and Chelminski, 1996, s.443-447).

Dalgınlık Ölçeğinin depresyon ile ilişkileri isimli araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Sakamoto, 1998, s.645-654).

Farklı kişilik özellikleri ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkilerin incelendiği bir araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Tanaka ve diğ., 1998, s.1043-1051).

Depresyonun ölçülmesi ile depresyonda umutsuzluk ölçeğinin geçerliği üzerine yapılan çalışmada, Joseph ve arkadaşları Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Joseph ve diğ., 1996, s.551-554).

Kronik ağrılı hastalarda depresyonun ölçülmesine yönelik çalışmada depresyonun belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Turner and Romano, 1984, s.909-913).

Beck Depresyon Envanterinin tekrar test edilmesi isimli araştırmada, Vredenburg ve arkadaşları, Zung Depresyon Ölçeğini depresyonun belirlenmesinde kullanmışlardır (Vredenburg ve diğ., 1985, s.767-778).

Zung Depresyon Ölçeği, MMPI Bağımlılık Ölçeği'nin değerlendirme çalışmasında kullanılmıştır (Birtchnell and Kennard, 1983, s.532-543).

Psikiyatrik hastalar için "Yeni bir kendini değerlendirme ölçeğinin korelasyonel yapısı" isimli araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Overall, 1980, s.616-624).

Zung Depresyon Ölçeği "Üniversite öğrencilerinde psikolojik bozukluklarla orta derecede depresyonun" ilişkisi konulu araştırmada, öğrencilerin depresyon düzeylerinin belirlenmesinde kullanılmıştır (Berndt and Berndt, 1980, s.868-874).

Zung Depresyon Ölçeği, "Yetişkinlerde depresyonun cinsiyet ve cinsiyet oranı ile ilişkileri"nin incelenmesi konulu çalışmada kullanılmıştır (Baumgart and Oliver, 1981, s.570-574).

Gardner ve Oei, (1981, s.128-135) "Depresyon ve özsaygı arasındaki ilişkiler"nin incelendiği araştırmada depresyonun belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır.

Yine, Hale, (1982, s.253-257) Zung Depresyon Ölçeğini, yaşlılarda cinsiyet farkı ve benzerliklerinin depresyon ile ilişkisini araştırmada kullanmıştır.

Alkoliklerde kişiliğin ölçülmesi isimli araştırmada Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Brown, 1980, s.345-346).

"Stres tepkilerinde depresyonun ayırt edilmesi" isimli çalışmada Donat ve arkadaşları Zung Depresyon Ölçeğini kullanmışlardır (Donat and McCullough, 1983, s.315-320).

Depresyon ölçeği ile aile tasviri testinin kullanımı arasındaki ilişkilerin araştırıldığı bir çalışmada depresyonun belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Wright and McIntyre, 1982, s.853-861).

“Fibromyglai’da (tümör, ur) elektrikle sinir uyarımına S-adenosyl-L-Methionine’nin” etkisi isimli araştırmada depresyon Zung Depresyon Ölçeği ile belirlenmiştir (Benedetto ve diğ., 1993, s.222).

“Fibromyglai’da (tümör, ur) S-adenosyl-L-Methionine Tepkiler” isimli araştırmada da depresyonun değerlendirilmesinde Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Curr, 1994, s.797-806).

“Fibromyglai ve Sjogren Sendromunda S-adenosyl-L-Methionine Kullanımı” isimli araştırmada depresyonun belirlenmesi Zung Depresyon Ölçeği ile yapılmıştır (Curr, 1994, s.699-706).

“S-adenosyl-L-Methionine’nin Kan Seviyeleri ve Antidepresan Etkileri” isimli araştırmada depresyonun belirlenmesinde Zung Depresyon Ölçeği kullanılmıştır (Neurol, 1980, s.488-495).

Yukarıda verilen bu araştırmalar, Zung Depresyon Ölçeğinin değişik araştırmalarda ne kadar çok yaygın bir şekilde kullanıldığının göstermektedir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yapıldığı evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve toplanan verilerin analizinde uygulanan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmada, lise ve üniversite öğrencileri olmak üzere iki değişik evrende çalışılmıştır. Lise evreni, Erzurum ili sınırları içindeki sekiz farklı lisede 1996-1998 eğitim öğretim yılında öğrenim gören toplam 5747 lise öğrencisinden oluşmuştur. Üniversite evreni ise, “normal ve hasta” öğrenci grubu olmak üzere, 1997 ile 1999 yılları arasında Atatürk Üniversitesinin Erzurum ili sınırları içindeki değişik fakültelerde öğrenim gören lisans öğrencilerinden oluşmuştur. Üniversite örneklemini için, üç yıllık bir veri toplama süreci olup, hasta örneklemine ilişkin veriler de aynı üniversitenin Sağlık Merkezinde toplanmıştır.

Lise ve üniversite “normal” öğrenci örneklem grubu rastlantısal olarak seçilmiş olup öğrencilere herhangi bir ders saati içinde ulaşılmıştır. Üniversite “hasta” öğrenci örneklem grubu ise aynı üniversitenin Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Sağlık Merkezine değişik psikolojik yakınmalarla başvuran öğrencilerden seçilmiştir.

Araştırmanın örneklemini 242 lise 1., 2. ve 3. sınıf öğrencisi ile 767 normal ve 212 hasta üniversite öğrencisi olmak üzere toplam 1221 kişiden oluşmaktadır.

Bilgi Toplama Araçları

Bu çalışmada Zung (1965) tarafından geliştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan “Zung Self-Rating Depression Scale” (İngilizce Formu), “Zung Depresyon Ölçeği”nin Baltaş (1991) tarafından yapılan Türkçe çevirisinin dilsel geçerliğinin test edilmesinde kullanıldı. Benzer ölçek geçerliği için, Hisli (1988) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Beck Depresyon Ölçeği” ve Kılıç (1987) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan “Belirti Tarama Listesi”nin (SCL-90-R, Symptom Check List) “Depresyon Alt Ölçeği” kullanılmıştır. Aşağıda bu ölçeklere ilişkin ayrıntılı bilgiler verilmiştir.

Zung Self-Rating Depression Scale

Zung tarafından 1965 yılında geliştirilmiş olan Zung Self-Rating Depression Scale, emosyonel bir bozukluk olan depresyonun bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçek başlangıçta psikiyatrik hastaların değerlendirilmesi için düzenlenmiş olmasına rağmen, depresyonların çoğunlukla ilk kez rastlandığı genel pratik alanda da kullanılmaktadır. Organik bir temeli olmayan fiziksel şikayetleri olan bir çok hastada “maskeli depresyonu” ortaya çıkarıp depresyonu ölçer (Zung, 1974, s.2).

Ölçek 10 düz ve 10 reverse (ters yönde puanlanan ifadeler) olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmakta olup her madde dört dereceli (A little of the time/ Same of the time/ Good part of the time/ Most or all of the time) likert tipi bir ölçeğe göre değerlendirilmektedir. Ölçekte 1., 3., 4., 7., 8., 9., 10., 13., 15. ve 19. maddeler düz, 2., 5., 6., 11., 12., 14., 16., 17., 18., ve 20. maddeler ise reverse maddelerdir. Bu 20 madde birlikte ele alınıp depresyonun tanınması sağlanır. Ölçekte düz maddelerin her birine işaretlemeye göre 1’den başlayıp 2, 3 veya 4 puan verilirken reverse maddelere ise işaretlemeye göre 4’den başlayıp 3, 2 veya 1 puan verilir. Daha sonra maddeler toplanır ve ölçekten alınan ham puan 100’lük bir değere dönüştürülür. Ölçekten alınabilecek en düşük ham puan 20 olup 100’lük sisteme göre SDS (depresyon puanı) 25 ve en yüksek ham puan 80 olup, 100’lük sisteme göre SDS 100’dür (Zung, 1965, s.63-70).

Ham puanların 100’lük sisteme dönüştürülmesinde şu formül kullanılır.

$$\text{Index} = \frac{\text{Raw Score Total}}{\text{Maximum Score of } 80} \times 100$$

Ölçeğin 1965 yılındaki orijinal maddeleri ve daha sonra 1974 yılında bazı maddeleri değiştirilmiş olan ölçekler aşağıda Tablo III.1 ve III.2’de verilmiştir.

Tablo III.1. 1965 Yılında Yayınlanan “The Self-Rating Depression Scale (SDS)”

	A little of the time	Same of the time	Good part of the time	Most or all of the time
1. I feel down-hearted and blue				
2. Morning is when I feel the best				
3. I have crying spells or feel like it				
4. I have trouble sleeping at night				
5. I eat as much as I used to				
6. I still enjoy sex				
7. I notice that I am losing weight				
8. I have trouble with constipation				
9. My heart beats faster than usual				
10. I get tired for no reason				
11. My mind is as clear as it used to be				
12. I find it easy to do the things I used to				
13. I am restless and can't keep still				
14. I feel hopeful about the future				
15. I am more irritable than usual				
16. I find it easy to make decisions				
17. I feel that I am useful and needed				
18. My life is pretty full				
19. I feel that others would be better off if I were dead				
20. I still enjoy the things I used to do				

(Zung, 1965, s.65)

Tablo III. 2. 1974 Yılında Yeniden Düzenlenerek Yayınlanan “The Self-Rating Depression Scale (SDS)”

	A little of the time	Same of the time	Good part of the time	Most or all of the time
1. I feel down-hearted and blue				
2. Morning is when I feel the best				
3. I have crying spells or feel like it				
4. <i>I have trouble sleeping through night (*)</i>				
5. I eat as much as I used to				
6. <i>I enjoy looking at, talking to and being with attractive women/men (*)</i>				
7. I notice that I am losing weight				
8. I have trouble with constipation				
9. My heart beats faster than usual				
10. I get tired for no reason				
11. My mind is as clear as it used to be				
12. I find it easy to do the things I used to				
13. I am restless and can't keep still				
14. I feel hopeful about the future				
15. I am more irritable than usual				
16. I find it easy to make decisions				
17. I feel that I am useful and needed				
18. My life is pretty full				
19. I feel that others would be better off if I were dead				
20. I still enjoy the things I used to do				

(*) işaretli bu iki madde 1965 yılındakine göre değiştirilmiştir (Zung, 1974, s.3).

Zung, depresif ve diğer psikiyatrik bozuklukları olan değişik örneklem grubunda “The Self-Rating Depression Scale (SDS)”den alınan puanların ortalama ve standart sapmalarını “t Testi” ile karşılaştırmış ve ölçeğin değişik grupları depresyon açısından çok iyi ayırdığını ve tedavi öncesi ve tedavi sonrası depresyon düzeylerini karşılaştırdığı grupta da ayırdediciliğin yüksek olduğunu saptamıştır (Zung, 1965, s. 68-70).

Zung Depresyon Ölçeği

Baltaş (1991) tarafından Türkçe'ye çevirisi yapılan ölçek CIBA-GEIGY ilaç firmasının Türkiye'de faaliyet gösteren şirketi tarafından kitapçık şeklinde yayınlanarak sağlık alanında çalışan doktor, psikiyatrist ve psikologlara verilmiştir. Bu çevirisi yapılan ölçek 1974 yılında Zung tarafından iki maddesi değiştirilmiş olan ölçektir. Zaten 1974 yılında yayınlanan İngilizce ölçek de yine CIBA-GEIGY ilaç firması tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde

yayınlanarak sağlık alanında çalışan doktor ve psikiyatrist ve psikologlara verilmiştir.

Ölçeğin Baltay tarafından yapılan çevirisinin çok yaygın olarak kullanılmasından dolayı araştırmada ayrı bir eviri yapılmamış olup dilsel geçerlik açısından, her iki dili de çok iyi bilen 30 kişilik bir grup üzerinde İngilizce ve Türkçe formları birlikte uygulanarak korelasyon değerlerine bakılarak eviri değerlendirilmiştir.

Ölçeğin Kullanılması

Depresyon uygulamada dört alandaki patolojik rahatsızlıkların veya değerliklerin birlikte ortaya çıktığı işaret ve belirtilerden meydana gelen bir sendrom olarak tanımlanır. Depresyonda patolojik değerliklerin ortaya çıktığı dört alan somatik, psikolojik, psikomotor ve mood (duygulanım) alanlarıdır. Bu alanlar Tablo III.3'de verilmiştir. Bu tablodaki maddeler ölçekten daha farklı dizilmiştir. Bu listede maddeler depresyonun görüldüğü, a) yaygın affektif, b) fizyolojik, c) psikomotor ve d) psikolojik alanlarda bir araya getirilmiştir. Maddelerde altı çizili olan kelimeler şikayetin tam tersidir. Bu kelimeler hastanın cevaplarını bir kalıp doğrultusunda yönlendirmesini önlemek için belirti açısından olumludan olumsuzu çevrilmiştir.

Tablo III. 3. Depressif Bozukluklar İçin Teşhis Kriterleri ve Bunların SDS Maddeleri ve İlişkisi

DEPRESİF RAHATSIZLIĞIN BELİRTİLERİ	SDS MADDELERİ	MADDE NO
A) YAYGIN AFFEKTİF BOZUKLUKLAR		
1. Depresif, kederli, kırgın, neşesiz, hüzünlü	Kendimi kırgın, kederli ve hüzünlü hissediyorum	(1)
2. Ağlamaklı	Ağlama nöbetleri geçiriyorum veya kendimi ağlayacak gibi hissediyorum.	(3)
B) FİZYOLOJİK BOZUKLUKLAR		
1. Günlük dalgalanma	Kendimi <u>en iyi</u> sabahları hissediyorum	(2)
2. Uyku: Karakteristik olarak sık veya erken olarak	Gece boyu uyumakta güçlük çekerim.	(4)
3. İştah: Yenilen yemek miktarının azalması	İştahım her zamanki gibi.	(5)
4. Kilo kaybı	Kilo kaybetmekte olduğumu fark ediyorum.	(7)
5. Cinsellik: İsteğin azalması	Çekici kadınlara/erkeklerle bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan <u>hoşlanıyorum</u> .	(6)
6. Gastrointestinal: Kabızlık	Kabızlık çekiyorum	(8)
7. Kardiyovasküler: Taşikardi	Kalbim her zamankinden hızlı çarpıyor.	(9)
8. İskelet kasları: Artmış, açıklanamayan yorgunluk	Sebepsiz yere yoruluyorum.	(10)
C) PSİKOMOTOR BOZUKLUKLAR		
1. Ajitasyon	Huzursuzum ve yerimde duramıyorum.	(13)
2. Retardasyon	Alıştığım şeyleri <u>kolaylıkla</u> yapabiliyorum.	(12)
D) PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR		
1. Konfüzyon	Zihnim her zaman olduğu kadar <u>açık</u> .	(11)
2. Boşluk	Hayatım oldukça <u>dolu</u> .	(18)
3. Umutsuzluk	Geleceğe <u>ümitle</u> bakıyorum.	(14)
4. Kararsızlık	<u>Kolaylıkla</u> karar verebiliyorum.	(16)
5. Tedirginlik	Her zamankinden daha tedirginim.	(15)
6. Doyumsuzluk	Alışmış olduğum şeyleri yapmaktan <u>hâlâ zevk</u> duyuyorum	(20)
7. Kendi gözünde değer kaybı	<u>İşe yaradığımı</u> ve bana <u>ihtiyaç duyulduğumu</u> hissediyorum.	(17)
8. İntihar düşüncesi	Olseydim herkes için daha iyi olurdu.	(19)

SDS 20 maddelik bir listeden oluşmaktadır. Her madde depresyonun özel bir niteliği ile ilişkilidir. Bu 20 madde birlikte ele alındığında, genellikle tanındığı biçimiyle depresyonun tanınmasını sağlar. Her ifadenin karşısında dört sütun yer almaktadır. Bunlar *“hiçbir zaman veya ender olarak”*, *“bazen”*, *“sık sık”*, *“çoğunlukla veya her zaman”* dir.

Hastanın kendi depresyonunu değerlendirilişinin sonucunu elde etmek için, anahtar yardımı ile puanlar toplanır. Bu ham puan daha sonra 100'lük bir değere dönüştürülür. Tablo III.4.'de bu dönüşüm değerleri verilmiştir. SDS ölçeği "hastanın ne ölçüde depresyonda olduğu" konusunda uygulamanın bir sonucu olan tanım açısından, yüzde ile ifade edilen bir sonuç verir. SDS ölçeğinden alınan 65 puan, hastanın ölçekle belirlenen depresyona % 65 oranında sahip olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Toplam ham puan

$$\text{(Cetvel} = \frac{\text{Ham Puan}}{80} \times 100 \text{)}$$

80

Tablo III. 4. SDS Cetveline Göre Ham Puanların Çevrilmesi

Ham Puan	SDS	Ham Puan	SDS	Ham Puan	SDS
20	25	40	50	60	75
21	26	41	51	61	76
22	28	42	53	62	78
23	29	43	54	63	79
24	30	44	55	64	80
25	31	45	56	65	81
26	33	46	58	66	83
27	34	47	59	67	84
28	35	48	60	68	85
29	36	49	61	69	86
30	38	50	63	70	88
31	39	51	64	71	89
32	40	52	65	72	90
33	41	53	66	73	91
34	43	54	68	74	92
35	44	55	69	75	94
36	45	56	70	76	95
37	46	57	71	77	96
38	48	58	73	78	98
39	49	59	74	79	99
				80	100

Depresyon ve Diğer Emosyonel Hastalıklarda SDS Yorumu

Depresyon kelimesi şu durumları tanımlamak için kullanılabilir : 1. Kısa süreli öznel duygu biçimi olarak ortaya çıkan afekt. 2. Daha uzun bir süre geçerli olan bir ruh hali. 3. Çeşitli duygu biçimlerinin yanısıra nesnel belirtilerden oluşan bir emosyon. 4. Kendine özgü belirti ve belirti grupları olan bir hastalık. SDS, depresyonu bir hastalık olarak ölçmekte olup, çeşitli tipteki depresyonlar arasında bir ayırım yapmayı amaçlamaktadır. Bu özelliği ile SDS, kullanılan teşhisten bağımsız olarak, depresyonun şiddetini sayısal olarak ölçmeye yaramaktadır.

Bu ölçeğin yapılandırılması sırasında belirli önlemler düşünülmüştür. Cümlelerin yarısı olumlu, yarısı olumsuz olarak ifade edildiği için, hastanın belirli bir cevap eğilimi sezmesi güçtür. Ayrıca, hastanın ortalamaya uygun görünmek amacıyla en ortadaki sütunu işaretlemesini engellemek için sütun sayısı "çift" olarak tutulmuştur.

Bir çok araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, SDS ölçeğinin yorumlanması Tablo III.5.'de verilmiştir.

Tablo III. 5. SDS Ölçeğinin Yorumlanması

SDS Cetveli	Eşdeğer Olduğu Genel Klinik İzlenim
50'den aşağı	Normal sınırlar içinde, psikopatoloji yok.
50 – 59	En hafif düzeyde depresyon.
60 – 69	Orta – belirgin düzeyde depresyon.
70 ve yukarı	Şiddetli - en ileri düzeyde depresyon.

Yukarıdaki değerlendirme ve yorumlar, 20-64 yaşları arasında bulunan depresyonlu hastaların depresyonsuz hastalarla ve depresyonlu deneklerin normal deneklerle kıyaslanmasına dayanmaktadır. Yüksek puanlar tek başlarına bir teşhis özelliği taşımamakla birlikte, klinik açıdan anlamlı olabilecek belirtilerin varlığını göstermektedir (Baltaş,1991).

Ülkemizde Zung Depresyon Ölçeği özellikle psikiyatri alanındaki araştırmalarda çok yaygın olarak kullanılmasına rağmen sadece bir geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına rastlanmıştır. Ceyhun ve Akça'nın (1996) psikiyatrik hastalarla yapmış olduğu bu çalışma dışında normal örneklem ile ilgili herhangi bir geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına rastlanılmamıştır.

Ceyhun ve Akça yaptıkları çalışmada ölçeğin, cinsiyet değişkeni ile hasta ve normal olanı ayırt etme gücünü yüksek olarak, puan değişmezliğini 0.73 ve normal ve hasta örnekleminde benzer ölçek geçerliği korelasyonunu da 0.63 ile 0.58 olarak bulmuşlardır (Ceyhun ve Akça, 1996, s.24).

Beck Depresyon Envanteri

Beck (1961) tarafından geliştirilen ölçek, depresyonda görülen bilişsel, duyuşsal ve güdüsel alanda ortaya çıkan belirtileri ölçen, 21 maddeden oluşan ve yetişkinlere uygulanabilen bir kağıt kalem testidir (Öner, 1997, s.298).

Hisli'nin Türkçe'ye çevirdiği envanterin, dilsel geçerliği için Türkçe ve İngilizce formları önce 28, sonra 30 kız öğrenciye uygulanması sonucu iki form arasındaki korelasyon katsayılarını 0.81 ve 0.73 olarak bulmuştur (Hisli, 1988, s.120-121). 259 kişilik üniversite öğrencisine uygulanması sonucu bulunan iki yarı güvenirlik katsayısı 0.74'tür (Hisli, 1989, s.3). Beck'in çalışmasında iki yarı güvenirlik katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur. Tegin tarafından uygulamada iki yarı güvenirlik katsayısı, 30 poliklinik hastası üzerinde 0.61 ve 40 sosyal bilimler öğrencisi üzerinde 0.78 olarak bulunmuştur. Test tekrar test uygulamasında ise Pearson Momentler Çarpımı ile hesaplanan değişmezlik katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur (Tegin, 1980). Benzer ölçek geçerliği için MMPI-D Skalası kullanılmış ve iki ölçek arasındaki Pearson korelasyon katsayısı, psikiyatrik örnekleme 0.63, üniversite örnekleminde 0.50 olarak bulunmuştur. Otomatik Düşünceler Ölçeği ile korelasyonu ise 0.74 olarak bulunmuştur (Savaşır ve Şahin, 1997, s.29-30). Şahin ve arkadaşlarının (1992) 575 üniversite öğrencisinde uyguladığı, Etkisiz Başa Çıkma Ölçeği ile korelasyonu 0.50 ve Etkili Başa Çıkma Ölçeği ile korelasyonu ise - 0.30 olarak bulunmuştur. 123 üniversite öğrencisinde Zung Depresyon Ölçeği ile yapılan benzer ölçek geçerliği katsayısı 0.68 olarak bulunmuştur (Gençdoğan, 1993, s.44). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir faktör analizinde ortak varyansın % 58'ini açıklayan 6 faktör elde edilmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997, s.29-30). Hisli'nin (1988) poliklinik hastalarıyla yaptığı araştırmada kesme noktası olarak 17 ve üstündeki puanların tedavi gerektirebilecek depresyonu % 90 üzerinde bir doğrulukla ayırttığını saptamıştır.

Ölçek 21 depresif belirti kategorisini içerir:

1. Duygu durumu
2. Kötümserlik
3. Başarısızlık duygusu
4. Doyumsuzluk
5. Suçluluk duygusu
6. Cezalandırılma durumu
7. Kendinden nefret etme
8. Kendini suçlama
9. Kendini cezalandırma arzusu
10. Ağlama nöbetleri
11. Sinirlilik
12. Sosyal içedönüklük
13. Kararsızlık
14. Bedensel imge
15. Çalışabilirliğin ketlenmesi
16. Uyku bozuklukları
17. Yorgunluk-bitkinlik
18. İştah azalması
19. Kilo kaybı
20. Somatik yakınmalar
21. Cinsel dürtü kaybı

Bu kategorilerin her biri 4 tane kendini değerlendirme maddesinden oluşur (Öner, 1997, s.301-302).

Bireylerin kendi kendilerine yanıtlayabileceği, uygulanması kolay bir envanter olup, soru formunun başında açıklama ve bir örnek vardır. Her maddedeki “a”, “b”, “c” ve “d” şıklarından birinin seçilmesi ve işaretlenmesi istenir. Zaman sınırlaması yoktur, yaklaşık olarak 10-15 dakikada yanıtlanabilir. Her madde 0 dan başlayıp, 1, 2 ve 3 puan arasında bir değer alır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan sıfır olup en yüksek puan (21x3) 63'dür (Öner, 1997, s.298-299, 301-303).

Araştırmada, üniversite öğrencileri için Broyson'un (1984) önerdiği kesme noktaları kullanılmış olup, bunlar Tablo III.6.'da verilmiştir.

Tablo III. 6. Üniversite Öğrencileri için Broyson'un Önerdiği Beck Depresyon Envanteri Kesme Noktaları

PUAN	EŞDEĞER OLDUĞU KLİNİK İZLENİM
0 - 9	Depresyonsuz
10 - 15	Hafif Depresyon
16 - 23	Orta Derecede Depresyon
24-63	Ciddi Derecede Depresyon

(Hisli, 1987, s.118)

Ruhsal Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği

Derogatis (1977) tarafından geliştirilen 90 maddeden ve 10 alt testen oluşan ölçek Gökler (1978) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve Kılıç (1987) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Bu ölçeğin, 13 maddelik Depresyon (D) alt ölçeği benzer ölçek geçerliği için araştırmada kullanılmıştır. D alt ölçeği genel karamsarlık, ümitsizlik, güdülenme eksikliği, intihar düşünceleri, bilişsel ve somatik belirtileri içermektedir. Bireylerin kendi kendine yanıtlayabileceği uygulanması kolay bir ölçektir. Soru formunun başında açıklama ve bir örnek vardır. Her madde için "hiç yok", "biraz", "orta derecede", "oldukça fazla" ve "çok fazla" şıklarından birinin seçilmesi ve işaretlenmesi istenir. "Hiç yok" seçeneği 0 puan alır ve diğer şıklara sırasıyla 1, 2, 3 ve 4 puan verilir (Öner, 1997, s.461-463). D alt testindeki 13 madde için alınabilecek en düşük puan sıfır olup en yüksek puan (13x4) 52'dir.

Derogatis ve arkadaşları D alt ölçeği için, test tekrar test güvenirliğini 0.90 ve ölçüt bağımlı geçerliğini 0.41 olarak bulmuşlardır (Öner, 1997, s.463). Kılıç (1987) tarafından depresyon alt ölçeği için; test tekrar test güvenirliği 0.78 ve ölçüt bağımlı geçerliği de 0.40 ile 0.59 arasında bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin yorumlanmasında 10 farklı istatistiksel işlem uygulanmıştır.

1. % değerleri
2. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı analizi
3. Cronbach α Katsayısı analizi
4. Gutmann Split-half (iki yarı) korelasyon analizi
5. Spearman Brown iki yarı korelasyon analizi
6. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) analizi
7. Bartlett's Test of Sphericity analizi
8. Faktör Analizi (Principal Component)
9. Varimax Dönüştürmesi
10. "t" Testi

Bu analizler bilgisayarda, sosyal bilimler için hazırlanmış olan paket istatistik programı SPSS for Windows Release 10.0.1 versiyonu ile yapılmıştır.

Bu analizlerden az bilinenlere ilişkin olarak aydınlatıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Cronbach α Güvenirlilik Katsayısı Analizi

Güvenirlilik bir ölçme aracının duyarlı, birbiriyle tutarlı ve kararlı ölçme sonuçları verebilme gücüdür (Tezbaşaran, 1996, s.45).

Likert tipi ölçeklerin güvenirlinin hesaplanmasında Cronbach tarafından geliştirilmiş olan Cronbach Alfa Katsayısı, ölçek içindeki maddelerin iç tutarlılığının ve homojenliğinin bir göstergesidir. Ölçeğin α katsayısı ne kadar yüksek olursa bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu şeklinde yorumlanır.

Test-tekrar test yoluyla güvenirlilik sınaması, ölçeğin uygulamadan uygulamaya tutarlı sonuçlar verebilme gücünün bir ölçüsüdür. Bu değer bir ölçeğin kendi içinde tutarlı maddelerden oluştuğu anlamına gelmez. Bu nedenle likert tipi ölçeklerde öncelikle iç tutarlığın sınanması gerekir. Bunun için en uygun yol Cronbach α güvenirlilik katsayısının hesaplanmasıdır. Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek güvenirlilik katsayısı olabildiğince 1'e yakın olmalıdır (Tezbaşaran, 1996, s.46-47). Güvenirlilik katsayısı formülü aşağıda verilmiştir.

Cronbach α Güvenirlik Katsayısı Formülü

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum_{j=1}^K S_j^2}{S_x^2} \right]$$

K : Ölçekteki madde sayısı

S_j^2 : J. maddenin madde puanları varyansı

S_x^2 : Ölçek puanları varyansı

KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) Analizi

Faktör analizi öncesi “Örnekleme Yeterliği Ölçümü” olarak, örneklemin faktör analizi için yeterli olup olmadığını değerlendirmede “Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy” analizi kullanılmıştır. KMO ölçütü, kısaca bir sınaama uygunluk katsayısıdır. KMO, Anti_imaj Korelasyon Matrisine dayalı olarak hesaplanmaktadır. Faktör analizine alınan değişkenlerin hangi çevreye ait olduklarını göstermekte olup bunların birer yordayıcı olarak bir faktör analizi için anlamlı olup olmadığını belirler. Nokta 0 ile 1 arasında değişen KMO değerleri, eğer 0.50'nin altında ise kabul edilmez. 0.90'nın üzerinde ise çok iyi düzeyde olduğunu gösterir (Kaiser and Rice, 1974; Backhaus, Erichson, Plinke and Weiber, 1994).

Bartlett's Test of Sphericity Analizi

Faktör analizi öncesi “Örnekleme Sınaama Büyüklüğü” olarak, örneklemin faktör analizi için uygun olup olmadığını değerlendirmede “Bartlett's Test of Sphericity Analizi” kullanılmıştır. Örneklemin, değişkenlerin birbiriyle ilişkili olmayan (uncorelate) bir ana gruptan alınıp alınmadığını test eder. Değişkenlerin ana grupta normal dağılım içinde olup olmadıklarını ve ilgili sınaama büyüklüğünün Chi-Quadrata dağılımında olup olmadığını belirler (Dziuban, Shirkey, 1974; Backhaus, Erichson, Plinke and Weiber, 1994, s.203).

Faktör Analizi (Common Factor Analysis)

Faktör analizi, çok sayıda değişkenleri daha küçük sayıdaki kategorilere veya faktörlere dönüştürmektir (Pichot, 1993, s.38). Yani, çok sayıda değişken arasındaki değişkenliği birkaç değişken altında tanımlamaktır (Fırat, 1995, s.28). Bir başka ifade ile, bir değişken kümesindeki içsel ilişkileri incelemeyi amaçlayan çok-değişkenli çözümlene türüdür (İnal ve diğ., 1983, s.44-45). Bu yöntemle, bir ölçeğin var olan ya da bir ölçeği oluşturan faktörler ve bu faktörler içinde yer alan maddeler belirlenebilir (Turgut ve Baykul, 1992, s.170-173).

Faktör analizi modelinde, kovaryans matrisi veya korelasyon matrisinin iki kısma ayrılacağı varsayılır. Matrisin ilk parçası, genel faktörler tarafından üretilir ve ikinci kısım, hatalar veya özel faktörler tarafından üretilir. Faktörleşmede kullanılan pek çok metod vardır. Ençok,

Merkezsiz (centroid) yöntemi

Çoklu gruplandırma (multiple grouping)

Ana faktör (Main factor)

En çok Olabilirlik (Maximum Likelihood)

Yöntemleri kullanılmaktadır. Faktör analizi modelinin tahmininde en önemli adım, faktörlerin sayısının bulunmasıdır. Eğer faktör sayısı fazla büyük olursa, kalıntı veya hata faktörlerinin bazıları genel (common) faktörlerle karışacak, eğer çok küçük olursa da önemli genel faktörler atlanabilir (Fırat, 1995, s.28-29).

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri ve denenceleri ile ilgili bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

İlk aşamada, Zung Depresyon Ölçeği'nin dil eşitliği açısından geçerliği ile ilgili bulgular ve yorumlar verilmiştir. Bununla ilgili olarak İngilizce orijinal ölçek ile Türkçe çeviri ölçek arasında geçerlik incelenmiştir.

İkinci aşamada, lise öğrencileri ve üniversite "normal" öğrenci ve "hasta" öğrenci grubu için ayrı ayrı istatistiksel işlemler yapılmış ve bulgular ve yorum her bir grup için ayrı ayrı verilmiştir.

Bu aşamada, ilk olarak lise öğrencileri için Zung Depresyon Ölçeği'nin benzer ölçek geçerliği incelenmiştir. Güvenirliği içinde, Cronbach Alfa Katsayısı ve Gutmann Split-Half İki yarı güvenirliği ile Madde Toplam Puan Korelasyonları incelenmiştir.

Lise örnekleme için, son aşamada faktör yapıları incelenmiştir. Bu amaçla, öncelikle örneklem yeterliği için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve örneklem büyüklüğü için de Barlett's Test of Sphericity değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi olarak da Principal Component (temel bileşenler) yöntemi ve varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısına ilişkin olarak daha ileri çalışma yapmadan önce Scree Plot Testi ile grafiksel olarak değerlendirilmiştir.

İkinci olarak, üniversite "normal ve "hasta" öğrenci grupları için Zung Depresyon Ölçeği'nin benzer ölçek geçerliği incelenmiştir. Güvenirliği için, Cronbach Alfa Katsayısı ve Gutmann Split-Half İki yarı güvenirliği ile Madde Toplam Puan Korelasyonları incelenmiştir.

Üniversite örnekleme için, son aşamada faktör yapıları incelenmiştir. Bu amaçla, öncelikle örneklem yeterliği için KMO ve örneklem büyüklüğü için de Barlett's Test of Sphericity değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra faktör analizinde Principal Component yöntemi ve varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör analizi sonucu ortaya çıkan faktör yapısına ilişkin olarak daha ileri çalışma yapmadan önce Scree Plot Testi ile grafiksel olarak değerlendirilmiştir.

1. Zung Depresyon Ölçeğinin Dilsel Eşitlik Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği, Türkçe'ye Baltaş (1991) tarafından çevrilmiş ve CIBA-GEIGY ilaç firması tarafından bu çeviri el kitapçığı halinde bastırılıp dağıtıldığı için gerek psikiyatrik araştırmalarda gerekse psikolojik araştırmalarda çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden ölçeğin ayrı bir çevirisi yapılmamış olup Baltaş tarafından çevrilmiş olan ölçeğin dilsel geçerliği araştırılmıştır.

İngilizce ve Türkçe'yi çok iyi bilen 30 kişilik bir gruba önce İngilizce sonra Türkçe formlar verilmiştir. Bu formlar arasındaki puanların Pearson Momentler Çarpımı Katsayısı ile korelasyon değeri hesaplanmış, daha sonra her iki formdan alınan puanların ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark olup olmadığı "t" Testi ile analiz edilmiştir.

Zung Depresyon Ölçeğinin, İngilizce ve Türkçe formları arasında hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.95 olup $p < 0.001$ önem düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin, İngilizce ve Türkçe çeviri formları arasında dilsel eşitlik açısından anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Aynı grubun hem İngilizce hem de Türkçe formlarından aldıkları puanların ortalamaları arasında fark olup olmadığı "t" Testi ile analiz edilmiş olup bulgular Tablo IV.2.'de verilmiştir.

Tablo IV. 2. Zung Depresyon Ölçeğinin İngilizce ve Türkçe Formlarından Alınan Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve "t" Testi

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Türkçe Form	30	39.067	10.336			$P > 0.05$
İngilizce Form	30	40.003	10.298	2.003	2.048	Önemsiz

S.D.: 28

Tablo IV.2 incelendiğinde aynı grubun hem İngilizce hem de Türkçe formlardan aldıkları puanların ortalamaları arasında farka ilişkin bulunan “t” değeri 2.003 olup, tablo “t” değeri olan 2.048’den küçük ve $p>0.05$ önem düzeyinde anlamsız olduğu görülmektedir.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin, İngilizce ve Türkçe çeviri formlarından alınan puanlar arasında anlamlı bir farkın olmadığını ve “Zung Depresyon Ölçeği çevirisinin dilsel geçerlik katsayısı yüksek çıkacaktır” şeklindeki denencenin doğrulandığını göstermektedir.

2. Zung Depresyon Ölçeğinin Lise Öğrencilerine İlişkin Geçerlik, Güvenirlilik ve Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Lise öğrencilerine ilişkin olarak Zung Depresyon Ölçeği’nin geçerliği için, “benzer ölçek” (concurrent validity) geçerliği kullanılmış olup, bunun için Beck Depresyon Ölçeği ve SCL-90-R Depresyon Alt Ölçeği ile korelasyon değerleri hesaplanmıştır.

Güvenirliliği için; Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı, Gutmann Split-half İki Yarı Güvenirliliği ile Madde-Toplam Puan Korelasyonları ve “örneklem yeterliği” için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy), “örneklem büyüklüğü” için de Bartlett’s Test of Sphericity değerleri hesaplanmış ve faktör yapısı incelenmiştir.

2.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin geçerliği, “Ölçüt Geçerliği” yöntemlerinden biri olan “Uyum Geçerliği” de denilen “Benzer Ölçek Geçerliği” yöntemi ile saptanmıştır. Bunun için, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği kullanılmıştır.

Zung Depresyon Ölçeğinden, Beck Depresyon Envanterinden ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon değerleri Pearson Momentler Çarpımı ile hesaplanmış ve bulgular Tablo IV.3.’de verilmiştir.

Tablo IV.3. Zung Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri

	Zung Depresyon Ölçeği
Beck Depresyon Envanteri ⁽¹⁾	0.71 ^(*)
SCL-90-R D Alt Ölçeği ⁽²⁾	0.78 ^(*)

(*) N= 242
(**) N= 85

(*) p<0.05

Tablo IV.3. incelendiğinde Zung Depresyon Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri arasındaki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon değeri 0.71, Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği ile Pearson Momentler Çarpımı korelasyon değeri 0,78 olup her iki korelasyon değeri de $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin lise öğrencileri için benzer ölçek geçerliğinin yüksek olduğunu ve “Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik katsayıları yüksek olacaktır” şeklinde ifade edilen denencenin desteklendiğini göstermektedir.

2.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Güvenirliği ile İlgili Bulgular

Zung Depresyon Ölçeğinin iç tutarlılığın incelenmesi için, Cronbach Alfa Katsayısı, Gutmann Split-half ve Spearman Brown iki yarı korelasyon değerleri ve madde bırakma (Madde-Toplam Puan) korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

2.2.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığının ve homojenliğinin bir göstergesi olarak Cronbach α güvenirlik katsayısı hesaplanmış olup bulgular Tablo IV.4.'de verilmiştir.

Tablo IV.4. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı
(Reliability Analysis - Scale "Alpha")

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
Ölçek için istatistikler	39.1364	51.7365	7.1928	20		
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Ortalamaları	1.9568	1.1364	2.9132	1.7769	2.5636	0.1622
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Varyansları	0.8685	0.1763	1.3395	1.1632	7.5959	0.0805
Madde-Toplam Puan İstatistikleri						
Madde No	Madde silinirse ölçeğin Ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Puan Korelasyonu	Karelerin çoklu Korelasyonu	Madde silinirse Ölçek Alpha Kat Sayısı	
1	37,0620	47,4941	,3720	,2937	,6812	
2	36,5744	47,9218	,1841	,0823	,6976	
3	37,5579	47,8659	,3473	,3012	,6834	
4	37,5041	46,5996	,3690	,2413	,6792	
5	36,9215	47,3341	,1923	,1426	,6981	
6	36,2231	50,3566	,0104	,1306	,7169	
7	37,4298	48,5033	,2199	,1486	,6925	
8	38,0000	50,6722	,1485	,0961	,6974	
9	37,4793	48,5660	,2406	,2037	,6909	
10	37,3760	46,9908	,3179	,1995	,6836	
11	37,1612	46,4096	,3576	,2955	,6797	
12	37,3760	46,4763	,3470	,2427	,6806	
13	37,2190	44,3460	,4887	,4561	,6652	
14	37,3017	45,6970	,3539	,1698	,6792	
15	37,3347	47,0618	,3306	,2279	,6827	
16	36,7893	47,1131	,2591	,1878	,6893	
17	36,9835	46,4147	,3416	,2506	,6810	
18	36,9008	48,0233	,1782	,1741	,6982	
19	37,5579	46,6543	,3205	,2228	,6831	
20	36,8388	48,1274	,1588	,1154	,7008	
Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlik Katsayısı (Reliability Coefficients) Alpha = ,7002 Standardized item alpha = ,7137						

N= 242

Tablo IV.4. incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı ve homojenliği göstergesi olan Cronbach α güvenilirlik katsayısı 0.7002 olarak bulunmuştur. Tablo incelendiğinde, son sütunda madde silinirse α katsayısı değerleri açısından, 6. ve 20. maddelerin dışında diğer maddelerin α değerleri birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. 6. madde için 0.7169 ve 20. madde için 0.7008 olarak çıkması, “cinsel isteğin azalmasını” ölçen 6. maddenin ve “doyumsuzluğu” ölçen 20. maddenin lise örneklemini için ifade yönünden problemlili olduklarını göstermektedir.

Literatürde güvenilirliğin 0.70-0.80 olması durumunda ölçme aracının araştırmalarda kullanılması için yeterli olduğu ifade edilmektedir (Özguven, 1994, s.95). Bu bağlamda elde edilen 0.7002 Cronbach α güvenilirlik katsayısına göre, Zung Depresyon Ölçeğinin maddelerinin iç tutarlılığının ve homojenliğinin yeterli olduğu söylenebilir.

2.2.2. İki Yarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı güvenilirlik katsayısı için, ölçek tek ve çift maddeler olarak ikiye bölünmüş ve Gutmann Split-half ve Spearman Brown iki yarı korelasyon değerleri hesaplanmış olup bulgular Tablo IV.5.'de verilmiştir.

Tablo IV.5. Zung Depresyon Ölçeğinin Gutmann Split-half ve Spearman-Brown İki Yarı Korelasyonu Güvenirlik Katsayıları

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
1. Yarı	19.2355	13.3426	3.6528	10		
2. Yarı	19.9008	22.2972	4.7220	10		
Tüm ölçek	39.1364	51.7365	7.1928	20		
Madde Ortalamaları						
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	1.9236	1.1364	2.9132	1.7769	2.5636	0.2737
2. Yarı	1.9901	1.5785	2.3471	0.7686	1.4869	0.0662
Tüm ölçek	1.9568	1.1364	2.9132	1.7769	2.5636	0.1622
Madde Varyansları						
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	0.7721	0.1763	1.3395	1.1632	7.5959	0.1305
2. Yarı	0.9649	0.7489	1.1974	0.4485	1.5990	0.0188
Tüm ölçek	0.8685	0.1763	1.3395	1.1632	7.5959	0.0805
Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlik Katsayısı (Reliability Coefficients)						
Guttman Split-half = 0,6223*						
Spearman-Brown = 0,6363*						

N= 242 (*) p<0.001

Tablo IV.5.'de görüldüğü gibi, Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılık güvenirlik katsayısı için tek ve çift maddeler olarak ikiye bölünmesi sonucu yapılan Gutmann Split-half iki yarı güvenirlik değeri 0.6223 ve Spearman-Brown iki yarı korelasyon değeri 0.6363 olarak bulunmuştur. Tablo incelendiğinde testin birinci yarısı ile ikinci yarısının varyansları eşit değildir. Bu durumun güvenirlik katsayısının gerçek güvenirlik katsayısından daha düşük olmasına yol açtığı bildirilmektedir (Özgüven, 1994, s.90).

Bu bulgu, Zung Depresyon Ölçeğinin maddelerinin iç tutarlılığı ile ilgili olarak elde edilen iki yarı güvenirlik değerlerinin yüksek ve anlamlı olduğunu göstermektedir.

2.2.3. Madde-Toplam Puan Korelasyonu ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı için, maddelerin “ayır etme gücü” analizi yapılmıştır. Bunun için madde-toplam puan (madde bırakma) korelasyonları ile tüm maddelerin birbirleriyle olan korelasyon değerleri Pearson Momentler Çarpımı analizi ile hesaplanmıştır. Bulgular Tablo IV.6.’da verilmiştir.

Tablo IV.6. incelendiğinde 6. madde dışındaki diğer tüm maddelerin madde-toplam puan korelasyon değerleri 0.30 alt sınırının üstünde ve $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı iken 6. maddenin korelasyon değeri 0.164 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır. Daha önceki yaptığımız madde iç tutarlılığı analizlerinde de bu konuya değinmiştik, bu madde ile ilgili daha ayrıntılı tartışma vargular bölümündedir.

Zung Depresyon Ölçeğinin iç tutarlılığın incelenmesi için, yapılan analizleri özetlersek;

1. Cronbach Alfa katsayısı,
2. Gutmann Split-half iki yarı korelasyon değeri,
3. Spearman-Brown iki yarı korelasyon değeri,
4. Madde-Toplam Puan (madde bırakma) korelasyon değeri,

olmak üzere dört farklı istatistiksel analiz ile Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı analiz edilmiş olup bulgular ölçeğin madde iç tutarlılık güvenilirliğinin yüksek olduğunu ve “Zung Depresyon Ölçeği'nin güvenilirlik katsayıları yüksek olacaktır” şeklindeki denencenin doğrulandığını göstermektedir.

2.3. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin faktör yapısını incelemeden önce örneklemin faktör analizi için “yeterli” olup olmadığını değerlendirmek amacıyla “Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy” (örneklem yeterliliği) ve örneklemin faktör analizi için “uygun” olup olmadığını değerlendirmek için de “Bartlett's Test of Sphericity Analizi” (örneklem sınaama büyüklüğü) analizleri yapılmıştır. Daha sonra ölçeğin faktöryel yapısını belirleyebilmek için “principal component” (temel bileşenler) analizi uygulanmıştır.

2.3.1. Örnekleme İlişkin Olarak Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett's Test of Sphericity Analizi Değerleri ile İlgili Bulgular ve Yorum

Faktör analizi öncesi “Örneklem Yeterliği Ölçümü” olarak “Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy” testi ve “Örneklem Sınaama Büyüklüğü”

olarak “Bartlett’s Test of Sphericity” testi kullanılmış olup bulgular Tablo IV.7.’de verilmiştir.

Tablo IV.7. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett’s Test of Sphericity Testi Sonuçları

TESTLER	Sonuç
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	0.742
Bartlett’s Test of Sphericity	662.418*

N= 242 (*) 0.01 düzeyinde anlamlı

Tablo IV.7.’de görüldüğü gibi Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (örneklem yeterliliği) testi sonucu 0.742 ve Bartlett’s Test of Sphericity Analizi (örneklem sınama büyüklüğü) testi sonucu 662.418 olarak saptanmış olup her iki test sonucuda $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgu, lise örneklemini için değişkenlerin birbiriyle ilişkili olmadığını, matriksteki farklılaşmaların rastlantısal olduğunu ve verilerin normal dağılım gösterdiğini, ölçüm sonuçlarının örneklem büyüklüğünden etkilenmediğini göstermektedir. Yani, örneklemin faktör analizi için yeterli ve uygun olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Analizi ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin faktöryel yapısını belirlemek için “principal component” (temel bileşenler) yöntemi kullanılmış ve “varimax” dönüştürmesine göre analizler yapılmıştır. Birden fazla faktör analizi ve döndürme yöntemi olmasına rağmen bunların faktör yüklerine ve faktör yapılarına ilişkin aralarında farklı bir sonuca ulaşılmadığı yapılan araştırmalarla bildirilmektedir (Fırat, 1995; Gümüş ve Gömleksiz, 1999; User, 1995, s.41). Araştırmada diğer faktör analizi yöntemleri de kullanıldı ve sonuçta faktör yüklerinde çok anlamlı değişimler olmadığı için ve ayrıca açıklanacak varyansın 1’e denk gelmesini yani değişkenlerin bir şekilde biraraya toplanıp toplanmadığını incelemek amacıyla, araştırmada “principal component” yöntemi ve “varimax” döndürme yöntemi tercih edilmiştir.

Zung Depresyon Ölçeğinin faktöryel yapısını belirlemek için yapılan “principal component” (temel bileşenler) analizi sonucu maddelerin ve faktörlerin “toplam varyansı açıklama” oranları Tablo IV.8’de, ortaya çıkan faktörlere ilişkin “Scree Plot” testi sonuçları Şekil IV.1.’de, bu faktörlere “varimax” dönüştürmesi uygulanması sonucu yeni çıkan faktör yükleri ile ilgili matriks Tablo IV.9.’da ve en son olarak da “faktörlerin birbirleriyle ilgili faktör yükleri” matriksi Tablo IV.10.’da verilmiştir.

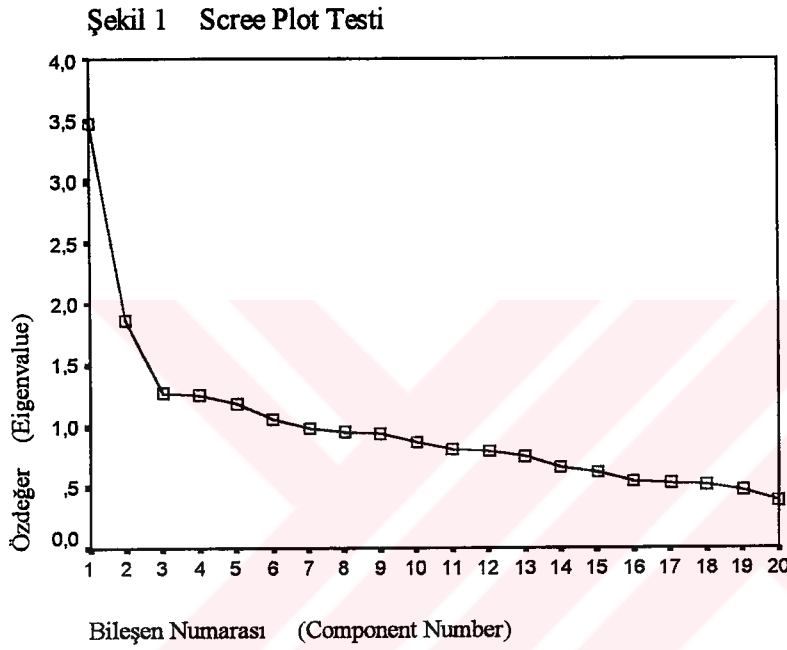
Tablo IV.8. Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları (Total Variance Explained)

Başlangıç Özdeğerleri (Initial Eigenvalues)				Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %
1	3,474	17,371	17,371	3,474	17,371	17,371	2,877	14,384	14,384
2	1,867	9,333	26,704	1,867	9,333	26,704	2,041	10,203	24,587
3	1,282	6,412	33,116	1,282	6,412	33,116	1,401	7,003	31,590
4	1,260	6,298	39,415	1,260	6,298	39,415	1,325	6,627	38,217
5	1,190	5,952	45,367	1,190	5,952	45,367	1,243	6,213	44,429
6	1,055	5,273	50,639	1,055	5,273	50,639	1,242	6,210	50,639
7	,983	4,913	55,552						
8	,956	4,778	60,330						
9	,938	4,689	65,018						
10	,869	4,345	69,363						
11	,812	4,059	73,422						
12	,800	3,999	77,421						
13	,747	3,736	81,157						
14	,662	3,309	84,466						
15	,628	3,139	87,605						
16	,545	2,724	90,328						
17	,541	2,705	93,033						
18	,524	2,620	95,654						
19	,476	2,382	98,036						
20	,393	1,964	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo IV.8. incelendiğinde başlangıç özdeğerlerine ilişkin olarak, özdeğerleri 1’in üzerinde olan ve toplam varyansın % 50.639’unu açıklayan 6 faktör bulunmuştur.

Daha ileri teste geçmeden önce faktör analizinde kaç faktörde karar kılınabileceğinin ölçüsü olarak Scree Plot Test ile özdeğerleri 1'in üzerinde olan faktörler grafik metodu ile incelenmiş ve Scree Plot Test'e ilişkin bulgular Şekil 1.'de verilmiştir.

Yapılan Scree Plot Testi sonucunda özdeğerleri 1den büyük olan 5 faktör saptanmıştır. Bu beş faktörlü yapıya göre yapılan faktör analizinin 6 faktörlü yapıdan pek farklı olmadığı hatta faktörlere eklenen bazı yeni maddelerin yorumlamada sıkıntı yaratacağından ve açıklanan varyans oranının çok düşmesinden dolayı 6 faktörlü yapı benimsenmiş ve döndürme yöntemleri uygulanmıştır. Döndürme yöntemlerinin uygulanmasındaki amaç, daha iyi yorum yapabilmeyi sağlayan basit bir yapıya ulaşmaktır. Bu 6 faktörlü yapıya, "varimax" dönüştürmesi uygulanması sonucu yeni çıkan faktör yükleri ile ilgili bileşenler matrisi Tablo IV.9.'da verilmiştir.

**Tablo IV. 9. Lise Örnekleminde Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax
Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri
Matriksi(*)**

	BİLEŞENLER (Component)					
	1	2	3	4	5	6
Madde 1	.620	.062	.070	.185	-.063	-.137
Madde 2	.016	.206	.064	-.051	.589	-.183
Madde 3	.615	.162	-.023	-.123	.024	-.144
Madde 4	.500	.063	.369	.096	-.076	.122
Madde 5	-.029	.070	.700	.079	.264	-.189
Madde 6	-.098	.053	-.046	.100	.032	.760
Madde 7	.145	.049	.767	-.070	-.094	.088
Madde 8	.431	.016	-.055	-.214	-.155	.231
Madde 9	.577	-.052	.141	-.159	-.075	-.076
Madde 10	.436	.315	-.066	-.337	.223	.195
Madde 11	.071	.766	.123	-.011	-.050	.020
Madde 12	.069	.572	.171	-.035	.172	.366
Madde 13	.681	.240	.090	.200	.012	-.245
Madde 14	.298	.237	.190	.296	.102	-.041
Madde 15	.578	-.031	-.082	.123	.194	.118
Madde 16	.071	.599	-.164	.031	.243	-.266
Madde 17	.045	.633	.037	.351	-.040	.093
Madde 18	-.045	.185	-.067	.792	-.028	.133
Madde 19	.469	-.165	.131	.395	.264	-.040
Madde 20	.011	-.056	.022	.079	.721	.367

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

(*) Rotation converged in 9 iterations.

Tablo IV. 9'deki faktör matrisindeki madde yükler incelendiğinde, hangi temel bileşenler üzerinde hangi değişkenlerin (maddelerin) katkısının daha çok olduğu renkli işaretlenerek gösterilmiştir. Buna göre hangi faktörlerin hangi bileşenleri içerdiği aşağıdaki Tablo IV.10.'da gösterilmiştir.

Tablo IV. 10. Zung Depresyon Ölçeğinin Lise Örnekleme için Faktör Yapısı

Zung Depresyon Ölçeği Maddeleri	Faktörler					
	1	2	3	4	5	6
Kendimi kurgın, kederli ve hüzünlü hissediyorum.	.620					
Ağlama nöbetleri geçiriyorum veya kendimi ağlayacak gibi hissediyorum	.615					
Gece boyu uyumakta güçlük çekiyorum.	.500					
Kabızlık çekiyorum.	.431					
Kalbim her zamankinden hızlı çarpıyor.	.577					
Sebepsiz yere yoruluyorum.	.436					
Huzursuzum yerimde duramıyorum.	.681					
Her zamankinden daha tedirginim.	.578					
Ölseydim herkes için daha iyi olurdu.	.469					
Zihnim her zaman olduğu kadar açık.		.766				
Alıştığım şeyleri kolaylıkla yapabiliyorum.		.572				
Kolaylıkla karar verebiliyorum.		.599				
İşe yaradığımı ve bana ihtiyaç duyulduğumu hissediyorum		.633				
İştahım her zamanki gibi.			.700			
Kilo kaybetmekte olduğumu farkediyorum.			.767			
Geleceğe ümitle bakıyorum.				.296		
Hayatım oldukça dolu.				.792		
Kendimi en iyi sabahları hissediyorum.					.589	
Alışmış olduğum şeyleri yapmaktan hala zevk duyuyorum.					.721	
Çekici kadınlara/erkeklerle bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan hoşlanıyorum						.760
Açıkladığı varyans %	14.38	10.20	7.003	6.627	6.213	6.210
Açıklanan Toplam Varyans %						50.639

Tablo IV.10. incelendiğinde, toplam varyansın % 14.38'ini 1. faktörün, % 10.20'sini 2. faktörün, % 7.003'ünü 3. faktörün, % 6.627'sini 4. faktörün, % 6.213'ünü 5. faktörün ve % 6.210'unu 6. faktörün açıkladığı ve bu faktörlerin tümünün toplam varyansın % 50.639'unu açıkladığı görülmektedir. Zung Depresyon Ölçeğinin lise öğrencilerine ilişkin olarak bulunan 6 faktörlü yapıyı oluşturan bileşenler incelenerek faktörlere şu adlar önerildi:

1. Faktör: 1, 3, 4, 8, 9, 10, 13, 15 ve 19 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*duygulanım ve somatik değişimler*" denilebilir.
2. Faktör: 11, 12, 16 ve 17 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*bilişsel değişimler*" adı verilebilir.
3. Faktör: 5 ve 7 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*iştah ve kilo değişimleri*" denilebilir.
4. Faktör: 14 ve 18 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*yaşamdan beklentiler*" denilebilir.

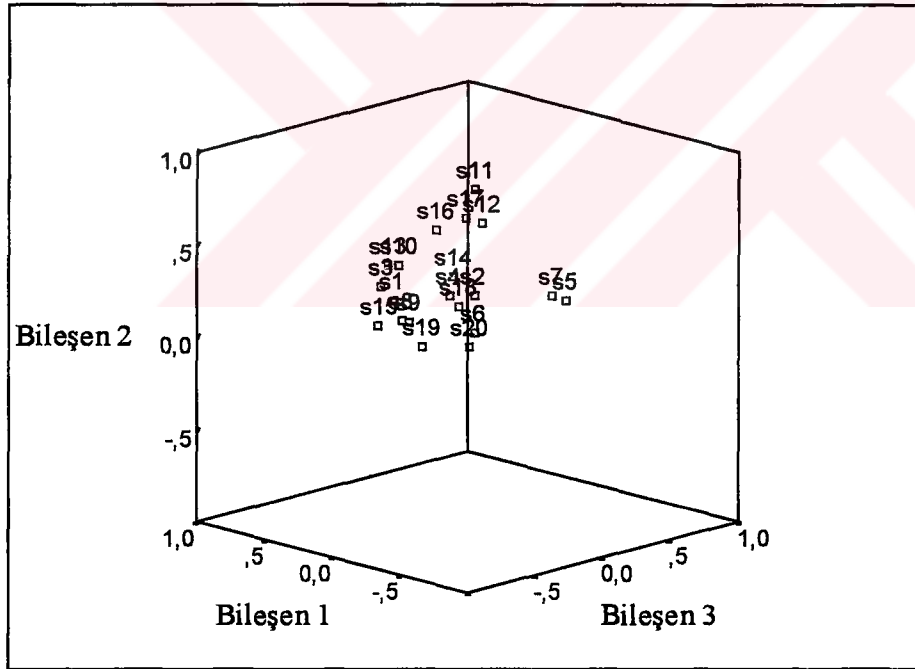
5. Faktör: 2 ve 20 nolu maddeleri içeren bu faktöre “*zevk ve ilgi kaybı*” adı verilebilir.

6. Faktör: 6 nolu maddeden oluşan bu faktöre “*cinsel ilgi değişimi*” denilebilir.

Bu bulgular, “Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı orjinal ölçeğe benzer olacaktır” biçiminde ifade edilen denencenin doğrulanmadığını göstermektedir. Çünkü orjinal ölçekte dört faktörlü bir yapıdan sözedilmektedir.

Şekil 2'de varimax dönüştürmesi sonucu ortaya çıkan faktör yapısı grafiksel olarak verilmiştir.

Şekil 2. Dönüştürülmüş Bileşenlerin Grafiği

2.4. Lise Öğrencileri Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Lise öğrencileri örneklemini için, Zung Depresyon Ölçeğinden alınan toplam ham puanların ve bu ham puanların (Tablo III.4'e göre) SDS indeksi puanına çevrilmesi sonucu bulunan SDS puanlarının ortalaması, standart sapması, varyansı, ranjı ve maksimum ve minimum değerleri ile ilgili bilgiler Tablo IV.11.'de ve SDS puanına ilişkin frekans ve yüzdelik değerleri Tablo IV.12.'de ve Şekil 3.'de verilmiştir.

Tablo IV. 11. Ham ve SDS Puanlarına İlişkin İstatistik Veriler

	Ham Puanlar	SDS Puanları
N	242	242
Ortalama	39.1364	49.0579
Standart Sapma	7.1928	8.9844
Varyans	51.4365	80.7186
Ranj	40.00	50.00
Minimum	22.00	28.00
Maximum	62.00	78.00

Tablo IV. 12 Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular

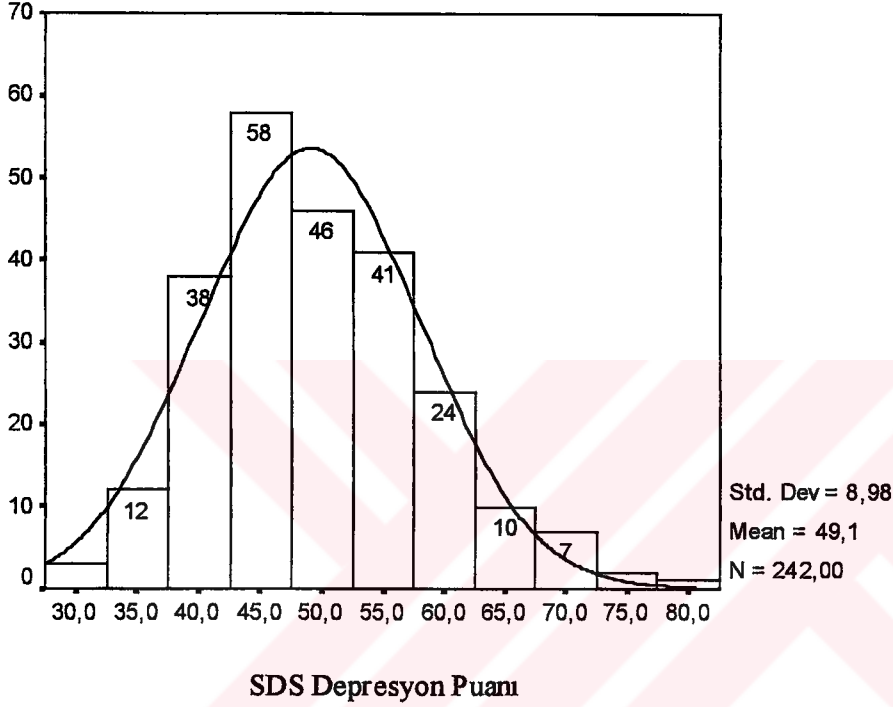
SDS Puanı	N	%	Yığılmalı %
28,00	1	,4	,4
31,00	2	,8	1,2
33,00	1	,4	1,7
34,00	3	1,2	2,9
35,00	4	1,7	4,5
36,00	4	1,7	6,2
38,00	10	4,1	10,3
39,00	14	5,8	16,1
40,00	7	2,9	19,0
41,00	7	2,9	21,9
43,00	15	6,2	28,1
44,00	14	5,8	33,9
45,00	12	5,0	38,8
46,00	17	7,0	45,9
48,00	14	5,8	51,7
49,00	2	,8	52,5
50,00	21	8,7	61,2
51,00	9	3,7	64,9
53,00	16	6,6	71,5
54,00	5	2,1	73,6
55,00	10	4,1	77,7
56,00	10	4,1	81,8
58,00	3	1,2	83,1
59,00	7	2,9	86,0
60,00	6	2,5	88,4
61,00	8	3,3	91,7
63,00	4	1,7	93,4
64,00	3	1,2	94,6
65,00	1	,4	95,0
66,00	2	,8	95,9
68,00	5	2,1	97,9
69,00	2	,8	98,8
73,00	1	,4	99,2
75,00	1	,4	99,6
78,00	1	,4	100,0
Toplam	242	100,0	

Tablo IV. 12 incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeğine ilişkin olarak Tablo III.5’de belirtilen “kesme noktaları” dikkate alındığında, elde edilen yüzdeler yorumlarsak; ilk kategori (50’den aşağı SDS puanı alan grup) için 28-49 puanları arasında 127 kişi olup bunların yığılmalı yüzdesi % 52,5’dir. İkinci kategori (50-59 arası SDS puanı alan grup) için 81 kişidir. Üçüncü kategori

(60-99 arası SDS puanı alan grup) için 31 kişidir. Dördüncü kategori (70 ve üstü SDS puanı alan grup) için 3 kişidir.

SDS puanına göre lise öğrencilerinin dağılımına ilişkin histogram aşağıda verilmiştir.

Şekil 3. SDS Depresyon Puanı Histogramı

Tüm bu bulgular “Zung Depresyon Ölçeğinin puan dağılımı normal olacaktır” biçimindeki denencenin desteklendiğini göstermektedir.

2.5. Lise Öğrencilerinde Cinsiyet Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular ve Yorum

Lise örnekleme için, kız ve erkek öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında fark olup olmadığı “t” Testi ile analiz edilmiş olup bulgular Tablo IV.13.’de verilmiştir.

Tablo IV.13. Kız ve Erkek Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Erkek	157	38.4268	6.8773	2.038	1.960	P<0.05
Kız	85	40.4471	7.6103			Önemli

S.D.: 240

Tablo IV.13. incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeğinden kız öğrencilerin aldıkları puan ortalaması 40.4471 iken erkek öğrencilerin puan ortalaması 38.4268 olduğu ve ortalamalar arasındaki farka ilişkin bulunan “t” değeri 2.038 olup, tablo “t” değeri olan 1.960’dan büyük ve $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinden alınan puanlar arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farkın olduğunu ve “Cinsiyet açısından, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olmayacaktır” şeklinde ifade edilen denencenin doğrulanmadığını göstermektedir. Puanlar artıkça depresyonun şiddeti de artmakta olduğuna göre kızların erkeklere oranla daha yoğun depresyon içinde oldukları söylenebilir. Bu bulguyu destekleyen pek çok araştırma sonuçları vardır (Güney, 1985; Gençdoğan, 1992, 1993, 1994; Ören ve Gençdoğan, 1997).

3. Zung Depresyon Ölçeğinin Üniversite Öğrencilerine İlişkin Geçerlik, Güvenirlik ve Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Üniversite örneklemini “normal” ve “hasta” olmak üzere iki ayrı öğrenci grubunda ele alındı ve analizler de normal ve hasta olarak ayrı ayrı yapılmış olup farklı tablolarda gösterilmiştir.

Üniversite öğrencilerine ilişkin olarak Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerliği, “yapı” (construct validity) ve “benzer ölçek” (concurrent validity) geçerliği yöntemleriyle incelenmiştir. Yapı geçerliği için “normal” ve “hasta” öğrenci gruplarının Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasındaki fark “t” Testi ile karşılaştırılmıştır. Benzer ölçek geçerliği normal öğrenci grubunun Zung Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve SCL-90-R Depresyon Alt Ölçeği puanları ile korelasyon değerleri hesaplanmıştır.

Güvenirliği için normal ve hasta öğrenci gruplarının; Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı, Gutmann Split-half İki Yarı Güvenirliği ile Madde-Toplam Puan Korelasyonları ve “örneklem yeterliği” için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ve “örneklem büyüklüğü” için Bartlett's Test of Sphericity değerleri hesaplanmış ve faktör yapısı incelenmiştir.

3.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Yapı Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği'nin “yapı” (construct validity) geçerliği için “normal” ve “hasta” öğrenci gruplarının Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları SDS puanlarının ortalamaları arasındaki fark “t” Testi ile karşılaştırılmış ve bulgular Tablo IV.14.'de verilmiştir.

Tablo IV. 14. Normal ve Hasta Üniversite Öğrencilerinin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları SDS Puanları ile İlgili Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Normal	767	49.9322	10.4543	13.903	3.291	P<0.001
Hasta	212	61.6745	12.2912			Önemli

S.D.: 977

Tablo IV.14. incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeğinden normal öğrencilerin aldıkları puan ortalaması 49.9322 iken hasta öğrencilerin puan ortalaması 61.6745 olduğu ve ortalamalar arasındaki farka ilişkin bulunan “t” değeri 13.903 olup, tablo “t” değeri olan 3.291’den büyük ve $p < 0.001$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin normal ve hasta grubunu anlamlı düzeyde ayırmakta olduğunu ve “Normal ve hasta üniversite öğrencilerini ayırdedebilirlik gücü yüksek olacaktır” şeklindeki denencenin desteklendiğini göstermektedir. Ölçeğin, üniversite öğrencileri için yapı geçerliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

3.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin geçerliği, “Ölçüt Geçerliği” yöntemlerinden biri olan “Uyum Geçerliği” de denilen “Benzer Ölçek Geçerliği” yöntemi ile saptanmıştır. Bunun için, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği kullanılmıştır.

Zung Depresyon Ölçeğinden, Beck Depresyon Envanterinden ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden “normal” öğrencilerin aldıkları puanlar arasındaki korelasyon değerleri Pearson Momentler Çarpımı ile hesaplanmış ve bulgular Tablo IV. 15’de verilmiştir.

Tablo IV. 15 Zung Depresyon Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon Değerleri

Zung Depresyon Ölçeği	
Beck Depresyon Envanteri ⁽¹⁾	0.892 ^(*)
SCL-90-R D Alt Ölçeği ⁽²⁾	0.816 ^(*)

(1) N= 212 (*) $p < 0.05$
(2) N= 25

Tablo IV.3. incelendiğinde Zung Depresyon Ölçeği ile Beck Depresyon Envanteri arasındaki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon değeri 0.892, Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Depresyon Alt Ölçeği ile Pearson Momentler Çarpımı korelasyon değeri 0.816 olup her iki korelasyon değeri de $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin lise öğrencileri için benzer ölçek geçerliğinin yüksek olduğunu ve “Zung Depresyon Ölçeği'nin geçerlik katsayıları yüksek olacaktır” şeklindeki denencenin doğrulandığını göstermektedir.

3.3. Zung Depresyon Ölçeğinin Güvenirliği ile İlgili Bulgular

Zung Depresyon Ölçeğinin iç tutarlılığın incelenmesi için, Cronbach Alfa Katsayısı, Gutmann Split-half ve Spearman Brown iki yarı korelasyon değerleri ve madde-toplam puan (madde bırakma) korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

3.3.1. Zung Depresyon Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığının ve homojenliğinin bir göstergesi olarak Cronbach α güvenirlik katsayısı hesaplanmış olup bulgular “normal” öğrenci grubu için Tablo IV.16.'da, hasta öğrenci grubu için Tablo 17.'de verilmiştir.

**Tablo IV. 16. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin
Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı**

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
Ölçek için istatistikler	39.8553	69.6252	8.3442	20		
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Ortalamaları	1.992	1.3090	2.7888	1.4798	2.1305	0.1594
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Varyansları	0.8390	0.4493	1.1179	0.6686	2.4880	0.0537
Madde-Toplam Puan İstatistikleri						
Madde No	Madde silinirse ölçeğin Ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Puan Korelasyonu	Karelerin çoklu Korelasyonu	Madde silinirse Ölçek Alpha Kat Sayısı	
1	37,6115	62,7862	,5442	,4085	,7824	
2	37,2777	64,0259	,2675	,1090	,7971	
3	38,3664	64,3160	,4132	,2878	,7887	
4	38,0613	64,6503	,2787	,1627	,7954	
5	37,8879	62,4574	,3667	,1909	,7905	
6	37,0665	68,2475	,0168	,0687	,8129	
7	38,1486	65,9622	,2131	,1197	,7986	
8	38,5150	66,6626	,2296	,1102	,7970	
9	38,1721	65,1609	,3217	,2191	,7929	
10	37,9452	62,1902	,4512	,2440	,7853	
11	37,6701	61,4146	,4889	,2749	,7828	
12	38,2282	65,1032	,2709	,1601	,7956	
13	37,7614	60,8164	,5336	,4129	,7800	
14	37,7692	60,4101	,4927	,3356	,7819	
15	37,9335	61,3781	,5129	,3697	,7816	
16	37,3207	61,0693	,4569	,2801	,7844	
17	37,6610	62,5795	,4260	,2721	,7868	
18	37,6258	62,2266	,3936	,2828	,7887	
19	38,5463	64,1568	,4630	,2794	,7870	
20	37,6819	64,4209	,2555	,1331	,7975	
<p>Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlik Katsayısı (Reliability Coefficients) Alpha = .7989</p> <p>Standardized item alpha = .8053</p>						

N= 767

**Tablo IV. 17. Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin
Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı**

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
Ölçek için istatistikler	49.2406	96.5248	9.8247	20		
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Ortalamaları	2.460	1.5896	3.0896	1.500	1.9436	0.2004
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
Madde Varyansları	0.9898	0.7360	1.4197	0.6836	1.9289	0.0276
Madde-Toplam Puan İstatistikleri						
Madde No	Madde silinirse ölçeğin Ortalaması	Madde silinirse ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş Madde-Toplam Puan Korelasyonu	Karelerin çoklu Korelasyonu	Madde silinirse Ölçek Alpha Kat Sayısı	
1	46.4953	85.9384	.5755	.4684	.8227	
2	46.4764	85.9568	.4717	.3417	.8267	
3	47.2075	89.1036	.4104	.2428	.8299	
4	47.0566	90.8404	.2105	.2187	.8398	
5	46.9009	85.3124	.4449	.2747	.8282	
6	46.1509	91.8254	.2411	.1175	.8365	
7	47.3443	90.9377	.2466	.1994	.8370	
8	47.6509	93.9439	.0990	.1075	.8425	
9	47.1274	90.3297	.2943	.2752	.8347	
10	46.7877	85.7794	.5151	.3815	.8247	
11	46.3915	85.8033	.5157	.3872	.8247	
12	47.0849	88.2013	.3866	.2332	.8308	
13	46.3868	84.0677	.6024	.5411	.8204	
14	46.4906	86.0046	.4926	.4093	.8257	
15	46.6557	84.9662	.5625	.4741	.8224	
16	46.3208	87.6881	.4471	.3365	.8281	
17	46.5472	86.6186	.4702	.4096	.8269	
18	46.4151	89.1823	.3184	.2412	.8341	
19	47.6462	86.3624	.5300	.3787	.8244	
20	46.4340	88.3795	.4242	.2651	.8292	
<p>Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlik Katsayısı (Reliability Coefficients) Alpha = .8368</p> <p>Standardized item alpha = .8364</p>						

N= 212

Tablo IV. 16. ve 17. incelendiğinde, “normal” ve “hasta” öğrenci grubu için Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı ve homojenliği göstergesi olan Cronbach α güvenilirlik katsayısı normaller için 0.7989, hasta örnekleme için 0.8368 olarak bulunmuştur. Tablo IV.16 ve 17 incelendiğinde, son sütunda madde silinirse α katsayısı değerleri açısından, “normal” öğrenci grubunda 6. madde ve “hasta” öğrenci grubunda 8. madde çıkarılırsa ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı yükselecektir. Bu iki madde ile ilgili ayrıntılı tartışma vargılarda verilmiştir.

Elde edilen 0.7989 ve 0.8368 Cronbach α güvenilirlik katsayılarına göre, normal ve hasta öğrenci grubu için, Zung Depresyon Ölçeğinin maddelerinin iç tutarlılığının ve homojenliğinin yeterli olduğu söylenebilir.

3.3.2. İki Yarı Güvenirliği ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı güvenilirlik katsayısı için, ölçek tek ve çift maddeler olarak ikiye bölünmüş ve Gutmann Split-half ve Spearman Brown iki yarı korelasyon değerleri normal ve hasta öğrenci grubu için ayrı ayrı hesaplanmış olup bulgular Tablo IV.18. ve Tablo IV.19.'da verilmiştir.

**Tablo IV. 18. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin
Guttman Split-half ve Spearman- Brown İki Yarı Korelasyonu
Güvenirlilik Katsayısı**

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
1. Yarı	19.5007	16.8561	4.1056	10		
2. Yarı	20.3546	28.9054	5.3764	10		
Tüm ölçek	39.8553	69.6252	8.3442	20		
Madde Ortalamaları						
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	1.9501	1.3403	2.7888	1.4485	2.0807	0.2139
2. Yarı	20.355	1.3090	2.5346	1.2256	1.9363	0.1185
Tüm ölçek	1.9928	1.3090	2.7888	1.4798	1.1305	0.1594
Madde Varyansları						
	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	0.7783	0.4493	1.1033	0.6540	2.4555	0.0663
2. Yarı	0.8998	0.4566	1.1179	0.6613	2.4483	0.0389
Tüm ölçek	0.8390	0.4493	1.1179	0.6686	2.4880	0.0537
Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlilik Katsayısı (Reliability Coefficients)						
Guttman Split-half = 0,6855*						
Spearman-Brown = 0,7018*						

N= 767 (*) p<0.001

**Tablo IV. 19 Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin
Gutmann Split-half ve Spearman- Brown İki Yarı Korelasyonu
Güvenirlilik Katsayısı**

	Ortalama	Varyans	S.Sapma	Değişkenlerin sayısı		
1. Yarı	23.2075	24.4401	4.9437	10		
2. Yarı	26.0330	35.8330	5.9861	10		
Tüm ölçek	49.2406	96.5248	9.8247	20		
Madde Ortalamaları	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	2.3208	1.5896	3.0896	1.5000	1.9436	0.2050
2. Yarı	2.6033	1.5943	2.9198	1.3255	1.8314	0.1736
Tüm ölçek	2.4620	1.5896	3.0896	1.5000	1.9436	0.2004
Madde Varyansları	Ortalama	Minimum	Maximum	Ranj	Max/Min	Varyans
1. Yarı	0.9852	0.7360	1.4197	0.6836	1.9289	0.0508
2. Yarı	0.9944	0.8392	1.0831	0.2439	1.2907	0.0075
Tüm ölçek	0.9898	0.7360	1.4197	0.6836	1.9289	0.0276
<p>Testin Tümüne İlişkin (20 madde) Güvenirlilik Katsayısı (Reliability Coefficients)</p> <p>Guttman Split-half = 0,7511* Spearman-Brown = 0,7597*</p>						

N= 212 (*) p<0.001

Tablo IV.18. ve 19.'da görüldüğü gibi, Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı için tek ve çift maddeler olarak ikiye bölünmesi sonucu, "normal" öğrenci grubu için yapılan Gutmann Split-half iki yarı güvenirlilik değeri 0.6855 ve Spearman- Brown iki yarı korelasyon değeri 0.7018, "hasta" öğrenci grubu için yapılan Gutmann Split-half iki yarı güvenirlilik değeri 0.7511 ve Spearman- Brown iki yarı korelasyon değeri 0.7597, olarak bulunmuştur. Bu korelasyon değerlerinin anlamlılık düzeyi için yapılan "t" testi sonucu p<0.01 önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgu, normal ve hasta öğrenci grupları açısından, Zung Depresyon Ölçeğinin maddelerinin iç tutarlılığı ile ilgili olarak elde edilen iki yarı güvenilirlik değerlerinin yüksek ve anlamlı olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Madde-Toplam Puan Korelasyonu ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılığı için, maddelerin “ayırta etme gücü” analizi yapılmıştır. Bunun için madde-toplam puan (madde bırakma) korelasyonları ile tüm maddelerin birbirleriyle olan korelasyon değerleri Pearson Momentler Çarpımı analizi ile normal ve hasta öğrenci grupları için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bulgular Tablo IV.20. ve 21.’de verilmiştir.

Tablo IV. 20. Normal Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Maddeler Arası ve Madde-Toplam Puan Korelasyon Katsayıları ile İlgili Değerler

MADDE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1,0000																			
2	,1428	1,0000																		
3	,4489	,0867	1,0000																	
4	,2066	,1016	,1771	1,0000																
5	,1997	,1358	,1971	,1961	1,0000															
6	-,0214	-,0386	,0575	-,0902	,0857	1,0000														
7	,1489	,1111	,1128	,1563	,2416	-,0302	1,0000													
8	,1901	,0079	,2114	,1603	,1162	,0861	,0105	1,0000												
9	,2669	,0237	,2595	,2378	,1562	-,0672	,2204	,2067	1,0000											
10	,3106	,1530	,2497	,1791	,2262	,0141	,1342	,1758	,2992	1,0000										
11	,3005	,1578	,2723	,1536	,2284	,0499	,1300	,1547	,1952	,2412	1,0000									
12	,1049	,0535	,0792	,0280	,1799	,0733	,0180	,0323	,0753	,1067	,2854	1,0000								
13	,4971	,2099	,3116	,2953	,1645	-,0630	,1539	,1712	,2650	,3574	,3153	,0809	1,0000							
14	,3224	,2291	,2218	,1336	,1145	-,0024	,0746	,0673	,1215	,2149	,3158	,1996	,3481	1,0000						
15	,4415	,1602	,3305	,2058	,2004	-,0363	,1575	,1468	,2266	,3383	,2427	,0963	,4816	,3462	1,0000					
16	,3008	,1691	,1756	,0495	,2091	,0630	,0357	,1202	,1299	,2187	,3107	,1980	,2571	,3233	,2850	1,0000				
17	,2071	,1837	,1378	,1367	,1299	,0034	,0580	,0578	,1100	,1971	,2553	,1866	,1928	,3345	,2230	,3712	1,0000			
18	,2463	,1863	,0600	,0807	,1142	-,0548	,0520	,0516	,0625	,2082	,2710	,1605	,2680	,3800	,1785	,3222	,3827	1,0000		
19	,3468	,1418	,3026	,1465	,1840	-,0092	,0944	,1192	,2240	,2514	,2577	,1015	,3025	,3793	,3893	,2131	,2646	,2165	1,0000	
20	,1292	,0992	-,0622	,0187	,1708	,1281	,0438	,0321	-,0100	,1222	,1164	,2491	,0913	,1379	,1233	,1768	,1998	,1751	,1385	1,0000
Toplam Puan	604°	382°	.484°	.379°	.473°	.142°	.309°	.305°	.401°	.537°	.573°	.365°	.613°	.586°	.592°	.553°	.514°	.495°	.525°	.368°

N=767 (p<0,01 düzeyinde anlamlı)

Tablo IV. 21. Hasta Öğrenci Grubu için Zung Depresyon Ölçeğinin Maddeler Arası ve Madde-Toplam Puan Korelasyon Katsayıları ile İlgili Değerler

MADDE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1,0000																			
2	,2230	1,0000																		
3	,3657	,1464	1,0000																	
4	,1399	,2628	,0233	1,0000																
5	,2626	,2957	,2336	,1533	1,0000															
6	,1864	,1925	,1434	-,0124	,1648	1,0000														
7	,1657	,0350	,1775	,1871	,3177	-,0058	1,0000													
8	,0162	,0507	,1319	-,0187	,0548	,0654	,0051	1,0000												
9	,2579	,1752	,1986	,1424	,1967	,0983	,2571	-,0228	1,0000											
10	,3998	,3144	,1828	,1609	,2712	,1216	,1894	,1604	,2514	1,0000										
11	,3621	,2842	,2334	-,0594	,2543	,2116	,0841	,0865	,0771	,3328	1,0000									
12	,1515	,2353	,1961	,1100	,2481	,1484	,0595	,0854	,0311	,2824	,2830	1,0000								
13	,5586	,2977	,3093	,2845	,3221	,1059	,2609	,0972	,3033	,4697	,2687	,1818	1,0000							
14	,3685	,3684	,2379	,0650	,2269	,1268	,0583	-,0189	,0097	,1621	,4110	,2105	,3032	1,0000						
15	,5036	,2918	,2540	,1649	,2211	,0592	,1894	,0711	,2808	,3984	,3392	,1794	,6071	,3881	1,0000					
16	,2443	,3345	,2178	-,0265	,2088	,1254	,0826	,0934	,0735	,2245	,3766	,1869	,2545	,3564	,2361	1,0000				
17	,3090	,2157	,2827	,0756	,1367	,1243	,0440	-,0188	,0215	,2499	,3601	,2419	,2378	,4280	,2532	,4524	1,0000			
18	,2420	,1154	,1015	,1059	,1856	,0919	,0054	-,0559	-,0327	,0705	,2981	,2839	,1792	,2763	,1913	,1971	,3307	1,0000		
19	,4135	,2606	,2968	,0763	,1867	,1977	,0926	,1330	,2962	,3162	,2829	,2219	,3534	,3722	,3783	,2554	,4001	,2272	1,0000	
20	,1616	,2805	,1642	,1377	,2385	,1789	,1145	-,0521	-,2001	,2367	,3458	,2949	,1505	,2388	,2139	,3040	,2827	,1881	,1888	1,0000
Toplam Puan	,636°	,555°	,482°	,317°	,540°	,322°	,339°	,190°	,381°	,589°	,589°	,472°	,667°	,570°	,631°	,523°	,549°	,412°	,597°	,499°

N= 212

(*0.01 düzeyinde anlamlı)

Tablo IV.20 ve 21 incelendiğinde normal ve hasta öğrenci gruplarına ilişkin Zung Depresyon Ölçeğinin “normal” öğrenci grubu için 6. madde (0.142 $p<0.01$) ve “hasta” öğrenci grubu için 8. madde (0.190 $p<0.01$) dışında diğer tüm maddelerinin madde-toplam puan korelasyon değerleri kritik sınır olan 0.30’un üstünde ve $p<0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Zung Depresyon Ölçeğinin iç tutarlılığın incelenmesi için, yapılan analizleri özetlersek;

5. Cronbach Alfa katsayısı,
6. Gutmann Split-half iki yarı korelasyon değeri,
7. Spearman-Brown iki yarı korelasyon değeri,
8. Madde-Toplam Puan (madde bırakma) korelasyon değeri,

olmak üzere dört farklı istatistiksel analiz ile Zung Depresyon Ölçeği maddelerinin iç tutarlılık güvenilirliği analiz edilmiş olup bulgular ölçeğin madde iç tutarlılığı güvenilirliğinin yüksek olduğunu ve “Zung Depresyon Ölçeği’nin güvenilirlik katsayıları yüksek olacaktır” biçimindeki denencenin desteklendiğini göstermektedir.

3.4. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Yapısı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin faktör yapısını incelemeye önce her iki örneklem grubunun da faktör analizi için “yeterli” olup olmadığını değerlendirmek amacıyla “Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy” (örneklem yeterliliği) ve örneklemin faktör analizi için “uygun” olup olmadığını değerlendirmek için de “Bartlett’s Test of Sphericity Analizi” (örneklem sınıma büyüklüğü) analizleri yapılmıştır. Daha sonra normal ve hasta grupları için ölçeğin faktöryel yapısını belirleyebilmek amacıyla “principal component” (temel bileşenler) analizi uygulanmıştır.

3.4.1. Normal ve Hasta Öğrenci Örneklemeleri ile İlgili Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett’s Test of Sphericity Analizi Değerleri Bulguları ve Yorum

Faktör analizi öncesi normal ve hasta öğrenci grupları için, “Örneklem Yeterliliği Ölçümü” olarak “Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy”

testi ve “Örneklem Sınama Büyüklüğü” olarak “Bartlett’s Test of Sphericity” testi kullanılmış olup bulgular Tablo IV.22. ve Tablo 23.’de verilmiştir.

Tablo IV. 22 Normal Öğrenci Örnekleme için Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett’s Test of Sphericity Testi Sonuçları

TESTLER	Sonuç
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	0.873
Bartlett’s Test of Sphericity	2795.818*

N= 767 (*) 0.01 düzeyinde anlamlı

Tablo IV. 23 Hasta Öğrenci Örnekleme için Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ve Bartlett’s Test of Sphericity Testi Sonuçları

TESTLER	Sonuç
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	0.847
Bartlett’s Test of Sphericity	1030.854*

N= 212 (*) 0.01 düzeyinde anlamlı

Tablo IV. 22 ve 23’de görüldüğü gibi normal öğrenci örnekleme için, Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (örneklem yeterliliği) testi sonucu 0.873 ve Bartlett’s Test of Sphericity Analizi (örneklem sınama büyüklüğü) testi sonucu 2795.818 olup hasta öğrenci örnekleme için, Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (örneklem yeterliliği) testi sonucu 0.847 ve Bartlett’s Test of Sphericity Analizi (örneklem sınama büyüklüğü) testi sonucu 1030.854 olarak saptanmış ve her iki grup içinde iki testin sonucu da $p < 0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Bu bulgu, normal ve hasta örneklemelerinin her birinin değişkenlerinin birbiriyle ilişkili olmadığını, matristeki farklılaşmaların rastlantısal olduğunu ve verilerin normal dağılım gösterdiğini, ölçüm sonuçlarının örneklem büyüklüğünden etkilenmediğini göstermektedir. Yani, her iki grubun örnekleminin faktör analizi için yeterli ve uygun olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.2. Zung Depresyon Ölçeğinin Faktör Analizi ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin faktöryel yapısını belirlemek için “principal component” (temel bileşenler) yöntemi kullanılmış ve “varimax” dönüştürmesine göre analizler yapılmıştır. Daha önce gerekçelerini açıkladığımız gibi, üniversite örnekleminde de araştırmada “principal component” yöntemi ve “varimax” döndürme yöntemi tercih edilmiştir.

Zung Depresyon Ölçeğinin faktöryel yapısını belirlemek için, normal ve hasta öğrenci gruplarında yapılan “principal component” (temel bileşenler) analizi sonucu maddelerin ve faktörlerin “*toplam varyansı açıklama*” oranları Tablo IV.24. ve Tablo IV.27.’de, ortaya çıkan faktörlere ilişkin “*Scree Plot*” testi sonuçları Şekil 4 ve Şekil 5’de, ortaya çıkan faktörlere “*varimax*” dönüştürmesi uygulanması sonucu yeni çıkan faktör yükleri ile ilgili matris Tablo IV.25. ve Tablo IV.28’de ve en son olarak da “*faktörlerin birbirleriyle ilgili faktör yükleri*” matrisi Tablo IV.26 ve Tablo IV.29.’da verilmiştir.

Tablo IV. 24 Normal Öğrenci Grubunda Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları (Total Variance Explained)

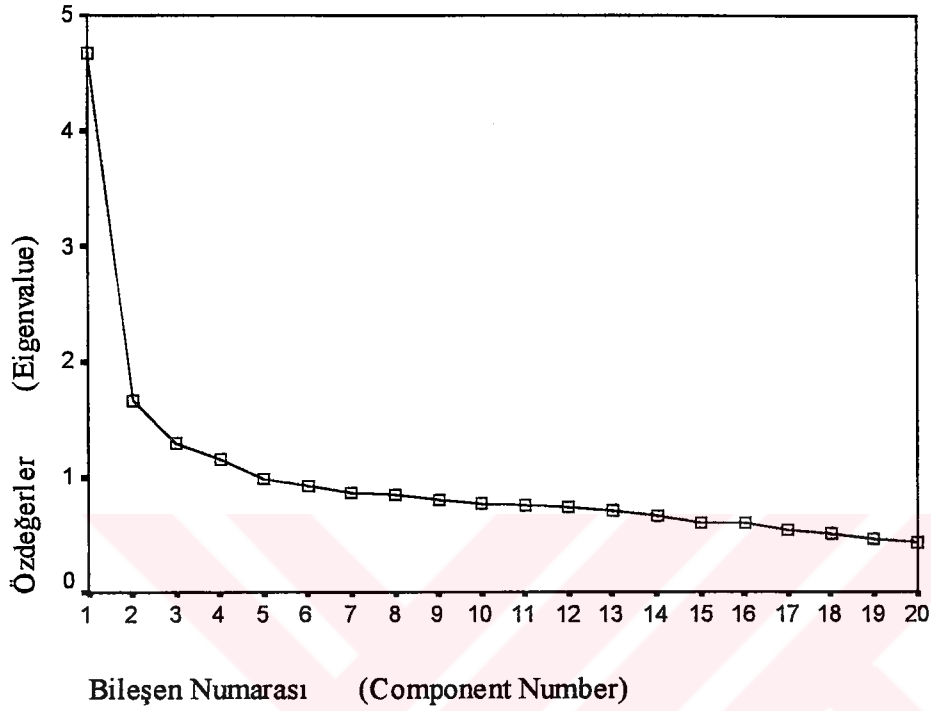
Başlangıç Özdeğerleri (Initial Eigenvalues)				Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
Bileşenler	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %
1	4.668	23.341	23.341	4.668	23.341	23.341	3.040	15.200	15.200
2	1.669	8.344	31.685	1.669	8.344	31.685	2.660	13.302	28.501
3	1.303	6.514	38.199	1.303	6.514	38.199	1.550	7.750	36.251
4	1.159	5.795	43.994	1.159	5.795	43.994	1.549	7.743	43.994
5	.986	4.932	48.927						
6	.923	4.617	53.544						
7	.868	4.339	57.884						
8	.846	4.232	62.116						
9	.807	4.037	66.153						
10	.767	3.836	69.989						
11	.751	3.754	73.743						
12	.737	3.685	77.428						
13	.703	3.513	80.941						
14	.667	3.333	84.275						
15	.604	3.018	87.293						
16	.599	2.994	90.287						
17	.540	2.698	92.985						
18	.503	2.513	95.497						
19	.469	2.347	97.844						
20	.431	2.156	100.00						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo IV.24. incelendiğinde başlangıç özdeğerlerine ilişkin olarak, özdeğerleri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 43.994'ünü açıklayan 4 faktör bulunmuştur.

Daha ileri teste geçmeden önce faktör analizinde kaç faktörde karar kılınabileceğinin ölçüsü olarak Scree Plot Test ile özdeğerleri 1'in üzerinde olan faktörler grafik metodu ile incelenmiş ve Scree Plot Test'ine ilişkin bulgular Şekil 4'de verilmiştir.

Şekil 4. Scree Plot Testi

Yapılan Scree Plot Grafik Testi sonucunda özdeğerleri 1'den büyük olan 3 faktör saptanmıştır. Bu üç faktörlü yapıya göre yapılan faktör analizinin 4 faktörlü yapıdan pek farklı olmadığı ve açıklanan varyans oranının çok düşmesinden dolayı 4 faktörlü yapı benimsenmiş ve döndürme yöntemleri uygulanmıştır. Dört faktörlü yapıya, “*varimax*” dönüştürmesi uygulanması sonucu yeni çıkan faktör yükleri ile ilgili bileşenler matrisi Tablo IV.25.’de verilmiştir.

Tablo IV. 25 Normal Öğrenci Grubunda Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matrisi(*)

	BİLEŞENLER (Component)			
	1	2	3	4
Madde 1	.666	.293	.038	.087
Madde 2	.0287	.464	-.047	.291
Madde 3	.686	.016	.106	.047
Madde 4	.312	.060	-.127	.481
Madde 5	.169	.058	.441	.555
Madde 6	.103	-.224	.627	-.222
Madde 7	.044	0.14	.030	.745
Madde 8	.539	-.179	.198	-.062
Madde 9	.500	-.050	-.032	.382
Madde 10	.471	.204	.101	.251
Madde 11	.348	.357	.315	.151
Madde 12	.029	.263	.571	.090
Madde 13	.591	.367	-.131	.193
Madde 14	.306	.644	.041	-.037
Madde 15	.589	.335	-.049	.131
Madde 16	.254	.519	.302	-.054
Madde 17	.105	.630	.187	.027
Madde 18	.063	.701	.072	.070
Madde 19	.484	.370	.025	.030
Madde 20	.027	.266	.550	.079

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

(*) Rotation converged in 8 iterations.

Tablo IV. 25.'deki faktör matrisindeki madde yükleri incelendiğinde, hangi temel bileşenler üzerinde hangi değişkenlerin (maddelerin) katkısının daha çok olduğu renkli işaretlenerek gösterilmiştir. Buna göre hangi faktörlerin hangi bileşenleri içerdiği aşağıdaki Tablo IV.26.'da gösterilmiştir.

Tablo IV. 26 Zung Depresyon Ölçeğinin Normal Öğrenci Grubu için Faktör Yapısı

Zung Depresyon Ölçeği Maddeleri	Faktörler			
	1	2	3	4
Kendimi kırılgan, kederli ve hüzünlü hissediyorum.	.666			
Ağlama nöbetleri geçiriyorum veya kendimi ağlayacak gibi hissediyorum	.686			
Kabızlık çekiyorum.	.539			
Kalbim her zamankinden hızlı çarpıyor.	.500			
Sebepsiz yere yoruluyorum.	.471			
Huzursuzum yerimde duramıyorum.	.591			
Her zamankinden daha tedirginim.	.589			
Ölseymdim herkes için daha iyi olurdu.	.484			
Geleceğe ümitle bakıyorum.		.644		
Hayatım oldukça dolu.		.701		
Kendimi en iyi sabahları hissediyorum.		.464		
Zihnim her zaman olduğu kadar açık.		.357		
Kolaylıkla karar verebiliyorum.		.519		
İşe yaradığımı ve bana ihtiyaç duyulduğumu hissediyorum		.630		
Alışmış olduğum şeyleri yapmaktan hala zevk duyuyorum.			.550	
Alıştığım şeyleri kolaylıkla yapabiliyorum.			.571	
Çekici kadınlara/erkeklerle bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan hoşlanıyorum			.627	
Gece boyu uyumakta güçlük çekiyorum.				.481
İştahım her zamanki gibi.				.555
Kilo kaybetmekte olduğumu fark ediyorum.				.745
Açıkladığı varyans %	15.200	13.302	7.750	7.743
Açıklanan Toplam Varyans %				43.994

Tablo IV. 26 incelendiğinde, toplam varyansın % 15.200'ünü 1. faktörün, % 13.302'sini 2. faktörün, % 7.750'sini 3. Faktörün ve % 7.743'ünü 4. faktörün açıkladığı ve bu faktörlerin tümünün toplam varyansın % 43.994'ünü açıkladığı görülmektedir. Zung Depresyon Ölçeğinin normal öğrenci grubuna ilişkin olarak bulunan 4 faktörlü yapıyı oluşturan bileşenler incelenerek faktörlere şu adlar önerildi:

1. Faktör: 1, 3, 8, 9, 10, 13, 15 ve 19 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*duygulanım ve somatik değişimler*" denilebilir.

2. Faktör: 2, 11, 14, 16, 17 ve 18 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "bilişsel ve yaşam beklentisi değişimleri" adı verilebilir.

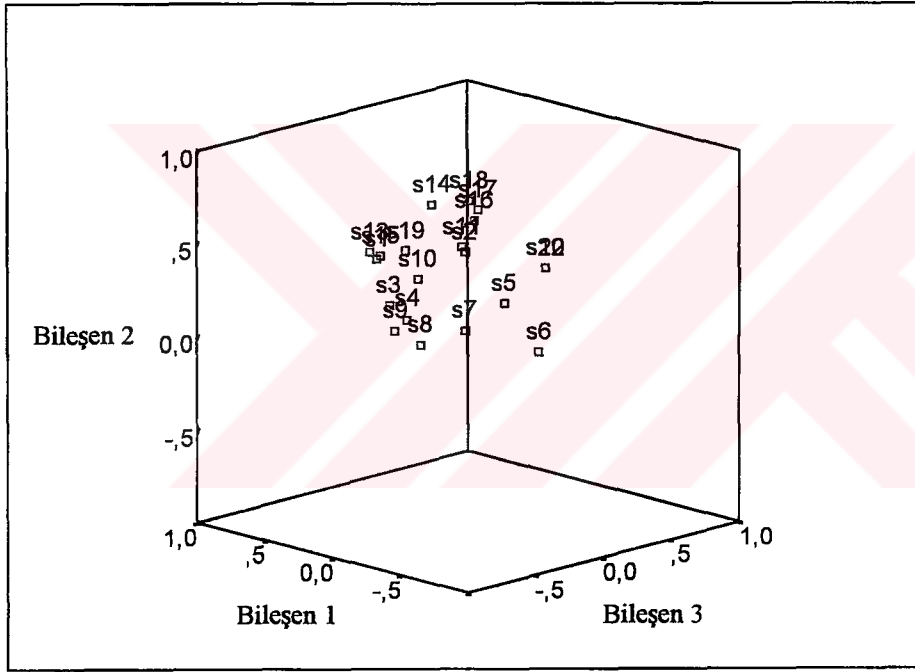
3. Faktör: 6, 12 ve 20 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*libido ve ilgi kaybı*" denilebilir.

4. Faktör: 4, 5 ve 7 nolu maddelerden oluşan bu faktöre “*uyku, iştah ve kilo değişimleri*” denilebilir.

Bu bulgu, “Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı orjinal ölçek ile aynı olacaktır” olarak ifade edilen denencenin faktör sayısı açısından doğrulandığını fakat faktör yükleri açısından doğrulanmadığını göstermektedir.

Sekil 5'de varimax dönüştürmesi sonucu ortaya çıkan faktör yapısı grafiksel olarak görülmektedir.

Sekil 5 Döndürülmüş Bileşenlerin Grafik Testi

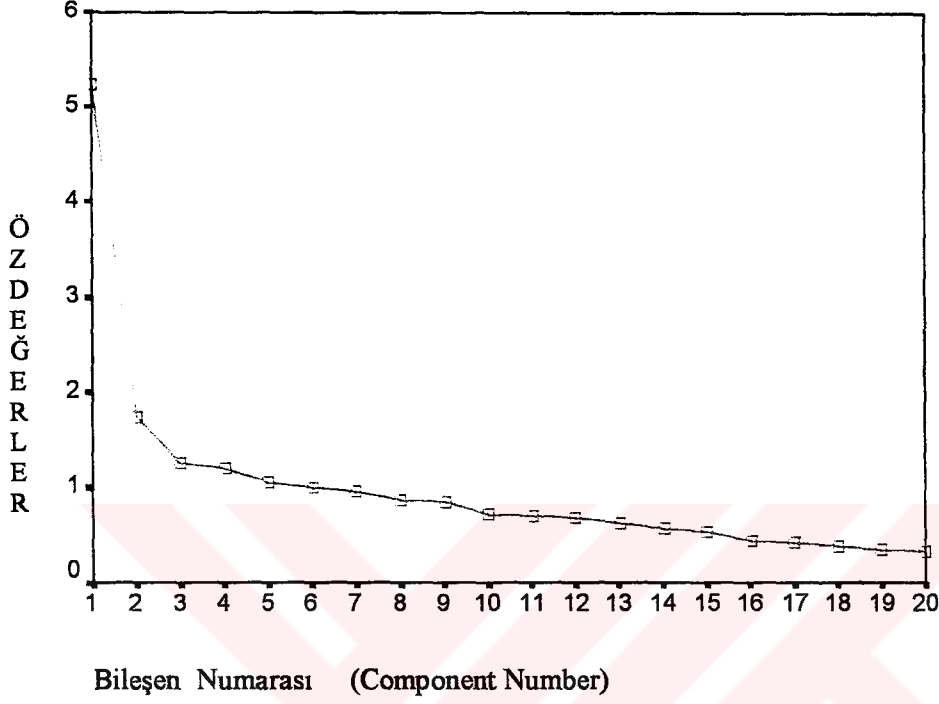
Tablo IV. 27 Hasta Öğrenci Grubunda Maddelerin ve Faktörlerin Toplam Varyansı Açıklama Oranları (Total Variance Explained)

Bileşenler	Başlangıç Özdeğerleri (Initial Eigenvalues)			Yüklerin Kareler Toplamı			Döndürme Sonrası Yüklerin Kareler Toplamı		
	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %	Toplam	Varyans %	Yığılmış %
1	5.245	26.224	26.224	5.245	26.224	26.224	3.443	17.217	17.217
2	1.746	8.728	34.952	1.746	8.728	34.952	3.019	15.093	32.310
3	1.252	6.260	41.211	1.252	6.260	41.211	1.558	7.792	40.102
4	1.213	6.064	47.275	1.213	6.064	47.275	1.272	6.361	46.464
5	1.049	5.246	52.521	1.049	5.246	52.521	1.212	6.058	52.521
6	.996	4.978	57.499						
7	.957	4.784	62.283						
8	.867	4.333	66.616						
9	.859	4.293	70.910						
10	.729	3.643	74.552						
11	.706	3.530	78.082						
12	.689	3.443	81.525						
13	.637	3.186	84.710						
14	.565	2.826	87.536						
15	.528	2.641	90.177						
16	.448	2.242	92.419						
17	.430	2.152	94.571						
18	.398	1.988	96.559						
19	.361	1.805	93.364						
20	.327	1.636	100.000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo IV. 27 incelendiğinde başlangıç özdeğerlerine ilişkin olarak, özdeğerleri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 52.521'ini açıklayan 5 faktör bulunmuştur. Daha ileri teste geçmeden önce faktör analizinde kaç faktörde karar kılınabileceğinin ölçüsü olarak Scree Plot Test ile özdeğerleri 1'in üzerinde olan faktörler grafik metodu ile incelenmiş ve Scree Plot Test'ine ilişkin bulgular Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Scree Plot Testi

Yapılan Scree Plot Testi sonucunda özdeğe 1'den büyük olan 3 faktör saptanmıştır. Bu üç faktörlü yapıya göre yapılan faktör analizinin 5 faktörlü yapıdan daha iyi açıklayabileceği görülmüş ve üç faktörlü yapıya, “*varimax*” dönüştürmesi uygulanmış ve yeni çıkan faktör yükleri ile ilgili bileşenler matrisi Tablo IV.28.’de verilmiştir.

Tablo IV. 28. Hasta Öğrenci Grubunda Zung Depresyon Ölçeğinin Varimax Döndürme Yöntemi Sonucu Ortaya Çıkan Faktör Yükleri Matrisi(*)

	BİLEŞENLER (Component)		
	1	2	3
Madde 1	.753	.179	.119
Madde 2	.152	.493	.372
Madde 3	.510	.183	.060
Madde 4	.027	.060	.617
Madde 5	.143	.351	.535
Madde 6	.070	.347	.087
Madde 7	.206	-.068	.559
Madde 8	.149	.032	.027
Madde 9	.391	-.125	.494
Madde 10	.464	.221	.392
Madde 11	.350	.604	-.030
Madde 12	-.042	.583	.249
Madde 13	.708	.099	.378
Madde 14	.423	.547	-.110
Madde 15	.713	.153	.211
Madde 16	.280	.575	-.052
Madde 17	.370	.592	-.169
Madde 18	.123	.535	-.066
Madde 19	.611	.296	.019
Madde 20	-.049	.594	.331

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

(*) Rotation converged in 13 iterations.

Tablo IV.28.'deki faktör matrisindeki madde yükler incelendiğinde, hangi temel bileşenler üzerinde hangi değişkenlerin (maddelerin) katkısının daha çok olduğu renkli işaretlenerek gösterilmiştir. Buna göre hangi faktörlerin hangi bileşenleri içerdiği aşağıdaki Tablo IV.29.'da gösterilmiştir.

Tablo IV. 29. Zung Depresyon Ölçeğinin Hasta Öğrenci Grubu için Faktör Yapısı

Zung Depresyon Ölçeği Maddeleri	Faktörler		
	1	2	3
Kendimi kırgın, kederli ve hüzünlü hissediyorum.	.753		
Ağlama nöbetleri geçiriyorum veya kendimi ağlayacak gibi hissediyorum	.510		
Kabızlık çekiyorum.	.149		
Sebepsiz yere yoruluyorum.	.464		
Huzursuzum yerimde duramıyorum.	.708		
Her zamankinden daha tedirginim.	.713		
Ölseydim herkes için daha iyi olurdu.	.611		
Geleceğe ümitle bakıyorum.		.547	
Hayatım oldukça dolu.		.535	
Kendimi en iyi sabahları hissediyorum.		.493	
Zihnim her zaman olduğu kadar açık.		.604	
Kolaylıkla karar verebiliyorum.		.575	
İşe yaradığımı ve bana ihtiyaç duyulduğumu hissediyorum		.592	
Alışmış olduğum şeyleri yapmaktan hala zevk duyuyorum.		.594	
Alıştığım şeyleri kolaylıkla yapabiliyorum.		.583	
Çekici kadınlara/erkeklere bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan hoşlanıyorum		.347	
Gece boyu uyumakta güçlük çekiyorum.			.617
İştahım her zamanki gibi.			.535
Kalbim her zamankinden hızlı çarpıyor.			.494
Kilo kaybetmekte olduğumu farkediyorum.			.559
Açıkladığı varyans %	16.111	15.353	9.748
Açıklanan Toplam Varyans %			41.211

Tablo IV. 29. incelendiğinde, toplam varyansın % 16.111'ini 1. faktörün, % 15.353'ünü 2. faktörün ve % 9.748'ini 3. faktörün açıkladığı ve bu faktörlerin tümünün toplam varyansın % 41.211'ini açıkladığı görülmektedir. Zung Depresyon Ölçeğinin normal öğrenci grubuna ilişkin olarak bulunan 3 faktörlü yapıyı oluşturan bileşenler incelenerek faktörlere şu adlar önerildi:

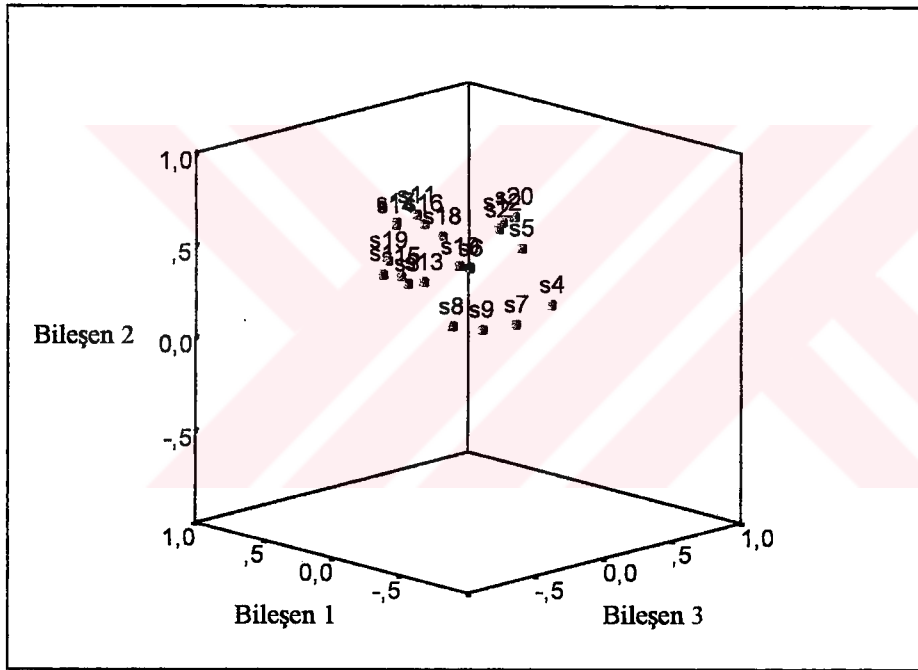
1. Faktör: 1, 3, 8, 9, 10, 13, 15 ve 19 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*duygulanım ve somatik değişimler*" denilebilir.
2. Faktör: 2, 6, 11, 12, 14, 16, 17, 18 ve 20 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*bilişsel değişimler*" adı verilebilir.
3. Faktör: 4, 5, 7 ve 9 nolu maddelerden oluşan bu faktöre "*somatik değişimler*" denilebilir.

Bu bulgu, "Zung Depresyon Ölçeği'nin faktör yapısı orjinal ölçek ile aynı olacaktır" şeklinde ifade edilen denencenin desteklenmediğini göstermektedir.

Japon üniversite öğrencilerinde Sakamoto ve arkadaşlarının (1998) yaptıkları faktör analizinde de benzer faktör yapısı bulunmuştur. Sakamoto ve diğ., günlük dalgalanmaları gösteren 2 nolu ve bir gastrointestinal yakınma olan kabızlığı belirleyen 8 nolu maddeyi araştırma dışı bırakıp, 3 faktörlü bir yapı bulmuşlardır. 1. Faktörü, 1, 3, 10, 13 ve 15 nolu maddeler, 2. Faktörü, 11, 12, 14, 16, 17, 18 ve 20 maddeler ve 3. Faktörü, 4, 5, 7 ve 9 nolu maddeler oluşturmuştur. Bu bulguları, “hasta” örneklemini için yukarıda ortaya çıkan faktör yapısı ile çok benzemektedir.

Şekil 7’de varimax dönüştürmesi sonucu ortaya çıkan faktör yapısı grafiksel olarak verilmiştir.

Şekil 7. Dönüştürülmüş Bileşenlerin Grafik Testi

3.5. Normal ve Hasta Öğrenci Grupları Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular ve Yorum

Üniversite örnekleminde, normal ve hasta öğrenci grupları için, Zung Depresyon Ölçeğinden alınan toplam ham puanların ve ham puanların SDS indeksi puanına çevrilmesi (Tablo III.4'e göre) sonucu bulunan SDS puanlarının ortalaması, standart sapması, ortalamanın standart hatası, varyansı, ranjı ve maksimum ve minimum değerleri ile ilgili bilgiler Tablo IV.30'da ve SDS puanına ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo IV.31 ve Tablo IV.32'de ve Şekil 8 ve Şekil 9'da verilmiştir.

Tablo IV. 30. Normal ve Hasta Öğrencilerin Ham ve SDS Puanlarına İlişkin İstatistik Veriler

	Ham Puanlar		SDS Puanları	
	NORMAL	HASTA	NORMAL	HASTA
N	767	212	767	212
Ortalama	39,8553	49,2406	49,9322	61,6745
Standart Sapma	8,3442	9,8247	10,4643	12,2912
Varyans	69,6252	96,5248	109,5019	151,0737
Ranj	54,00	46,00	68,00	58,00
Minimum	21,00	25,00	26,00	31,00
Maximum	75,00	71,00	94,00	89,00

Tablo IV. 31. Normal ve Hasta Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeği Puanlarının Dağılımı ile İlgili Bulgular

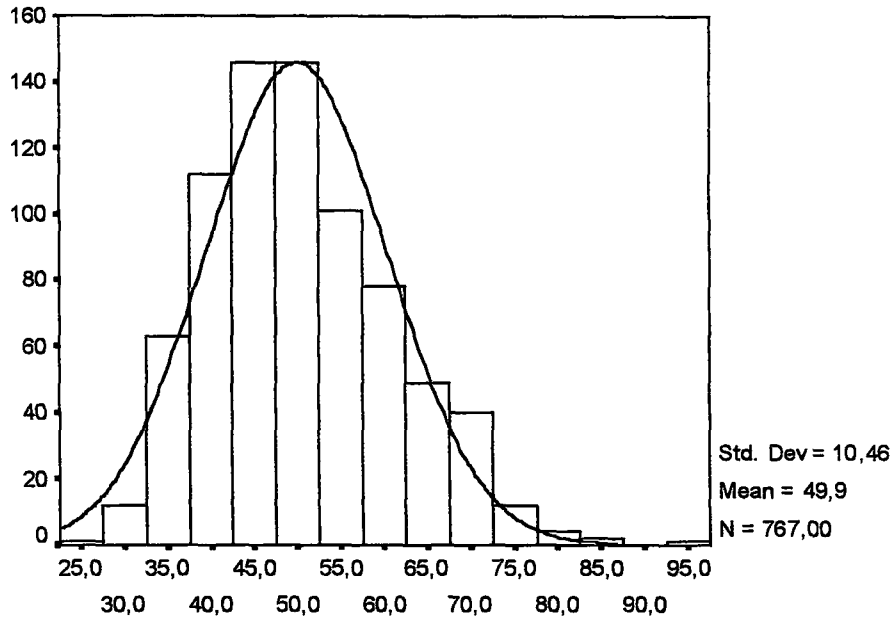
SDS Puanı	NORMAL			HASTA		
	N	%	Yığılmalı %	N	%	Yığılmalı %
26,00	1	,1	,1	-	-	-
29,00	1	,1	,3	-	-	-
30,00	2	,3	,5	-	-	-
31,00	9	1,2	1,7	1	,5	,5
33,00	6	,8	2,5	1	,5	,9
34,00	14	1,8	4,3	-	-	-
35,00	19	2,5	6,8	1	,5	1,4
36,00	24	3,1	9,9	1	,5	1,9
38,00	14	1,8	11,7	3	1,4	3,3
39,00	27	3,5	15,3	1	,5	3,8
40,00	33	4,3	19,6	1	,5	4,2
41,00	38	5,0	24,5	5	2,4	6,6
43,00	33	4,3	28,8	2	,9	7,5
44,00	32	4,2	33,0	3	1,4	9,0
45,00	36	4,7	37,7	5	2,4	11,3
46,00	45	5,9	43,5	2	,9	12,3
48,00	40	5,2	48,8	5	2,4	14,6
49,00	34	4,4	53,2	5	2,4	17,0
50,00	39	5,1	58,3	6	2,8	19,8
51,00	33	4,3	62,6	3	1,4	21,2
53,00	34	4,4	67,0	6	2,8	24,1
54,00	18	2,3	69,4	7	3,3	27,4
55,00	25	3,3	72,6	6	2,8	30,2
56,00	24	3,1	75,7	9	4,2	34,4
58,00	24	3,1	78,9	7	3,3	37,7
59,00	20	2,6	81,5	9	4,2	42,0
60,00	21	2,7	84,2	11	5,2	47,2
61,00	13	1,7	85,9	13	6,1	53,3
63,00	11	1,4	87,4	7	3,3	56,6
64,00	16	2,1	89,4	7	3,3	59,9
65,00	15	2,0	91,4	4	1,9	61,8
66,00	7	,9	92,3	9	4,2	66,0
68,00	16	2,1	94,4	10	4,7	70,8
69,00	9	1,2	95,6	9	4,2	75,0
70,00	11	1,4	97,0	1	,5	75,5
71,00	4	,5	97,5	8	3,8	79,2
73,00	4	,5	98,0	6	2,8	82,1
74,00	3	,4	98,4	7	3,3	85,4
75,00	3	,4	98,8	2	,9	86,3
76,00	2	,3	99,1	5	2,4	88,7
78,00	2	,3	99,3	5	2,4	91,0
79,00	2	,3	99,6	2	,9	92,0
80,00	-	-	-	3	1,4	93,4
81,00	-	-	-	2	,9	94,3
83,00	1	,1	99,7	2	,9	95,3
84,00	1	,1	99,9	1	,5	95,8
85,00	-	-	-	2	,9	96,7
86,00	-	-	-	3	1,4	98,1
88,00	-	-	-	3	1,4	99,5
89,00	-	-	-	1	,5	100,0
94,00	1	,1	100,0	-	-	-
Toplam	767	100,0		212	100,0	

Tablo IV.31. incelendiğinde, normal ve hasta grubunu ayrı ayrı değerlendirirsek, Zung Depresyon Ölçeğine ilişkin olarak Tablo III.5’de belirtilen “kesme noktaları” dikkate alındığında, elde edilen yüzdeler normal öğrenci grubu için yorumlarsak; ilk kategori (50’den aşağı SDS puanı alan grup) için 26-49 puanları arasında 408 kişi olup bunların yığılma yüzdesi % 53.2’dir. İkinci kategori (50-59 arası SDS puanı alan grup) için 217 kişidir. Üçüncü kategori (60-99 arası SDS puanı alan grup) için 108 kişidir. Dördüncü kategori (70 ve üstü SDS puanı alan grup) için 34 kişidir. Hasta öğrenci grubu için yorumlarsak; ilk kategori (50’den aşağı SDS puanı alan grup) için 31-49 puanları arasında 36 kişi olup bunların yığılma yüzdesi % 17.0’dir. İkinci kategori (50-59 arası SDS puanı alan grup) için 53 kişidir. Üçüncü kategori (60-99 arası SDS puanı alan grup) için 70 kişidir. Dördüncü kategori (70 ve üstü SDS puanı alan grup) için 53 kişidir.

Yukarıda açıklanan Tablo IV.31’in normal ve hasta öğrenci grupları için SDS depresyon puanlarının grafiklerle gösterilmiş şekli Şekil 8. ve Şekil 9.’da verilmiştir.

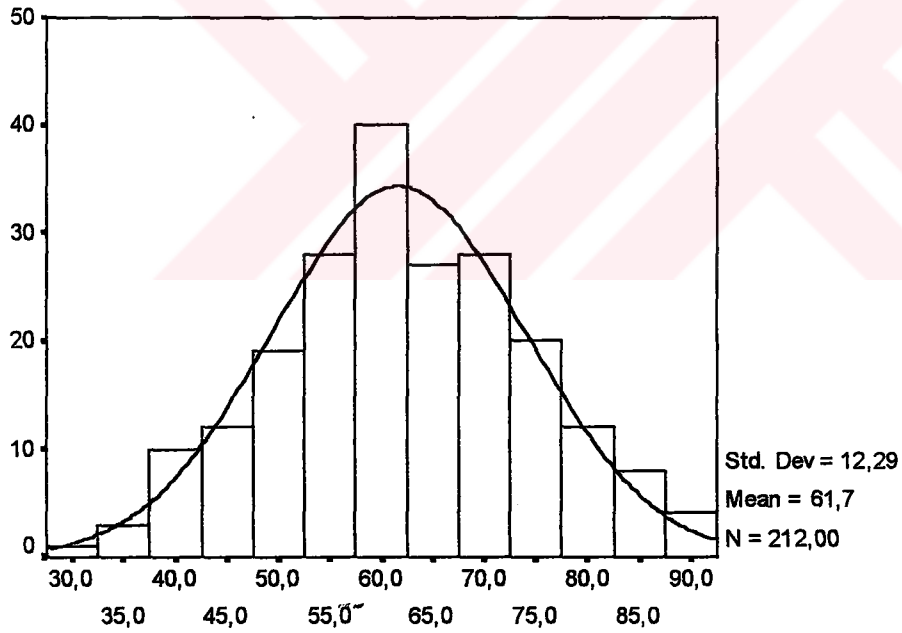

Şekil 8. Normal Öğrenci Grubu SDS Depresyon Puanı Histogramı

SDS Depresyon Puanı

Şekil 9. Hasta Öğrenci Grubu SDS Depresyon Puanı Histogramı

SDS Depresyon Puanı

3.6 Üniversite Öğrenci Gruplarında Cinsiyet Açısından Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular ve Yorum

Üniversite öğrencileri örnekleme için, kız ve erkek öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında fark olup olmadığı hasta öğrenci örnekleme için “t” Testi ile analiz edilmiş olup bulgular Tablo IV.32.’de verilmiştir.

Tablo IV.32. Kız ve Erkek Öğrencilerin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları SDS Puanlarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Erkek	103	58.7476	11.1432	3.457	1.960	P<0.05
Kız	109	64.4404	12.7275			Önemli

S.D.: 210

Tablo IV.32. incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeğinden kız öğrencilerin aldıkları puan ortalaması 64.4404 iken erkek öğrencilerin puan ortalaması 58.7476 olduğu ve ortalamalar arasındaki farka ilişkin bulunan “t” değeri 3.457 olup, tablo “t” değeri olan 1.960’dan büyük ve $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinden alınan puanlar arasında erkeklerin lehine anlamlı bir farkın olduğunu göstermektedir. Puanlar arttıkça depresyonun şiddeti de artmakta olduğuna göre kızların erkeklere oranla daha yoğun depresyon içinde oldukları söylenebilir. Bu bulguyu destekleyen pek çok araştırma sonuçları vardır (Bilal ve diğ., 1997; Aşkın, 1995; Başaran, 1990; Chaisson, 1985; Deaner, 1993; Güney, 1985; Mumcu, 1998; Gençdoğan, 1992, 1993, 1994; Ören ve Gençdoğan, 1997).

4. Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Zung Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki Farkla İlgili Bulgular

Lise öğrencileri ile üniversite “normal” ve “hasta” öğrenci gruplarının Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında fark olup olmadığı “t” Testi ile incelenmiş ve bulgular Tablo IV.33. ve Tablo IV.34’de verilmiştir.

Tablo IV.33. Lise Öğrencileri ile Üniversite Normal Öğrenci Gruplarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi ile İlgili Bulgular

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Üniversite Normal	767	49.9322	10.4643	1.171	1.645	P>0.05
Lise	242	49.0579	8.9844			Önemsiz

S.D.: 1007

Tablo IV.33.’incelendiğinde lise öğrencileri ile üniversite normal öğrenci grubu Zung Depresyon Ölçeği SDS puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin yapılan “t” Testi sonucu bulunan “t” değeri 1.171 olup, Tablo “t” değeri olan 1.645’den küçüktür. Bu bulgu lise öğrencileri ile üniversite normal öğrenci grubu arasında Zung Depresyon Ölçeği SDS puanları açısından $p>0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

Tablo IV.34. Lise Öğrencileri ile Üniversite Hasta Öğrenci Gruplarına İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve “t” Testi ile İlgili Bulgular

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo T	Önem Düzeyi
Üniversite Hasta	212	61.6745	12.2912	12.586	1.645	P<0.05
Lise	242	49.0579	8.9844			Önemli

S.D.: 452

Tablo IV.34.’incelendiğinde lise öğrencileri ile üniversite hasta öğrenci grubu Zung Depresyon Ölçeği SDS puan ortalamaları arasındaki farka ilişkin yapılan “t” Testi sonucu bulunan “t” değeri 12.586 olup, Tablo “t” değeri olan 1.645’den büyüktür. Bu bulgu lise öğrencileri ile üniversite hasta öğrenci grubu arasında Zung

Depresyon Ölçeği SDS puanları açısından $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ve "Lise ve üniversite öğrencilerinin, Zung Depresyon Ölçeği puanları arasında fark olacaktır" şeklindeki denencenin desteklendiğini göstermektedir.

5. Zung Depresyon Ölçeğinin Ayırdedebilirlik Gücü ile İlgili Bulgular ve Yorum

Zung Depresyon Ölçeğinin, normal ve hasta üniversite öğrencilerini ayırdedebilirlik gücü ile ilgili olarak, "normal" ve "hasta" öğrenci gruplarının Zung Depresyon Ölçeğinden aldıkları SDS puanlarının ortalamaları arasındaki fark "t" Testi ile karşılaştırılmış ve bulgular Tablo IV.35.'de verilmiştir.

Tablo IV. 35. Normal ve Hasta Üniversite Öğrencilerinin Zung Depresyon Ölçeğinden Aldıkları SDS Puanları ile İlgili Ortalama, Standart Sapma ve "t" Testi

	N	X	S.S.	Bulunan t	Tablo t	Önem Düzeyi
Normal	767	49.9322	10.4543	13.903	3.291	P<0.001
Hasta	212	61.6745	12.2912			Önemli

S.D.: 977

Tablo IV.35. incelendiğinde, Zung Depresyon Ölçeğinden normal öğrencilerin aldıkları puan ortalaması 49.9322 iken hasta öğrencilerin puan ortalaması 61.6745 olduğu ve ortalamalar arasındaki farka ilişkin bulunan "t" değeri 13.903 olup, tablo "t" değeri olan 3.291'den büyük ve $p<0.001$ önem düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Bu bulgu Zung Depresyon Ölçeğinin normal ve hasta grubunu anlamlı düzeyde ayırmakta olduğunu ve "Normal ve hasta üniversite öğrencilerini ayırdedebilirlik gücü yüksek olacaktır" şeklindeki denencenin desteklendiğini göstermektedir.

V. BÖLÜM

VARGI ve ÖNERİLER

Zung Depresyon Ölçeği'nin lise ve üniversite öğrencileri için geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısının incelendiği bu araştırmada, bulgulara dayalı olarak ulaşılan vargı ve öneriler aşağıda verilmiştir.

1. Ölçeğin dilsel geçerliği için yapılan analizler sonucu ölçeğin dilsel geçerliği $p<0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçekte çeviriden ziyade iki maddenin (6 ve 8. maddelerin) depresyonu ölçmede yetersiz kaldıkları veya depresif semptomlarla çok yakından ilişkili olmadıkları ortaya çıkmaktadır.

2. Lise öğrencileri açısından;

2.1. Benzer ölçek geçerliği $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

2.2 .Cronbach α , Split-half ve Spearman Brown iki yarı güvenirliği $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

2.3. Madde-toplam puan korelasyonları 6. maddenin ($p<0.05$) dışında $p<0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

2.4. Lise örneklemini için toplam varyansın % 50.369'unu açıklayan 5 faktörlü bir yapı bulunmuştur.

2.5. Kız ve erkek öğrenciler arasında depresyon puan ortalamaları açısından erkeklerin lehine fark bulunmuştur.

3. Üniversite öğrencileri açısından;

3.1. Benzer ölçek geçerliği gerek "normal" gerekse "hasta" öğrenci grubu açısından $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

3.2 .Cronbach α , Split-half ve Spearman Brown iki yarı güvenirliği "normal" ve "hasta" öğrenci grubu açısından $p<0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

3.3. Madde-toplam puan korelasyonları açısından, "normal" ve "hasta" öğrenci grubunda 6. ve 8. madde dışında diğer tüm maddelerin madde-toplam puan korelasyonları $p<0.01$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

3.4. Üniversite “normal” öğrenci grubu için toplam varyansın % 43.994’ünü açıklayan 4 faktörlü bir yapı bulunmuştur. Üniversite “hasta” öğrenci grubu için toplam varyansın % 41.211’ini açıklayan 3 faktörlü bir yapı bulunmuştur.

3.5. Kız ve erkek öğrenciler arasında depresyon puan ortalamaları açısından erkeklerin lehine fark bulunmuştur.

4. Lise ve üniversite öğrencileri depresyon puan ortalamaları açısından, lise öğrencileri ile üniversite normal öğrenci grubu arasında Zung Depresyon Ölçeği puanları açısından $p>0.05$ önem düzeyinde anlamlı bir fark çıkmazken, lise ve üniversite hasta öğrenci grubu arasında $p<0.05$ önem düzeyinde lise öğrencileri lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

5. Normal ve hasta üniversite öğrencileri arasında depresyon puan ortalamaları açısından normallerin lehine fark bulunmuştur.

ÖNERİLER

1. Zung Depresyon Ölçeğinin lise ve üniversite öğrencilerinde, normal ve hasta öğrencilerin depresyon düzeylerinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir olduğu yani psikometrik özellikler yönünden uygun olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda, ölçeğin araştırmalarda normal ve hasta öğrencilerin depresyon düzeylerinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir bir araç olarak kullanılabileceği önerilebilir.

2. Lise örnekleminde 6. madde “Çekici kadınlara/erkeklere bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan hoşlanıyorum” ile üniversite örnekleminde de 6. ve 8. “Kabızlık çekiyorum” maddelerinin, depresyonu ölçmede tam anlamıyla başarılı olmadıkları yapılan analizler sonucu görülmüştür. Bu bulgu yurt dışında yapılan araştırmalarda da ortaya çıkmıştır. Bu yüzden bu maddelerin ölçtüğü boyutlara ilişkin farklı maddeler yazılarak geçerlik ve güvenilirlik tespit edilmesi konusunda yeni bir çalışma yapılmasında yarar vardır.

3. Ölçeğin pratik ve kısa olması özelliğinden dolayı, çeşitli araştırmalarda diğer ölçme araçlarıyla bir batarya şeklinde kullanılabilir.

4. Daha farklı örneklerde yaş, eğitim durumu, ana-babanın eğitim durumu, yaşanan yer, kardeş sayısı gibi niteliklere yönelik çalışmalar ölçeğe ilişkin daha ayrıntılı bilgiler verebilir.

KAYNAKLAR

- Akkoyun, Füsün. (1990) "Farklı Grup Yaşantılarının Etkileri" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Akkoyunlu, B. "Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Eğitim Akımları ve Öğretme Açısından Kendilerini ve Öğrencilerin Öğretim Elemanlarını Değerlendirmeleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Ün. Ankara, 1985.
- Albayrak, Kaymak, Deniz. "Boğaziçi Öğrencilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Gereksinimleri" Yöret Postası, İstanbul, 1998, Sayı: 12.
- Alper, Yusuf. Depresyon Psikoterapisi, Era Yayıncılık, İstanbul, 1997.
- _____. Bütün Yönleriyle Depresyon, Gendaş AŞ., Kaya Matbaacılık, İstanbul, 1999.
- Amerikan Psikiyatri Birliği: Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, DSM-IV Tanı Ölçütleri (Çev: Ertuğrul Köroğlu) Türk Hekimler Yayın Birliği, Medikomat Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1994.
- Amerikan Psikiyatri Derneği, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Manual. 3. Edition, Washington, D.C., 1980.
- Ardalı, Cahit ve Erten, Yavuz. Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere, Alfa Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti., İstanbul, 1999
- Arkonaç, Oğuz. Açıklamalı Psikiyatri Sözlüğü, Nobel Tıp Kitapevi, Tayf Ofset, Ankara, 1999.
- Aşkın, Muhittin. Denetim Odağı ile Kendini Kabul Arasındaki İlişkilerin Sosyal Psikolojik Açısından Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları No:84, Erzurum, 1989.
- Aşkın, Rüstem. "Depresyon Epidemiyolojisi" IV. Anadolu Psikiyatri Günleri Bilimsel Çalışmaları, Konya, 1995.
- Atakan, A. Semiha. "Gençlerin Ana-Babanın İsteklerine Uyumu ve Ana-Baba Davranışları" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, 1990, İzmir.

- Aydemir, Ömer. Psikiyatri Konsültasyonu El Kitabı, Matsan Matbaası, İstanbul, 1999.
- Aydın, Betül. "Üniversite Öğrencilerinin Bir Kesiminde Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları ile Depresyon Seviyelerinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 1989,1, 8-15.
- _____. "Sağlıklı Yaşam İlkelerine Uyum ve Depresyon" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, 1990, İzmir.
- Aytar, G. Ve Erkman, N. Bir Grup Üniversite Öğrencisinde Yaşam Olayları ve Depresyon ve Kaygı, XI. Psikolojik ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 1985.
- Backhaus, Klaus, Erichson, Bend, Plinke, Wulff and Weiber, Rolf. Multivariate Analysemethodun- eine Anwendungserienteierte. Einführung, Berlin: Springer-Lehrbuch, 1994
- Bakır, Bilal, Yılmaz, Reha, Yavaş, İ. Toraman, R., Güleç, N. "Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sorun Alanları ve Sosyodemografik Özelliklerle Depresif Belirtilerin Karşılaştırılması" Düşünen Adam, Logos Yayıncılık, İstanbul, 1997, Cilt, 10, Sayı:1.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. Başarılı ve Sağlıklı Olmak İçin Stres ve Başa Çıkma Yolları. Remzi Kitabevi, 4. Basım, 1987.
- Baltaş, A. Depresyonun Ölçülmesi. Ciba-Geigy İlaç ve Kimya Sanayi Yayını, İstanbul, 1991.
- Barrett, J., Hurst, M.W., Discala, C. And Rose, R.M. Prevalance of Depression Over A 12-month Period in A Nonpatient Population, Archives of General Psychiatry 1978, 35,741-744.
- Başaran, Fatma. "Üniversite Öğrencileri Üzerinde Psiko-Sosyal Bir Araştırma" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Batur, Senar Karışık Anksiyete-Depresyon Bozukluğu: Bir Gözden Geçirme. Türk Psikoloji Yazıları, Cilt 1, Sayı 1, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1998, s.61-71

- Baykul, Yaşar. İstatistik Metodlar ve Uygulamalar. (2. Baskı), Anı Yayıncılık, Ertem Basım Yayın Dağıtım Ltd.Şti., Ankara, 1997.
- Baumgart, E.P. and Oliver, J.M. Sex-Rato and Gender Differences in Depression in An Unselected Adult Population. *Journal of Clinical Psychology*, 1981, 37, 3, 570-574.
- Beck, A.T. "Thinking and Depression: Theory and Therapy", *Archives of General Psychiatri*, 1964, 9, 561-571.
- _____. "An Inventory for Measuring Depression" *Archives of General Psychology*, 4,1961.
- _____. Bilişsel Davranışçı Terapiler, ((Editörler) Işık Savaşır, Gonca Boyacıoğlu, Elif Kabakçı, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:7, Pastel Matbaası, Ankara, 1998, s.25.
- _____. Thinking and Depression, *Archives of General Psychiatri*, 1963, 9, 37-45.
- Bellack, A. "Social Skills Training Compared with Pharmacotherapy and Psychotherapy in The Treatment of Depression" *American Journal Psychiatry*,1981, 138, 12, 1562-1567.
- Berndt, J. David and Berndt, M. Sheilo. Relationship of Mild Depression to Psychological Deficit in College Students. *Journal of Clinical Psychology*, 1980, 36, 4, 868-874.
- Blackburn, Ivy, M. Depresyon, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Bolat, Salih. Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1990.
- Breton, Sue. Depression, Your Questions Answered, Element Books Limited, 1996.
- Birtchnel, J. and Kennard, J. What Does The MMPI Dependency Scale Really Measure? *Journal of Clinical Psychology*, 1983, 39, 4, 532-543.
- Brown, A. Robert. Personality Measure in Gamma and Delta Alcoholics: A Brief Note. *Journal of Clinical Psychology*, 1980, 36, 1, 345-346.
- Brown, G.W. and T. Harris, Social Origins of Depression, Acmbriage University Press, Cambridge. 1978.

- Büyükkaragöz, Savaş. Eğitim Fakülteleri Eğitim Programlarında Karşılaşılan Sorunlar" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniv. Konya, 1986.
- Can, Gürhan "Sosyal Etki Karşısında Nasıl Uygu Gösteriyoruz?" Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Eskişehir, 1990, 3.2.
- _____. Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımını Etkileyen Etmenler, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:392, Eğitim Fakültesi Yayınları No:16, Eskişehir, 1990.
- Canat, Saynur. "Ergenlerde İntihar Girişimi ve Stresli Yaşam Olayları" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1,Saypa Basım, Ankara, 1989.
- Canat, Saynur ve Palabıyıkoglu, Refia (1987) "İntihar Girişiminde Bulunan Ergenlerin MMPI Profil Örüntüleri" , XXIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, AKM, İstanbul.
- Cansever, Gökçe. Psikolojik Testler. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1963.
- Cantez, Esin. "16 PF Testinin Uyarılama Çalışmasından Elde Edilen Ön Bulgular" V. Ulusal Psikoloji Kongresi,Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Ceyhun, Birsen, Akça, Figen. Zung Depresyon Ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenirliği Üzerine Bir Çalışma, VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara,1996, s.20-26.
- Chaisson-Stewart, G.M. "Depression Incidence: Past, Present and Future. In G.M. (Ed) Chaisson-Stewart, IL: Scott, Foresman., 1985.
- Christ, A.E., Adler, A.G., Isacoff, M. ve Gershansky, I.S. Depression: Symptom Versus Diagnosis in, American Journal of Psychiatry, 1981, 35, 400-412.
- Cole, D.A. and Turner,J.E.. "Models of Cognitive Mediation and Moderation in Child Depression", Journal of Abnormal Psychology, 1993,102 (2), p.271-281.
- Costa, E. ve Silva, J.A. Depression and Anxiety, Mediographia, 1994,16, 3-7.
- Cumhuriyet Gazetesi. Esrar, Uyuşturucu geçiş maddesi, 1996.
- Curr, Ther. "Primary Fibromyalgia is Pesponsive to S-adenosyl-L-Methionine" Res. Clin. Exp. (USA), 1994, 55/7.

- _____. "S-adenosyl-L-Methionine in Sjogren's Syndrome and Fibromyalgia"
Res. Clin. Exp. (USA), 1994, 55/6.
- Cüceloğlu, Doğan. İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi A.Ş., Evrim Matbaacılık,
İstanbul, 1993
- Cytron, L. ve MacKnew, D.H. Proposed Clastification of Childhood Depression.
American Journal of Psychiatry, 1972, 129, 149-155.
- Çileli, Meral. Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma, Ara Yayıncılık Özel Dizi:5,
Özen Matbaası, İstanbul, 1990.
- Çivitçi, Asım. "Lise Öğrencilerinin Kendini Kabul Düzeyleri ile Çocukluk
Dönemlerine İlişkin Algıladıkları Anne-Baba Davranışları Arasındaki
İlişki" Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Yıl 1, Burdur, 2000.
- Çuhadaroğlu, Füsün. "Kimlik Bocalaması ve Tanı Güçlükleri" , XXIII. Ulusal
Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, AKM, İstanbul, 1987.
- Deaner, Stephanie, L. and McConatha, Jasmin, T, (1993) "The Relation of Humor to
Depression and Pearsonality" Psychological Reports, 72.
- Demir, Ayhan. "Üniversite Rehberlik Merkezleri: Sorunlar ve Öneriler". IX. Ulusal
Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını,
Ankara, 1998, s.391
- Dergi. "Bipolar Depresyon" Aurorix-Roche, Sayı:2, İstanbul, 1998.
- Derogatis, L. R. SCL-90, Administration, Scoring and Procedures Manual-I. USA:
John Hopkins University, School of Medicine, 1977.
- Dobson, Keith, S. "An Analysis of Anxiety and Depression Scales" Jorunal of
Pearsonality Assessment, 1985, 49, 5.
- Doğan, İsmail. "Yüksek Öğretimde Gençlik Sorunları ve Araştırmaları" Çağdaş
Eğitim, Ankara, 1987, 12. 124.
- Donat, C. Dennis and McCullough, P. James. Psychophysiological Discriminants of
Depression at Rest and in Response to Stress. Journal of Clinical
Psychology, 1983, 39,3, 315-320.
- Durak, Ayşegül. "Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik ve Güvenirlik
Çalışması" Türk Psikoloji Dergisi, 1994, 9 (31).

- Durmuşçelebi, Mustafa. Yükseköğretim Kurumlarında Öğretim Elemanlarından Beklenen ve Gözlenen Davranışların Düzeylerinin Belirlenmesi Erciyes Üniversitesi Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1996.
- Düzgün, Şükrü. Depresyon ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1992.
- Dziuban, Shirkey, 1974'den aktaran Gümüş, Adnan ve Gömleksiz, Müfit. Din, Milliyetçilik ve Otoriteryanizm, Eğitim-Sen Yayınları, Araştırma Dizisi:3, Ankara, Eylül, 1999.
- Egan, Gerard. Psikolojik Danışmaya Giriş, Kişilerarası İlişkiler Kurmada ve Kişisel Yardım Hizmeti Vermede Sistemik Bir Model (Çev: Füsün Akkoyun ve diğerleri) (Ed. Füsün Akkoyun), Ankara, 1975.
- Elbi, M., Mete, L., Nifirne, Z., Sorias, S. Ve Saygılı, R. "SCID Güvenirlik Çalışmaları" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, Saypa Baskı, Ankara, 1978.
- Emik, Caner ve Kayaalp, M. Levent ve Eker, Engin. "Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinde Depresyon-Anksiyete Bulguları ve Evlilikleriyle İlişkisi" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, Saypa Baskı, Ankara, 1989.
- Enç, Mithat. Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, II. Baskı, TDK Yayınları, Ankara, 1972.
- Erden, Münire ve Akman, Yasemin. Eğitim Psikolojisi, Arkadaş Yayınları, III. Baskı, Adalet Matbaacılık, Ankara, 1996.
- Eremiş, Serpil, Tamar, M., Çoşkunol, H., Aydın, C. "5 yaşında Bir Özkıyım Girişimi" Düşünen Adam, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, C.:10, S.:3, İstanbul, 1997.
- Erikson, E.H. Identity, Youth and Crisis. New York: W.W. Norton, 1968.
- Ertürk, S. On Yıl Öncesine Kıyasla Öğretmen Davranışları, Ankara:MEB. Planlama-Araştırma ve Koordianasyon Daire Başkanlığı Yayınları, 1970.

- Eryüksel, Gül.N. "Ana-Baba ve Ergen İlişkilerinin Davranışsal Aile Sistemleri Modeline Göre Değerlendirilmesi" Türk Psikoloji Dergisi, 1996, 11 (38).
- Ferraro, F. Richard and Chelmsminsk, Iwana. "Preliminary Normative Data on The Geriatric Depression Scale-Short Form (GDS-SF) in A Young Adult Sample" Journal of Clinical Psychology, 1996, 52, 4, 443-447.
- Fırat, Oktay, Seniye Ümit. Marmara Üniversitesi'nin Sosyal Bilim Öğrencilerinin Bazı Özelliklerinin Çok Değişkenli İstatistik Tekniklerle Analizi. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1995.
- Fidaner, H. ve Fidaner, C. "İntihar: Çok Yönlü Bir Sosyal Psikiyatri Sorunu", XXIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, AKM, İstanbul, 1987,a.
- _____. "Türkiye'de İntiharEpidemiyolojisi", XXIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, AKM, İstanbul. 1987,b.
- _____. İntihar Yazıları-1988, Ankara, 1988.
- _____. "Dünyada Çocuk ve Adolesanlarda İntihar Epidemiyolojisi" Türk Psikiyatri Dergisi, 1991, 2 (3).
- Freidman, R.C. Hurt, W., Clarkin, C.F., Corn, R. ve Aronoff, M.S. DSM-III, and Effective Patology in Hospitalized Adolesan. Journal of Nerveus and Mental Disorder, 1983, 170, 511-521.
- Fukuda, K. and Kobayashi, S. Jiko-Hyoka-Shiki Yokuutsu-Sei Shakudo no Kenkyu (A Study on A Self-Rating Depression Sacale) Psychiatria et Neurologia Japonica, 1973, 75, 673-679.
- Fuller, G. Carole and Sabatino, A. David. Diagnosis and Treatment Considerations with Comorbid Developmentally Disabled Populations. Journal of Clinical Psychology, 1998, 54, 1, 1-10.
- Gabrys, J.B. and Peters, K. Reliability, Discriminant and Predictive Validity of The Zung Slef Rating Depression Scale. Psychological Reports, 1985, 57 (3).
- Gardner, P. and Oei, T.D.J. Depression and Self-Esteem: Investigation That Used Behavioral and Cognitive Approaches to The Treatment of Clinically Depressed Clients. Journal of Clinical Psychology, 1981, 37, 1, 128-135.
- Geçtan, Engin. Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar. May Yayınları, Ankara, 1978.
- Gençtan, E. İnsan Olmak, Adam Yayınları, İstanbul, 1984.

- Gençdoğan, Başaran. Mide Rahatsızlıkları ile Depresyon ve Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. IX. Ulusal Psikoloji Kongresi Bildirileri, İstanbul, 1996.
- _____. Atatürk Üniversitesi Öğrenci Sağlık Merkezinin Psikolojik Danışma Servisine Başvuran Öğrencilerle İlgili Yayınlanmamış Araştırma , Erzurum, 1990.
- _____. Üniversite Öğrencilerinde Depresyon ve Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bildirileri, 1992.
- _____. Depresyon ile Kendini Kabul Arasındaki İlişkiler. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1993.
- _____. "Kendini Kabul ile Depresyon Arasındaki İlişkiler" I. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Çukurova Üniversitesi Basımevi, Balcalı-Adana, 1994.
- _____. Depresyon ile Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bildirileri, İzmir, 1994
- _____. Üniversite Öğrencilerinde Depresyon ve Uyum Düzeyleri ile Mide Yakınlıkları Arasındaki İlişki, IX. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1998, s.413
- Gilbert, Paul. "Depression: New Books and Conceptualizations of An Old Problem" British Journal of Psychology, 1991, 82.
- Gillan, Patricia. Cinsel Sorunlar ve Tedavileri El Kitabı. (Çev. Engin Eker, Mine Özkan ve Ercan Özmen), Menteş Kitabevi, Uycan Yayınları A.Ş., İstanbul, 1993.
- Gillet, Richard, Pietroni, C. Patrick. Depresyon, (Çev. Ziya Kütevin, Eshar Kütevin), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1990.
- Gispert, M., Wheeler, K. ve diğ., "Suicidal Adolescents: Factors in Evolution", Adolescence, 1985, Vol. XX, No:80.
- Goldberg, Richard, J. Practical Guide to The Care of The Psychiatric Patient, Mosby Year Book Inc. USA, 1995.
- Göğüş, Ahmet. "Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde Depresyon" Hacettepe Tıp Dergisi, Cilt:26, Sayı:1, Tisamat basım, Ankara, 1995.
- Gökçakan, Zafer ve Gökçakan, Nurcan. Öğretmen Adaylarında Depresyon, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Cilt, 1, s. 271, Konya, 1998.

- Gökler, B. (1978) Nevrotik Kadın hastaların İlkokul Çağındaki Çocuklarının Ruhsal Belirtiler Yönünden Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü, Ankara, 1978.
- Gömlüksiz, Müfit. "Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Öğretim Elamanı ve Öğrenci Davranışlarının Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Ün. Ankara, 1988.
- Gözütok, F.D. Okulda Dayak: Araştırma, Ankara: 72 Ofset, 1993.
- Gunderson, John, G., Hirschfeld, Robert, Smith, Lauren, E., Philips, K. "A Review of Depressive Personality" AM Journal of Psychiatry, 1990,147.
- Güleç, Cengiz. Depresyon: Çağdaş Tedavi Yaklaşımları, Servier İlaç Firması Yayını, Ankara, 1991.
- Gülseren, Şeref. "Psikopatolojinin Tanınması ve Ölçülmesi", Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler, (Ed. Ömer Aydemir, Ertuğrul Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2000.
- Gümüş, Adnan ve Gömlüksiz, Müfit. Din, Milliyetçilik ve Otoriteryanizm, Eğitim-Sen Yayınları, Araştırma Dizisi:3, Ankara, Eylül, 1999, s.98.
- Güney, M. Üniversite Öğrencileri Arasında Depresyon ve Problem Alanlarının Akademik Başarı ile İlişkisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1985.
- Günümüzde Klinik Psikiyatri. Kronik Depresyon, Servier İlaç Firması Yayını, İstanbul, 1999.
- Günümüzde Klinik Psikiyatri. Yaşlılarda Psikiyatri, Servier İlaç Firması Yayını, İstanbul, 1999.
- Gürün, O. A. Psikoloji Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1991.
- Haefely, M. Focus on Depression. Basel, 1990.
- Hale, W. Daniel. Correlates of Depression in The Elderly: Sex Differences and Similarities. Journal of Clinical Psychology, 1982, 38, 2, 253-257.
- Havinghurst, R.J. Developmental Task and Education, 3. ed., New York: David McKay, 1972.
- Hayati İstatistikler. Türkiye İstatistik Yıllığı-1997, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No:2110, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 1998.

- Heitler, Susan. Fromm Conflict of Resulation, W.W. Norton & Company, Inc., New York, 1990.
- Hell, Daniel. "Depresyonlu Hastaların Tedavisi" Documenta Ciba-Geigy An International Forum for The Doctor, 1998.
- Hilman, E., Kripke, D.F., Gillin, J. Ch. "Sleep Restriction, Exercise and Bright Lights: Alternative Therapies for Depression" Review of Psychiatry'den "Depresyonda Alternatif Tedaviler: Uyku Yoksunluğu, Egzersiz ve Parlak Işık" (Çev. Aksoy, Selami), Türk Psikiyatri Dergisi, 1990, 2 (3).
- Hirito, D.S. "Locus of Control and Learned Helplessness" Journal Experimental Psychology, 1974, 102.
- Hisli, Nesrin. "Beck Depresyon Envanteri'nin Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma". Psikoloji Dergisi, 1988, 6(22), 118-122.
- _____. "Beck Depresyon Envanteri'nin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliliği ve Güvenirliği". Psikoloji Dergisi, 1989, 7(23), 3-13.
- _____. "Almanya'dan Dönüş Yapan Öğrencilerden Uyum Yapan ve Yapamayanların Fonksiyonel Olmayan Tutumlar, Otomatik Olumsuz Düşünceler ve Problem Çözme Yeterliliği Konusunda Kendilerini Algılayışları Açısından Farklılıkları" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- _____. "Otomatik Düşünceler Ölçeğinin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliliği ve Güvenirliği" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Hollon, T.H. Poor School Performance as Symptom of Masked Depression in Children and Adolescents. American Journal of Psychiatry, 1970, 26, 258-263. 1970;
- Işık, Erdal, Gürer, M.A., Aydoğan, Y. Coşar, B. "Bir Grup Behçet Hastasında Depresyon Düzeyi, Anksiyete Düzeyi ve MMPI Profillerinin Karşılaştırılmalı Araştırılması" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, Sayfa Baskı, Ankara, 1989.

- İşık, Erdal. Nevrozlar, Anksiyete Bozuklukları, Somatiform Bozukluklar, Dissosiatif Bozukluklar, Yapay Bozukluklar. Kent Matbaası, Ankara, 1996.
- İçelli, İlkin, Örnek, Turan ve Tuncer, Selçuk. "Çeşitli Depresyon Vakalarında İntiharın Araştırılması" VII. Nöro-Psikiyatri Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Standartlar Enstitüsü, Ajans Türk Matbaacılık, Ankara, 1972.
- İçmeli, Celalettin ve Yılmaz, Türkan "Premenapozal ve Postmenapozal Dönemdeki Kadınlarda Depresyon Sıklığının Saptanmasında Beck Envanteri", VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1993.
- İçmeli, Celalettin ve Yılmaz, Türkan. "Premenapozal ve Postmenapozal dönemdeki Kadınlarda Depresyon Sıklığının Saptanmasında Beck Envanteri", VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1993, s.101).
- İnal, Ceyhan, Esensoy, Ö., Sözer, M.T., Erar, M. A., Çetinel, B. Ve Kutluk, H. İstatistik Terimler Sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1983.
- İnanç, Banu. "Türk Ergenlerinin Öz-İmajları" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Joseph, Stephan, Lewis, Alan, C. Convergent Validity of The Depression-Happiness Scale with Measures of Depression. Journal of Clinical Psychology, 1996, 52, 5, 551-554.
- Kabakçı, Elif, Barışkın. "Alkolizmde Depresyonu Yordayıcı Değişkenler" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. Sosyal Değişmenin Boyutları, Sosyal Bilimler Yayınları, Ankara, 1972.
- _____. İnsan, Aile Kültür. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.
- Kaiser and Rice, 1974'den aktaran Gümüş, Adnan ve Gömleksiz, Müfit. Din, Milliyetçilik ve Otoriteryanizm, Eğitim-Sen Yayınları, Araştırma Dizisi:3, Ankara, Eylül, 1999.

- Kaplan, Harold, I. and Sadock, Benjamin, J. Birinci Basamak Psikiyatri El Kitabı, (Çev. Banu Büyükkal), Turgut Yayıncılık ve Ticaret A.Ş., Golden Print, İstanbul, 1998.
- Kaplan, S.L., Hong, G.K. ve Weinhold, C. Epidemiology of Depressive Symptomatology in Adolesan. Jorunal of The American A. of Child Psy.,1984, 23, 91-98.
- Kaplan, S.L. "Adverse Health Behaviors and Depressive Symptomatology in Adolescents". Journal of The American Academy of Child Psychiatry. 1984, 23, 5, p.595-601.
- Karasar, N. "Bireysel ve Toplumsal Gerginliklerin Giderilmesinde Problem Çözme Alışkanlığı", Çağdaş Eğitim, 1979,39, 15-20
- Kasatura, İlkay "Gençlikte Bağımlılıkların Meydana Gelme Aşamaları ve Kişilik Özellikleri" V. Ulusal Psikoloji Kongresi,Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Kashani, J.H., Keller, M.B., Solomon, N., Reid, J.C. and Mozolla, D. Double Depression in Adloesan Substance Users. Journal of Affective Disorders, 1985, 8, 153-157
- Kavak, Yüksel. Eğitim Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Yeterlikleri ve Eğitim İhtiyaçları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1986.
- Kawada, T. ve Suzuki, S. Factor Structure of Zung Self-Rating Depression Scale for Workers. Japanese Journal of Psychiatry and Neurology, 1993, 47, 23-27.
- Keeler, M.H., Taylor, I.C. and Miller, W.C. (1979) "Are All Recently Detoxified Alcoholics Depressed?" American Journal Psychiatri, 136:4B, p.586-588.
- Kendal,P.C.and Watson,D. 1989,Anxiety and Depression: Distinctive and Overlapping Features. San Diego, CL: Academic Press, Inc.
- Kennedy, Pere, E. "Cinsiyet Her Şeyin Temeli mi?" Bütün Dünya, Nebioğlu Yayınları, Sayı 7, İstanbul, 1973.
- Khan, M.C., Bennie, E.H., Stulemeijer, S.M., Ravens, M.A. "Mianserin and Doxepin in The Treatment of Outpatient Depression With Anxiety" British Jorunal of Clinical Pharmacology, 1983,15.

- Kılıç, Mustafa. Değişik Psikolojik Arazilara Sahip Olan ve Olmayan Öğrencilerin Sorunları. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, 1987.
- Kılıç, Öztürk, Özbay, Emine, Göka, H., Aktaş, E., A.M., Güngör, S. "Ergenlerin Sosyal Destek Çevreleri: İşçi ve Öğrenciler Arasında Karşılaştırmalı Bir Çalışma" Türk Psikiyatri Dergisi, Ankara, 1994, 5: (2).
- Kılıççı, Yadigar. Okulda Ruh Sağlığı, Anı Yayıncılık, Ankara, 1992.
- Kırpınar, İsmet. Erzurum İl Merkezinde Lise Öğrencilerinde Depresyon ve Diğer Adolesans Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Erzurum, 1983.
- Klerman, G.L. Depression and Related Disorders of Mood. (Ed) Nicoli A.M.: The New Harward Guide to Psychiatry. Harward University Press, Cambridge, 1988.
- Klinik Derleme. "Depresyonun Uzun Dönem Takiplerinin Gözden Geçirilmesi" British Medical Journal, Volume 3, No:3, Gelişim Matbaacılık, İstanbul, 1998.
- Kocabaş, Zeynep ve Çelebi, Arif. "Migren ve Gerilim Baş ağrısında Anksiyete, Depresyon ve Nörotik Eğilim Düzeyleri" Düşünen Adam, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, İstanbul, 1997,10, 3.
- Kocabaşoğlu, Neşe ve Özmen, Mine. "Mediko-Sosyal Merkezine Başvuran Üniversite Öğrencilerinde Sosyo-Demografik Etkenlerle, Depresyon ve Obsesyon Düzeyleri Arasındaki İlişkiler" Yeni Symposium, Sayı:3-4, İstanbul, 1994.
- Koç, Mustafa, Mısırlı, Özlem ve Şar, Haydar. Üniversite Öğrencilerinin Depresyonu Açıklama Biçimleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Program ve Bildiri Özetleri Kitabı, KTÜ, Fatih Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Trabzon, KTÜ Basımevi, 1999, s.62
- Koptagel, Günsel İlal. Psikiyatri, Psikosomatik-Psikoterapi, 3. Baskı, Arkadaş Tıp Kitapları Serisi No:18, Sermet Matbaası, Kırklareli, 1985.
- Korenj. J. Psychometric Properties of The Zung Slef Rating Depression Scale. Activas-Nervosa-Superior, 1987, 29 (4).

- Kovacs, M. and Beck, A.T. Maladaptive Cognitive Structures in Depression. *Teh American Journal of Psychiatri*, 1987, 135, 5, p.525-533.
- Köknel, Özcan, Depresyon, Ruhsal Çöküntü. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1989.
- Koroğlu, Ertuğrul. "Depresif Durumlar Kliniği" Depresyon Monografaları Serisi-1, Hekimler Yayın Birliği, Medikomat Basım Yayın San.ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1993
- _____. Sorular ve Yanıtlarıyla Depresyon, Hekimler Yayın Birliği, MedicoGraphic Ajans ve Matbaası., Ankara, 1997
- Kulaksızoğlu, 1989'den aktaran, Üniversite Rehberlik Merkezleri: Sorunlar ve Öneriler, Ayhan Demir, IX. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, 1998, Ankara, s.391.
- Kuşçu, Kemal. "Genç İnsan ve Üniversite", Yüksek Öğretimde Sorunlar ve Çözümler, Cem Yayınevi, İstanbul, 1990.
- Küçük, Şenay. "Pari Ölçeğinin Türkçe Formunun 2., 3. ve 4. Alt Ölçeklerinin Geçerlik Çalışması" V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Küey, L. ve Güleç, C. "Türkiye'de Depresif Bozukluklar Epidemiyolojisi" *Hacettepe Tıp Dergisi*, 1987, 20,3.
- Kültür, Savaş, Demet, Murat, Özmen, Erol, Ertürk, Sibel. "Atatürk Sağlık Sitesi İzmir Devlet Hastanesi Psikiyatri Servisinde Yatarak Tedavi Görmekte Olan Hastalarda Beck Depresyon Ölçeği Skorları ile DSM-III-R Tanılarının Karşılaştırılması" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları: 1, Sayfa Baskı, Ankara, 1989.
- Kwon, S. M. ve Oei, T.P.S. "Differential Causal Roles of Dysfunctional Attitudes and Automatic Thoughts in Depression. *Cognitive Therapy and Research*, 1992, 16, 3.
- Lane, H. ve Beauchamp, M. *Understanding Human Development*. New Jersey: Prentice-Hall, 1959.
- Lester, D. "One Theory of Teenage Suicide". *Journal Search of Health*, 1988, 58 (5).
- Lewis, M. *Clinical Aspect of Child Development*, Lea-Febiger, USA, 1982.

- Lostar, Sadiye, Yurtseven, Hilal, Aykut, Levent, Şen, Bahar ve diğ., “Bir Grup Tıp ve Biyoloji Öğrencilerde “Zung İndeksi” Depresif Öğelerin Saptanması” XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, Sayfa Baskı, Ankara, 1989.
- Moens, F.G., Haenen, W., Voorde, H. “Epidemiologic Aspects of Suicide Among The Young in Selected Auropean Countries. Journal of Epidemiol Community Health, 1988, 42.
- Mumcu, Cem. Kadın & Depresyon, Okyanus Yayın, İstanbul, 1998.
- Nazlı, Serap. Lise öğrencilerinin Sigara-Alkol ve Uyuşturucu Maddelere Karşı Tutumu. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya, 1998, Cilt, 1, s. 199-207.
- O’Neil, M.K. ve Marzialı, E. “Depression in A University. Clinic Population Can” Psychiatry Assocation Journal, 1976, Volume 21.
- Onur, Bekir. Ergenlik Psikolojisi, Hacettepe Taş Kitapçılık Ltd. Şti. Öztekin Matbaası, Ankara, 1985.
- Oran, Halil. “Eğitim Rehberliği ve Disiplin Sorunu” Eğitimde Rehberlik, İzmir Eğitim Rehberliği ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yayını, İstiklal Matbaası, İzmir, 1977, Sayı:20-22, Cilt:2, Yıl:5.
- Oskay, Güler. “Reynolds Ergen Depresyon Ölçeğinin Türkiye Uyarlaması, Geçerlik ve Güvenlilik Çalışması”, PDR Dergisi, Cilt II, Sayı 8, Ankara, 1997 s. 17-26
- Overall, E. John. Correlational Structure of A New Self Rating Scale for Psychiatric Patients. Journal of Clinical Psychology, 1980, 39, 4, 532-116
- Öner, Necla. Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler Bir Başvuru Kaynağı, (3. Basım) Boğaziçi Üniversitesi Yayınları No:584, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1997.
- Ören, Nihal ve Gençdoğan, Başaran. “Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. IV. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde Sunulan Bildiri, 1997.
- Özbay, Haluk ve Öztürk, Emine, Gençlik İletişim Yayınları, Şefik Matbaası, İstanbul, 1992.

- Özgüven, İ. Ethem. Psikolojik Testler. Yeni Doğu Matbaası, Ankara, 1994.
- _____. "Yurtlarda Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sağlık ve Psikolojik Sorunları", V. Ulusal Psikoloji Kongresi, Psikoloji Seminer Dergisi Özel Sayısı, 8. Sayı, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayını, İzmir, 1990.
- Özkan, Aysen, Cengiz, K., Arık, A.C. "Peptik Ülserli Hastalarda Ranitidinin Depresyona Etkisi", XXIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, AKM, İstanbul, 1987.
- Özkan, Sedat. Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi Kongresi, İ.Ü. Novartis İlaç Firması Basımı, 1997.
- Özmen, Erol. "Ülkemizde Psikiyatri Konsültasyonu: İlgili Çalışmaların Gözden Geçirilmesi" Psikiyatri Konsültasyonu El Kitabı, Matsan Matbaası, İstanbul, 1999.
- Öztürk, Erdinç ve Kozacıoğlu, Gülsen. "Erkek Eşcinsellerde (Homoseksüellerde) Anksiyete ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi", IX, Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1998, s.197)
- Öztürk, Orhan. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Nuro Matbaacılık, Ankara, 1988.
- Öztürkoğlu, M., Evlice, E.Y., Özpoymaz, N., Ünal, M. Ve Fettahloğlu, M. "Elektorkonvulsif Tedavinin Antidepresan Etkinliği ve Yan Etkileri", Türk Psikiyatri Dergisi, 1994, 5: (2).
- Palabıyıkoglu, Refia ve Aydın, Gül. "Depresif Belirtiler Gösteren Ergenlerin Normal Ergenlerden Farklılığının Değerlendirilmesi" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, Saypa Baskı, Ankara, 1989.
- Petty, F. and Nasrallah, H.A. "Secondary Depression in Alcoholism: Implications for Future Research". Comprehensive Psychiatri, 1981, 22:6, p.587-595.
- Pichot, Pierre. Psikolojide Kullanılan Testler. (çev. Ebru Erbaş), İstanbul, İletişim Yayıncılık, Şefik Matbaası, 1993.
- Pomeroy, Wardell, B. Genç Erkekler ve Cinsel Sorunları, Çev. Meral Serdaroğlu, Yaprak Yayınları, Dilek Matbaası, İstanbul, 1987.
- Preskorn, H. Sheldon. Depresyonun Ayaktan Tedavisi, (Çev. Selçuk Kırılı) F. Özsan Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti., Pfizer İlaçları A.Ş. Yayını, Bursa, 1998.

- Radloff, L.S. The CES-D Scale: A Self –Report Depression Scale For Research in General Population. *Applied Psychological Measurement*, 1977, 1, 385-401.
- Reynolds, W.M. Depression in Adolesan: Measurement, Epidemiology and Corelation. Paper Present at The Annual Meeting of National Association of School Psy. 1983.
- _____. Depression in Childhood and Adolesance Diagnosis Assessment Intervation Straties and Research in T.R. Kratochwill *Advance in School Psy.* 1985, 4,133-189.
- Rie, H.E., Depression in Childhood,: A Survey of Some Pertinent Contributions. *Journal of The American Academy of Child Psy.*,1966, 5, 553-583.
- Robbins, D.R., Alessi, N.E., Cook, S.C., Posnanski, E.U. and Yanchshya, G.W. The Used of The Research Diagnostic Criteria for Depression in Adolesan Psychiatry in Patient. *Journal of The American Academy of Child Psy.*, 1982, 21, 251-255.
- Robin, A.L. and Foster, S.L. "Problem-Solving Communication Training: A Behavioral-Family Systems Approach to Parent-Adolescent Conflict". *Adolescent Behavior Disorders: Foundations and Contemporary Concerns*, Lexington, Massachusetts: D.C. Heath, 1984.
- Rosental, M.P. "Assesment of Depression in A Family Practice Center" *Journal of Family Practice*, 1987, 25 (2).
- Roth, M., Gurney, C., Garside, R.F., Kerr, T.A. "The Relationship Between Anxiety States and Depressive İllness" *British Jorunal of Psychiatry*, 1972, 121.
- Sakamoto, Shinji. The Preoccupation Scale: Its Development and Relationship with Depression Scales. *Journal of Clinical Psychology*, 1998, 54, 5, 645-654.
- _____. Longditual Study of The Relationship of Self-Preoccupation with Depression. *Journal of Clinical Psychology*, 1999, 55, 1, 109-116.
- Sanfilipo, P. Michael. Mascülinity, Feminity and Subjective Experiences of Depression. *Journal of Clinical Psychology*, 1992, 50, 2, 144-157.
- Savaşçı, Nadir. *Marksist-Leninst Politika ve Ekonomi-Politik Sözlüğü*, Hilal Matbaacılık, İstanbul, 1978.

- Savaşır, Işık ve Şahin, Nesrin, Hisli. Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:9, Özyurt Matbaacılık, Ankara, 1997.
- Saydam, M. Bilgin ve İmre, Hale. "Yas Sürecinin Psikiyatrik ve Psikosomatik Açılardan İrdelenmesi" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (Bilimsel Çalışmaları) Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları: 1, Saypa Baskı, Ankara, 1989.
- Sayın, Ümit. Cinselliğin Farklı Boyutları. Yol Yayınları, Özgür Ajans Basım Yayım Tantım, İstanbul, 1993.
- Schaefer, A. Comparison of The Validation of The Beck, Zung and MMPI-D Scales. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1985, 53 (3).
- Scheel, R.E. ve Tilker, A. *Developmental Psychology Today*. New York: Random House, CRM Books, 1975.
- Seligman, M.E.P. "Fall into Helplessness" *Psychology Today*, 1973, 7.
- _____. *Helplessness*. W.H. Freeman, San Fransisco, 1975.
- Seyfioğlu, Umut , İnceer, Benal ve Ökten, Nurdan. "Özkıyım Girişimi Olan Grupta Ayırdedici MMPI Maddelerinin Saptanması-Ön Çalışma" IX. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği Yayını, Ankara, 1998, s.543
- Shiffer, Randolph, Klein, Robert, F., Sider, Roger, C. *Psikiyatrik Hastaların Değerlendirilmesi*, (Çev. Savaş Kültür ve diğ.) Hekimler Yayın Birliği, Medikomat Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1994.
- Siegel, L.J. and Griffin, N.J. Adolescent's Concepts of Depression Among Their Peers. *Adolescence Winter*, 1983, 18, 72, p.965-973.
- Sonuvar, B. "Gençlerde İntihar ve İntihar Girişimleri", XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Adana-Mersi, 1985.
- Stavrakaki, C. ve Vargo, B. The Relationship of Anxiety and Depression: A Review Literature. *British Journal of Psychiatry*, 1986,149, 7-16.
- Storr, Anthony. *Cinsel Sapmalar*, Çev. Kemal Bek, Yılmaz Yayınları, Şefik Matbaası, İstanbul, 1992.

- Sugawara, M., Toda, M.A., Shima, S., Mukai, T., Sakakura, K. and Kitamura, T. Premenstrual Mood Changes and Maternal Health in Pregnancy and Postpartum Period. *Journal of Clinical Psychology*, 1997, 53, 3, 225-232.
- Sugawara, Masumi, Kitamura, Tashinori, Toda, A. M. And Shima, S. Longitudinal Relationship Between Maternal Depression and Infant Temperament in A Japanese Population., *Journal of Clinical Psychology*, 1999, 55, 7, 869-880.
- Süalp, Atila "Diüretik, Kalsiyum Kanal Blokerleri, ACE İnhibitörü ve Diyetle Regüle Olan Hipertansif Hastaların Zung Depresyon Skalası ile Karşılaştırılması" (Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi) Sağlık Bakanlığı Şişli Eftal Hastanesi, İstanbul, 1994.
- Şener, Şahnur. "Çocuklarda ve Ergenlerde Depresyon", Depresyon Monografları Serisi-7, Hekimler Yayın Birliği, Medikomat Basım Yayın San.ve Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1994.
- Tanaka, Eriko, Sakamoto, S. Kijima, N. and Kitamura, T. Different Personalities Between Depression and Anxiety. *Journal of Clinical Psychology*, 1998, 54, 8, 1043-1051.
- Tegin, Buket. Depresyonda Bilişsel Şemalar. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1980.
- Temel, A. "Lise Sosyal Bilimler Programlarında Öğretim Süreçleri ve Değerlendirme Bağntısı: Adana İlinde Bir Araştırma" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Ens. 1987
- Terakye, G. ve Algier, L. "Kronik Hastalığı Olan, Hastanede Yatan Adölesanlarda Depresyon" I. Psikosomatik Sempozyumu Bilimsel Yayınları, Antalya, 1992, 200-213.
- Teri, L. Depression in Adolezan: It's Relationship to Assertion and Various Aspect Self-Image. *Journal of Clinical Child Psy.*, 1982, 11, 101-106.
- Tezbaşaran, A. Ata. Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Özyurt Matbaası, Ankara, 1996.
- Tezcan, Mahmut, Kuşaklar Çatışması: Okuyan ve Çalışan Gençlik Üzerinde Bir Araştırma, Ankara, Kadioğlu Matbaası, 1981, s.190-193
- Tiller, J.W.G. "Antidepressions, Alchol and Psychomotor Performance" *Acta Psychiatr Scand.*, 1990.

- Tomado, A. Mori, K., Kimura, M., Takahashi, T., and Kitamura, T. One-year Prevalence and Indence of Depression Among First-Year University Students in Japan: A Preliminary Study. Manuscript Submitted for Publication, 1996.
- Tsukasaki, M., Ohta, Y., Osihi, K. Types and Characteristics of Short Term Coursa of Depression After Delivery: Using Zung's Slef Depression Scale. The Japanese Journal of Psychiatri and Neurology, 1991, 45 (3).
- Tuğrul, Ceylan, Sayılğan, M. Akif. Depresyonla Başa Çıkma Yolları, Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:1, Ankara, 1994, s.4-5
- Turan, Metin, Erken, Hasan, Mutlu, Necip ve Küçükkolbaşı, Hasan. Öğrencilerde Benlik Saygısı ile Belirti Dağılımı Arasındaki İlişki, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya, 1998, Cilt, 1, s. 67-73.
- Turgut, M.F. ve Baykul, Yaşar. Ölçekleme Teknikleri. ÖSYM Yayınları, Ankara, 1992.
- Turner, A. Judith ans Romano, M. Joan. Self-Report Screening Measures for Depression in Chronic Pain Patients. Journal of Clinical Psychology, 1984, 40, 4, 909-913.
- Türkcan, S., Türkcan, A. ve Uygur, N. "Lise Son Sınıf Öğrencilerinde ÖSS Öncesi ve Sonrası Dönemle Psikiyatrik Semptomatolojiyi Etkileyen Kişisel ve Ailesel Beklentiler" Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı, Kuşadası, 1992, 149-163.
- Türkoğlu, Adil. "Eğitim Yüksekokulları Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar" Adana, Ç.Ü. Eğitim Fak. Yay. No:1, 1988
- Türküm, Sibel. Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grupla Psikolojik Danışmanın Bilişsel Çarpıtmalar ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1996.
- Tyrer, P., Gunderson, J., Lyons, M., Tohen, M. Extent of comorbidity between Mental State and Pearsonality Disorders. Journal Pearsonal Disorder, 1997, 11:242-259.
- Uğurel, Şemin, Refia. Gençlik Psikolojisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:2677, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1980.

- User, N. Deniz Harp Okulu'ndaki Öğrencilerin Akademik Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Çok Değişkenli İstatistik Tekniklerle Analizi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1995.
- Uzunöz, Ali. "Depresif ve Depresif Olmayan Kişilerin Çözümlü ve Çözümsüz Problemleri Çözme Çabalarının İncelenmesi" Psikoloji Dergisi, 1990, Cilt 7, Sayı:24.
- Verdier, Jean-René. Zevk Alma Hakkı (Masturbasyon), Çev. Suat Yıldırım, Alaş Ofset, İstanbul, 1976.
- Vredenburg, Karel, Krames, Lester and Flett, L. Gordon. Reexamining The Beck Depression Inventory: The Long and Short of It. Psychological Reports, 1985, 56, 3, 767-778.
- Wright, Jesse, H. and McIntyre, P. Mary. The Family Drawing Depression Scale. Journal of Clinical Psychology, 1982, 38, 4, 853-861.
- Yanbastı, Gülgün. Ruh Sağlığı Düzeyinin Nesnel Bir Ölçü İle Saptanması, (Doçentlik Tezi) Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:39, İzmir, 1979.
- Yavuz, Kerim (1998) Çocuğun Dünyası ve Gelişim, Çocuk Vakfı Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- Yeşilyaprak, Binnur. Lise Öğrencilerinin İçsel yada Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1988.
- _____. "Kuşak Çatışması" Eğitim ve Bilim, Ankara, 1989, Cilt 13, Sayı:72.
- Yörükoğlu, Atalay. Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1978.
- _____. Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Beşinci Baskı, Ankara, 1988.
- Zung, W.W.K. "A Cross-Cultural Survey of Depressive Symptomatology in Normal Adults. Journal of Cross-Cultural Psychology, 3, 1972.
- _____. "A Cross-Cultural Survey of Symptoms in Depression. American Journal of Psychiatry, 126, 1969.
- _____. "A Self-Rating Depression Scale". Archive General Psychiatry, 12, 1965.

- _____. The Measurement of Affects: Depression and Anxiety. In P. Pichot (Ed.) Psychological measurement in Psychopharmacology: Modern Problems in Pharmacopsychiatry, (Vol.7) Basel, Switzerland: Karger, 1974, 170-180.
- _____. "Evaluating Treatment Methods For Depressive Disorders. American _____." "From Art to Science: The Diagnosis and Treatment of Depression. Arch. General Psychiatry, 29, 1973.
- _____. Depression in The Normal Aged. Psychosomatics, 1967, 8, 287-292.
- _____. Zung Self-Rating Depression Scale and Depression Status Inventory. In N. Sartorius and T.A. Ban. (Ed.) Assessment of Depression (pp.221-231). Berlin: Springer, Verlag, 1986.
- Zung, W.W.K. and Wonnacott, T.H. "Treatment Prediction in Depression Using A Self-Rating Scale, Biol. Psychiatry, 2, 1970.
- Zung, W.W.K., Richards, C.B., Cables, C. Ve Short, M.J. "Self-Rating Depression Scale in an Outpatient Clinic: Further Validation of The SDS. Archives of General Psychiatry, 1965, 13, 508-515.
- Zung, W.W. and Zung, E.M. Use of The Zung Self-Rating Depression Scale in The Elderly. Clinical Gerontologist, 1986, 5, 137-148.

ÖZGEÇMİŞ

1958 yılında İzmir’de doğdu. İlkokulu Özel Çamlaraltı Koleji’nde, ortaokulu Fevzi Çakmak Orta Okulu’nda ve liseyi İzmir Eşrafpaşa Lisesi’nde okudu.

Üniversite öğrenimine 1978 yılında Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi (Edebiyat Fakültesi) Psikoloji Bölümü’nde başladı ve 1983 Şubat döneminde mezun oldu.

1984 yılında askerliğini Kırklareli Destek Kıtaları’nda astegmen olarak yaptı.

1987 yılında T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak Eskişehir Özel Tıp Cezaevinde Psikolog olarak göreve başladı.

1988 yılında Erzurum Kapalı Cezaevine tayin oldu.

1989 yılında Atatürk Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Sağlık Merkezi’ne Psikolog olarak atandı.

1992 Kasım ayında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı’na Araştırma Görevlisi olarak atandı.

1991 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı’nda başladığı yüksek lisans eğitimini “Depresyon ile Kendini Kabul Arasındaki İlişkiler” isimli yüksek lisans teziyle tamamladı.

2000 yılı Şubat ayında Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı’na Öğretim Görevlisi olarak atandı ve halen aynı görevde çalışmakta olup evlidir.

EKLER

EK-1 ZUNG DEPRESSION SELF-REPORT RATING

Please put a check in the box that best reflect how you have mainly felt in the past week for each question.

	None	Some	Mostly	Always
1. I feel downhearted, blue, and sad.				
2. Morning is when I feel the best.				
3. I have crying spells or feel like it.				
4. I have trouble sleeping through the night.				
5. I eat as much as I used to.				
6. I enjoy looking at, talking to, and being with attractive women/men.				
7. I notice that I am losing weight.				
8. I have trouble with constipation.				
9. My heart beats faster than usual.				
10. I get tired for no reason.				
11. My mind is as clear as it used to be.				
12. I find it easy to do the things I used to do.				
13. I am restless and can't keep still.				
14. I feel hopeful about the future.				
15. I am more irritable than usual.				
16. I find it easy to make decision.				
17. I feel that I am useful and needed.				
18. My life is pretty full.				
19. I feel that others would be better off if I were dead.				
20. I still enjoy the things I used to do.				
	TOTAL SCORE			
	SDS Index			

4 x :
 3 x :
 2 x :
 1 x :
 TOTAL ::

EK – 2

ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ

Aşağıda hemen herkeste görülebilecek bazı durumlar verilmiştir. Her bir cümleyi okuyup daha sonra bu durumun sizde geçen hafta içinde ne oranda olduğunu en iyi belirten şıklardan birinin altındaki kutucuğun içine çarpı (X) işareti koyarak yirmi durumu da işaretleyiniz.

	Hiçbir Zaman veya Çok Ender	Bazen	Sık Sık	Çoğunlukla veya Her Zaman
1. Kendimi kırgın, kederli ve hüzünlü hissediyorum.				
2. Kendimi en iyi sabahları hissediyorum.				
3. Ağlama nöbetleri geçiriyorum veya kendimi ağlayacak gibi hissediyorum				
4. Gece boyu uyumakta güçlük çekiyorum.				
5. İştahım her zamanki gibi.				
6. Çekici kadınlara/erkeklere bakmaktan, onlarla konuşmaktan ve birlikte olmaktan hoşlanıyorum				
7. Kilo kaybetmekte olduğumu fark ediyorum.				
8. Kabızlık çekiyorum.				
9. Kalbim her zamankinden hızlı çarpıyor.				
10. Sebepsiz yere yoruluyorum.				
11. Zihnim her zaman olduğu kadar açık.				
12. Alıştığım şeyleri kolaylıkla yapabiliyorum.				
13. Huzursuzum yerimde duramıyorum.				
14. Geleceğe ümitle bakıyorum.				
15. Her zamankinden daha tedirginim.				
16. Kolaylıkla karar verebiliyorum.				
17. İşe yaradığımı ve bana ihtiyaç duyulduğumu hissediyorum				
18. Hayatım oldukça dolu.				
19. Ölseydim herkes için daha iyi olurdu.				
20. Alışmış olduğum şeyleri yapmaktan hala zevk duyuyorum.				
				Ham puan
				SDS İndeksi

4 x :
 3 x :
 2 x :
 1 x :
 TOPLAM : :

EK – 3

BECK DEPRESYON ENVANTERİ

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen dört seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu gözönünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (x) işaretini koyunuz.

1. (a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
- (b) Kendimi üzgün hissediyorum
- (c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygulardan kurtaramıyorum.
- (d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.

-
21. (a) Son zamanlarda cinsel yaşantımda dikkatimi çeken bir şey yok.
 - (b) Eskisine oranla cinsel konularla daha az ilgileniyorum.
 - (c) Şu sıralarda cinsellikle pek ilgili değilim.
 - (d) Artık, cinsellikle hiçbir ilgim kalmadı.

EK – 4

BELİRTİ TARAMA ENVANTERİ (SCL-90-R)

Aşağıda zaman zaman herkesde olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra bu durumun bugün de dahil olmak üzere son bir ay içerisinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini gözönüne alarak aşağıda belirtilen tanımlamalardan uygun olanı işaretleyiniz. Anlamadığınız bir cümle ile karşılaştığınızda testi uygulayan kişiye danışınız.

1. Baş ağrısı

Hiç () Çok Az () Orta Derecede () Oldukça Fazla () İleri Derecede ()

2. Sinirlilik ya da içinin titremesi.

Hiç () Çok Az () Orta Derecede () Oldukça Fazla () İleri Derecede ()

89. Suçluluk duygusu

Hiç () Çok Az () Orta Derecede () Oldukça Fazla () İleri Derecede ()

90. Aklınızda bir bozukluğun olduğu düşüncesi.

Hiç () Çok Az () Orta Derecede () Oldukça Fazla () İleri Derecede ()

EK - 5 LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ VERİLERİ

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	SEX	TOPLAM	SDS	SONUC
1	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	52,00	65,00	2,00
2	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	2,00	37,00	46,00	,00
3	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	30,00	38,00	,00
4	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	42,00	53,00	1,00
5	4,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	2,00	1,00	48,00	60,00	2,00
6	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	37,00	46,00	,00
7	2,00	4,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	44,00	55,00	1,00
8	2,00	4,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	45,00	56,00	,00
9	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	31,00	39,00	,00
10	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	40,00	50,00	,00
11	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	51,00	64,00	2,00
12	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	2,00	4,00	1,00	4,00	4,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	54,00	68,00	2,00
13	3,00	4,00	2,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	2,00	4,00	3,00	1,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	49,00	61,00	,00
14	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	37,00	46,00	,00
15	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	32,00	40,00	,00
16	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	42,00	53,00	1,00
17	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	30,00	38,00	,00
18	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	30,00	38,00	,00
19	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	1,00	38,00	48,00	,00
20	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	1,00	1,00	3,00	1,00	40,00	50,00	1,00
21	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	34,00	43,00	,00
22	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	36,00	45,00	,00
23	2,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	44,00	55,00	1,00
24	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	36,00	45,00	,00
25	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	36,00	45,00	,00
26	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	34,00	43,00	,00
27	1,00	3,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	38,00	48,00	,00
28	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	35,00	44,00	,00
29	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	38,00	48,00	,00
30	2,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	1,00	2,00	47,00	59,00	1,00
31	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	2,00	2,00	4,00	2,00	45,00	56,00	1,00
32	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	30,00	38,00	,00
33	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	40,00	50,00	,00
34	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	37,00	46,00	,00
35	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	30,00	38,00	,00
36	1,00	3,00	1,00	2,00	4,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	40,00	50,00	,00
37	2,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	45,00	56,00	1,00
38	3,00	3,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	31,00	39,00	,00
39	2,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	3,00	4,00	1,00	1,00	3,00	2,00	45,00	56,00	1,00
40	2,00	2,00	4,00	2,00	2,00	4,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	47,00	59,00	1,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	SEX	TOPLAM	SDS	SONTUC
41	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	34,00	43,00	,00
42	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	27,00	34,00	,00
43	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	41,00	51,00	,00
44	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	1,00	32,00	48,00	,00
45	1,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	43,00	54,00	,00
46	1,00	4,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	2,00	42,00	53,00	,00
47	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	34,00	43,00	,00
48	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	48,00	60,00	,00
49	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	2,00	1,00	30,00	38,00	,00
50	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	28,00	35,00	,00
51	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	42,00	53,00	,00
52	2,00	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	1,00	44,00	55,00	,00
53	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	44,00	55,00	,00
54	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	35,00	44,00	,00
55	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	29,00	36,00	,00
56	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	38,00	48,00	,00
57	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	54,00	68,00	,00
58	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	32,00	40,00	,00
59	4,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	2,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	40,00	50,00	,00
60	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	40,00	50,00	,00
61	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	40,00	50,00	,00
62	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	48,00	60,00	,00
63	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	33,00	41,00	,00
64	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	37,00	46,00	,00
65	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	35,00	44,00	,00
66	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	31,00	39,00	,00
67	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	46,00	58,00	,00
68	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	40,00	50,00	,00
69	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	40,00	50,00	,00
70	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	42,00	53,00	,00
71	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	47,00	59,00	,00
72	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	36,00	45,00	,00
73	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	4,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	42,00	53,00	,00
74	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	47,00	59,00	,00
75	3,00	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	42,00	53,00	,00
76	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	47,00	59,00	,00
77	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	39,00	49,00	,00
78	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	37,00	46,00	,00
79	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	35,00	44,00	,00
80	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	29,00	36,00	,00
81	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	40,00	50,00	,00
82	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	40,00	50,00	,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	SEX	TOPLAM	SDS	SONUC
83	2.00	1.00	1.00	3.00	3.00	4.00	2.00	1.00	2.00	4.00	3.00	4.00	1.00	2.00	2.00	2.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	42.00	53.00	1.00
84	2.00	3.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	2.00	2.00	3.00	3.00	4.00	2.00	1.00	3.00	3.00	2.00	1.00	2.00	1.00	1.00	44.00	55.00	1.00
85	3.00	3.00	4.00	4.00	2.00	4.00	4.00	2.00	3.00	2.00	2.00	2.00	4.00	3.00	3.00	3.00	3.00	1.00	4.00	2.00	2.00	58.00	73.00	3.00
86	2.00	4.00	2.00	3.00	4.00	4.00	3.00	1.00	1.00	4.00	4.00	4.00	4.00	2.00	2.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	2.00	47.00	59.00	1.00
87	4.00	3.00	1.00	2.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	2.00	3.00	2.00	4.00	3.00	2.00	3.00	4.00	3.00	4.00	1.00	2.00	50.00	63.00	2.00
88	4.00	2.00	2.00	1.00	4.00	4.00	3.00	2.00	2.00	3.00	4.00	4.00	1.00	1.00	3.00	3.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	60.00	75.00	3.00
89	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	4.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	3.00	1.00	1.00	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	31.00	39.00	2.00
90	3.00	3.00	2.00	1.00	3.00	4.00	1.00	1.00	2.00	3.00	2.00	1.00	3.00	1.00	2.00	3.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	48.00	60.00	2.00
91	2.00	1.00	2.00	3.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00	3.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	31.00	39.00	2.00
92	2.00	3.00	1.00	3.00	3.00	3.00	3.00	1.00	2.00	2.00	2.00	1.00	3.00	1.00	2.00	3.00	2.00	4.00	4.00	3.00	1.00	50.00	63.00	2.00
93	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	3.00	2.00	2.00	2.00	2.00	1.00	32.00	40.00	2.00
94	2.00	4.00	1.00	3.00	1.00	2.00	3.00	1.00	2.00	4.00	2.00	3.00	3.00	1.00	1.00	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	44.00	55.00	1.00
95	2.00	3.00	1.00	2.00	4.00	1.00	2.00	1.00	1.00	3.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	38.00	48.00	2.00
96	3.00	3.00	2.00	3.00	3.00	3.00	2.00	2.00	3.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.00	2.00	1.00	54.00	68.00	2.00
97	2.00	1.00	2.00	3.00	1.00	3.00	2.00	2.00	2.00	1.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	41.00	51.00	1.00
98	4.00	4.00	1.00	4.00	3.00	4.00	1.00	1.00	2.00	4.00	2.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	1.00	1.00	2.00	62.00	78.00	3.00
99	2.00	4.00	1.00	1.00	2.00	3.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	3.00	1.00	1.00	2.00	34.00	43.00	2.00
100	3.00	4.00	2.00	2.00	3.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	3.00	1.00	2.00	1.00	4.00	1.00	1.00	41.00	51.00	1.00
101	3.00	3.00	3.00	3.00	2.00	4.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	3.00	1.00	2.00	1.00	4.00	1.00	1.00	40.00	50.00	1.00
102	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	4.00	2.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	4.00	2.00	2.00	2.00	2.00	1.00	42.00	53.00	1.00
103	2.00	2.00	1.00	3.00	1.00	4.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	4.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	50.00	63.00	1.00
104	3.00	1.00	1.00	4.00	2.00	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	4.00	4.00	2.00	2.00	2.00	1.00	42.00	53.00	1.00
105	2.00	4.00	2.00	2.00	4.00	3.00	2.00	1.00	1.00	2.00	4.00	2.00	2.00	3.00	1.00	3.00	4.00	4.00	2.00	2.00	1.00	50.00	63.00	1.00
106	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	31.00	39.00	1.00
107	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	3.00	2.00	1.00	1.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	33.00	41.00	1.00
108	3.00	3.00	3.00	3.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	4.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	3.00	3.00	1.00	2.00	2.00	1.00	45.00	56.00	1.00
109	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	4.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	2.00	35.00	44.00	1.00
110	2.00	3.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	3.00	3.00	2.00	1.00	1.00	1.00	35.00	44.00	1.00
111	2.00	1.00	2.00	4.00	2.00	3.00	2.00	1.00	3.00	1.00	3.00	1.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	3.00	1.00	1.00	1.00	34.00	43.00	1.00
112	2.00	3.00	2.00	1.00	1.00	4.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	1.00	35.00	44.00	1.00
113	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	31.00	39.00	1.00
114	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	30.00	38.00	1.00
115	2.00	3.00	1.00	1.00	1.00	4.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	2.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	2.00	32.00	40.00	1.00
116	2.00	1.00	2.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.00	2.00	1.00	2.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	50.00	63.00	2.00
117	2.00	1.00	2.00	4.00	1.00	3.00	1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.00	2.00	1.00	2.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	41.00	51.00	1.00
118	2.00	3.00	2.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.00	2.00	1.00	3.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	2.00	34.00	43.00	1.00
119	2.00	1.00	1.00	2.00	2.00	4.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	40.00	50.00	1.00
120	2.00	1.00	2.00	2.00	1.00	4.00	1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.00	2.00	1.00	2.00	4.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	42.00	53.00	1.00
121	1.00	3.00	1.00	2.00	2.00	4.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00	3.00	1.00	3.00	1.00	1.00	1.00	35.00	44.00	1.00
122	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	4.00	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	3.00	3.00	3.00	1.00	1.00	1.00	45.00	56.00	1.00
123	2.00	1.00	2.00	1.00	3.00	4.00	4.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	4.00	3.00	2.00	3.00	2.00	4.00	2.00	1.00	1.00	45.00	56.00	1.00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	SEX	TOPLAM	SDS	SONUC
124	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	38,00	48,00	,00
125	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	27,00	34,00	,00
126	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	40,00	50,00	1,00
127	2,00	4,00	1,00	2,00	4,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	46,00	58,00	1,00
128	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	42,00	53,00	1,00
129	4,00	3,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	45,00	56,00	1,00
130	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	38,00	48,00	1,00
131	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	4,00	4,00	1,00	40,00	50,00	1,00
132	2,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	4,00	1,00	55,00	69,00	2,00
133	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	31,00	39,00	,00
134	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	34,00	43,00	,00
135	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	40,00	50,00	1,00
136	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	4,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	38,00	48,00	,00
137	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	36,00	45,00	,00
138	4,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	1,00	4,00	3,00	1,00	1,00	1,00	47,00	59,00	1,00
139	2,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	40,00	50,00	1,00
140	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	1,00	43,00	54,00	1,00
141	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	40,00	50,00	1,00
142	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	2,00	1,00	49,00	61,00	2,00
143	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	1,00	44,00	55,00	1,00
144	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	41,00	51,00	1,00
145	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	33,00	41,00	,00
146	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	1,00	48,00	60,00	2,00
147	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	37,00	46,00	,00
148	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	36,00	45,00	,00
149	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	30,00	38,00	,00
150	2,00	4,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	1,00	3,00	1,00	49,00	61,00	2,00
151	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	49,00	61,00	,00
152	1,00	3,00	2,00	1,00	3,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	32,00	40,00	,00
153	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	51,00	64,00	2,00
154	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	3,00	1,00	1,00	4,00	2,00	42,00	53,00	1,00
155	2,00	4,00	1,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	3,00	2,00	42,00	53,00	1,00
156	1,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	53,00	66,00	2,00
157	4,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	34,00	44,00	,00
158	2,00	4,00	3,00	1,00	4,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	42,00	53,00	1,00
159	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	42,00	53,00	1,00
160	2,00	4,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	49,00	61,00	2,00
161	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	25,00	31,00	,00
162	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	43,00	54,00	1,00
163	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00	4,00	1,00	54,00	68,00	1,00
164	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	4,00	1,00	2,00	49,00	61,00	2,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	SEX	TOPLAM	SDS	SONUC
165	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	49,00	61,00	2,00
166	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	54,00	68,00	2,00
167	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	30,00	38,00	,00
168	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	4,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	37,00	46,00	,00
169	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	36,00	45,00	,00
170	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	1,00	3,00	1,00	34,00	43,00	,00
171	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	33,00	41,00	,00
172	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	37,00	46,00	,00
173	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	33,00	41,00	,00
174	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	29,00	36,00	,00
175	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	4,00	2,00	1,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	44,00	55,00	1,00
176	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	2,00	2,00	4,00	1,00	3,00	1,00	43,00	54,00	1,00
177	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	1,00	42,00	53,00	1,00
178	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	41,00	51,00	1,00
179	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	1,00	37,00	46,00	,00
180	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	2,00	1,00	28,00	35,00	,00
181	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	2,00	1,00	45,00	56,00	1,00
182	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	4,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	35,00	44,00	,00
183	2,00	3,00	1,00	1,00	4,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	2,00	2,00	1,00	4,00	4,00	3,00	4,00	2,00	1,00	55,00	69,00	2,00
184	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	4,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	35,00	44,00	,00
185	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	34,00	43,00	,00
186	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	31,00	39,00	,00
187	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	36,00	45,00	,00
188	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	26,00	33,00	,00
189	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	31,00	39,00	,00
190	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	37,00	46,00	,00
191	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	31,00	39,00	,00
192	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	38,00	48,00	,00
193	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	34,00	43,00	,00
194	2,00	4,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	40,00	50,00	1,00
195	2,00	4,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	43,00	54,00	1,00
196	2,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	1,00	47,00	59,00	1,00
197	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	1,00	4,00	2,00	51,00	64,00	2,00
198	2,00	3,00	1,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	2,00	42,00	53,00	1,00
199	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	37,00	46,00	,00
200	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	38,00	48,00	,00
201	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	36,00	45,00	,00
202	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	2,00	37,00	46,00	,00
203	1,00	3,00	2,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	1,00	1,00	4,00	2,00	46,00	58,00	,00
204	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	2,00	46,00	58,00	,00
205	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	2,00	2,00	2,00	41,00	51,00	,00
206	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	28,00	35,00	,00

EK - 6 ÜNİVERSİTE HASTA ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMİNİN ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ VERİLERİ

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX	
1	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	37,00	46,00	,00	1,00
2	2,00	2,00	1,00	1,00	4,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00	
3	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	29,00	36,00	,00	1,00	
4	4,00	4,00	1,00	4,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	64,00	80,00	3,00	1,00	
5	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00	
6	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	39,00	49,00	,00	1,00	
7	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	4,00	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	49,00	61,00	2,00	,00	
8	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	38,00	48,00	,00	1,00	
9	4,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00	3,00	46,00	58,00	1,00	1,00	
10	4,00	1,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	4,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	47,00	59,00	1,00	1,00	
11	4,00	4,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	4,00	68,00	85,00	3,00	,00	
12	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	40,00	50,00	1,00	1,00	
13	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	43,00	54,00	1,00	1,00	
14	2,00	3,00	1,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	2,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	2,00	54,00	68,00	2,00	,00	
15	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	3,00	47,00	59,00	1,00	1,00	
16	3,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	4,00	3,00	48,00	60,00	2,00	1,00	
17	4,00	4,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	61,00	76,00	3,00	1,00	
18	2,00	4,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	3,00	55,00	69,00	2,00	,00	
19	2,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	44,00	55,00	1,00	1,00	
20	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	53,00	66,00	2,00	,00	
21	3,00	3,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00	1,00	2,00	4,00	55,00	69,00	2,00	,00	
22	4,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	54,00	68,00	2,00	1,00	
23	2,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	48,00	60,00	2,00	,00	
24	2,00	4,00	1,00	4,00	3,00	2,00	4,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	51,00	64,00	2,00	1,00	
25	3,00	4,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	51,00	64,00	2,00	1,00	

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX
26	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	4,00	59,00	74,00	3,00	1,00
27	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	59,00	74,00	3,00	1,00
28	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	28,00	35,00	,00	1,00
29	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	1,00	3,00	58,00	73,00	3,00	,00
30	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	46,00	58,00	1,00	1,00
31	2,00	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	63,00	79,00	3,00	1,00
32	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	66,00	83,00	3,00	,00
33	4,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	46,00	58,00	1,00	,00
34	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	2,00	48,00	60,00	2,00	,00
35	4,00	3,00	1,00	4,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	2,00	4,00	1,00	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	2,00	47,00	59,00	1,00	1,00
36	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	43,00	54,00	1,00	,00
37	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	52,00	65,00	2,00	,00
38	3,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	33,00	41,00	,00	,00
39	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	41,00	51,00	1,00	,00
40	3,00	3,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	4,00	49,00	61,00	2,00	,00
41	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	3,00	2,00	1,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	50,00	63,00	2,00	,00
42	2,00	4,00	2,00	2,00	3,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	4,00	3,00	1,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	49,00	61,00	2,00	1,00
43	2,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	54,00	68,00	2,00	,00
44	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	48,00	60,00	2,00	1,00
45	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	68,00	85,00	3,00	,00
46	4,00	4,00	4,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	40,00	50,00	1,00	1,00
47	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	36,00	45,00	,00	,00
48	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	60,00	75,00	3,00	,00
49	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	1,00	4,00	4,00	2,00	2,00	4,00	54,00	68,00	2,00	,00
50	4,00	4,00	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	4,00	55,00	69,00	2,00	,00
51	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	2,00	55,00	69,00	2,00	,00
52	4,00	4,00	3,00	2,00	1,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00	1,00	2,00	2,00	36,00	45,00	,00	1,00
53	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	59,00	74,00	3,00	1,00
54	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	69,00	86,00	3,00	,00
55	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00	4,00	2,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	55,00	69,00	2,00	1,00
56	2,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	2,00	3,00	70,00	88,00	3,00	,00
57	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	4,00				

S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX
58	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	1,00	34,00	43,00	,00	1,00
59	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	36,00	45,00	,00	1,00
60	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	43,00	54,00	1,00	1,00
61	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	2,00	1,00	4,00	1,00	4,00	64,00	80,00	3,00	1,00
62	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00
63	2,00	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	4,00	61,00	76,00	3,00	1,00
64	3,00	2,00	2,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	4,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	57,00	71,00	3,00	1,00
65	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	53,00	66,00	2,00	,00
66	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	33,00	41,00	,00	,00
67	4,00	2,00	3,00	1,00	4,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	51,00	64,00	2,00	,00
68	1,00	4,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00	4,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00
69	2,00	4,00	2,00	3,00	4,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	1,00	3,00	49,00	61,00	2,00	1,00
70	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	4,00	1,00	4,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	1,00	3,00	43,00	54,00	1,00	,00
71	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	54,00	68,00	2,00	,00
72	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	2,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00	65,00	81,00	3,00	,00
73	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	32,00	40,00	,00	,00
74	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	39,00	49,00	,00	,00
75	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	31,00	39,00	,00	1,00
76	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	38,00	48,00	,00	,00
77	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	2,00	3,00	1,00	2,00	4,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	40,00	50,00	1,00	,00
78	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	30,00	38,00	,00	1,00
79	2,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	2,00	3,00	1,00	2,00	44,00	55,00	1,00	,00
80	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00
81	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	4,00	3,00	4,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	48,00	60,00	2,00	1,00
82	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	55,00	69,00	2,00	1,00
83	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	3,00	4,00	1,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	69,00	86,00	3,00	1,00
84	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	35,00	44,00	,00	1,00
85	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	4,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	4,00	2,00	4,00	48,00	60,00	2,00	1,00
86	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	53,00	66,00	2,00	,00
87	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	4,00	2,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	3,00	2,00	4,00	67,00	84,00	3,00	,00
88	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	4,00	4,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	55,00	69,00	2,00	,00
89	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	43,00	54,00	1,00	1,00
90	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	42,00	53,00	1,00	1,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX
91	3,00	1,00	2,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	3,00	2,00	3,00	1,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	2,00	51,00	64,00	2,00	,00
92	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	4,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	2,00	46,00	58,00	1,00	1,00
93	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	49,00	61,00	2,00	,00
94	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	1,00	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	4,00	3,00	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	4,00	57,00	71,00	3,00	,00
95	4,00	1,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	1,00	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	49,00	61,00	2,00	,00
96	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	2,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	58,00	73,00	3,00	,00
97	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	47,00	59,00	1,00	1,00
98	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	64,00	80,00	3,00	,00
99	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	49,00	61,00	2,00	1,00
100	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	3,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	47,00	59,00	1,00	,00
101	4,00	3,00	3,00	1,00	3,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	50,00	63,00	2,00	1,00
102	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	47,00	59,00	1,00	1,00
103	4,00	4,00	3,00	4,00	1,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	69,00	86,00	3,00	1,00
104	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	4,00	2,00	4,00	1,00	4,00	4,00	1,00	3,00	42,00	53,00	1,00	1,00
105	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	53,00	66,00	2,00	,00
106	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	54,00	68,00	2,00	,00
107	2,00	4,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	33,00	41,00	,00	1,00
108	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	1,00	4,00	3,00	4,00	1,00	1,00	43,00	54,00	1,00	,00
109	3,00	2,00	3,00	1,00	4,00	4,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	44,00	55,00	1,00	,00
110	4,00	4,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	58,00	73,00	3,00	,00
111	3,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	1,00	3,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	2,00	47,00	59,00	1,00	1,00
112	3,00	4,00	2,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	1,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	61,00	76,00	3,00	,00
113	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	57,00	71,00	3,00	,00
114	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	40,00	50,00	1,00	1,00
115	3,00	3,00	4,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	2,00	4,00	1,00	3,00	56,00	70,00	3,00	,00
116	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	49,00	61,00	2,00	,00
117	4,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	1,00	62,00	78,00	3,00	,00
118	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	60,00	75,00	3,00	,00
119	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	58,00	73,00	3,00	,00
120	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	42,00	53,00	1,00	,00
121	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	59,00	74,00	3,00	,00
122	4,00	4,00	3,00	1,00	4,00	4,00	1,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	61,00	76,00	3,00	,00
123	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	1,00	2,00	47,00	59,00	1,00	1,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX
124	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	33,00	41,00	,00	,00
125	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	,00
126	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	4,00	2,00	2,00	3,00	1,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	57,00	71,00	3,00	1,00
127	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	4,00	1,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	2,00	4,00	62,00	78,00	3,00	,00
128	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	4,00	1,00	2,00	49,00	61,00	2,00	,00
129	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	4,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	50,00	63,00	2,00	,00
130	3,00	4,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	49,00	61,00	2,00	1,00
131	4,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	45,00	56,00	1,00	1,00
132	1,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	4,00	1,00	1,00	38,00	48,00	,00	1,00
133	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	4,00	2,00	1,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	4,00	4,00	1,00	3,00	49,00	61,00	2,00	,00
134	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	3,00	4,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	48,00	60,00	2,00	1,00
135	2,00	4,00	2,00	1,00	4,00	4,00	4,00	1,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	4,00	58,00	73,00	3,00	1,00
136	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	49,00	61,00	2,00	,00
137	4,00	3,00	1,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	48,00	60,00	2,00	,00
138	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	36,00	45,00	,00	1,00
139	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	37,00	46,00	,00	,00
140	4,00	4,00	2,00	4,00	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	3,00	57,00	71,00	3,00	,00
141	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	2,00	3,00	61,00	76,00	3,00	,00
142	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	39,00	49,00	,00	1,00
143	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	48,00	60,00	2,00	,00
144	4,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	1,00	2,00	52,00	65,00	2,00	1,00
145	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	1,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	3,00	50,00	63,00	2,00	1,00
146	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	30,00	38,00	,00	1,00
147	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	26,00	33,00	,00	,00
148	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	35,00	44,00	,00	,00
149	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	62,00	78,00	3,00	,00
150	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	4,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	42,00	53,00	1,00	,00
151	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	51,00	64,00	2,00	1,00
152	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	3,00	44,00	55,00	1,00	1,00
153	4,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	3,00	4,00	4,00	3,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	3,00	4,00	57,00	71,00	3,00	,00
154	3,00	3,00	2,00	3,00	2,00	4,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	1,00	4,00	2,00	3,00	2,00	1,00	4,00	49,00	61,00	2,00	,00
155	4,00	3,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	4,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	63,00	79,00	3,00	1,00

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	TOPLAM	SDS	SONUC	SEX
156	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	41,00	51,00	1,00	,00
157	1,00	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	2,00	3,00	2,00	4,00	4,00	2,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	2,00	1,00	4,00	59,00	74,00	3,00	,00
158	1,00	3,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	1,00	3,00	1,00	4,00	3,00	2,00	1,00	4,00	46,00	58,00	1,00	,00
159	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	3,00	70,00	88,00	3,00	,00
160	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	1,00	4,00	3,00	4,00	2,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	62,00	78,00	3,00	,00
161	2,00	2,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	41,00	51,00	1,00	,00
162	3,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	55,00	69,00	2,00	1,00
163	4,00	4,00	1,00	4,00	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	4,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	54,00	68,00	2,00	1,00
164	4,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	4,00	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00	1,00	3,00	53,00	66,00	2,00	1,00
165	3,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	1,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	2,00	3,00	4,00	2,00	3,00	1,00	2,00	57,00	71,00	3,00	,00
166	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	62,00	78,00	3,00	,00
167	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	71,00	89,00	3,00	,00
168	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	35,00	44,00	,00	1,00
169	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	3,00	2,00	3,00	4,00	2,00	1,00	3,00	43,00	54,00	1,00	1,00
170	3,00	3,00	2,00	1,00	4,00	3,00	2,00	1,00	2,00	4,00	3,00	1,00	4,00	1,00	3,00	4,00	4,00	3,00	1,00	4,00	53,00	66,00	2,00	1,00
171	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	4,00	3,00	3,00	1,00	1,00	40,00	50,00	1,00	,00
172	2,00	3,00	2,00	2,00	4,00	3,00	3,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	4,00	1,00	3,00	1,00	4,00	45,00	56,00	1,00	1,00
173	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	4,00	3,00	4,00	1,00	3,00	52,00	65,00	2,00	1,00
174	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	46,00	58,00	1,00	1,00
175	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	34,00	43,00	,00	1,00
176	2,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	4,00	1,00	2,00	4,00	4,00	4,00	1,00	4,00	47,00	59,00	1,00	1,00
177	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	2,00	1,00	3,00	40,00	50,00	1,00	1,00
178	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	4,00	2,00	3,00	4,00	4,00	4,00	3,00	4,00	4,00	1,00	3,00	4,00	4,00	4,00	4,00	70,00	88,00	3,00	,00
179	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	3,00	4,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	42,00	53,00	1,00	1,00
180	3,00	3,00	1,00	4,00	1,00	2,00	4,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	50,00	63,00	2,00	1,00
181	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	36,00	45,00	,00	1,00
182	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	4,00	4,00	4,00	3,00	2,00	4,00	1,00	2,00	48,00	60,00	2,00	1,00
183	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	38,00	48,00	,00	1,00
184	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	45,00	56,00	1,00	,00
185	1,00	4,00	1,00	3,00	1,00	3,00	2,00	1,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	2,00	39,00	49,00	,00	1,00
186	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	4,00	3,00	4,00	4,00	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00	3,00	3,00	54,00	68,00	2,00	1,00
187	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	1,00	2,00	39,00	49,00	,00	,00

EK - 7 ÜNİVERSİTE NORMAL ÖĞRENCİ ÖRNEKLEMİNİN ZUNG DEPRESYON ÖLÇEĞİ VERİLERİ

NO	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	Toplam Puan	SDS Puanı
1	4,00	2,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	3,00	1,00	3,00	49,00	61,00
2	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	3,00	2,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	36,00	48,00
3	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	31,00	39,00
4	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	4,00	41,00	51,00
5	1,00	3,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	29,00	36,00
6	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	46,00	58,00
7	2,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	4,00	4,00	1,00	1,00	3,00	39,00	49,00
8	4,00	4,00	2,00	2,00	3,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	4,00	1,00	3,00	2,00	2,00	4,00	4,00	4,00	2,00	4,00	63,00	79,00
9	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	40,00	50,00
10	3,00	2,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	3,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	1,00	3,00	46,00	58,00
11	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	42,00	53,00
12	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	3,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	48,00	60,00
13	2,00	3,00	1,00	4,00	4,00	4,00	4,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	4,00	1,00	3,00	2,00	1,00	4,00	54,00	68,00
14	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	1,00	4,00	2,00	4,00	2,00	4,00	2,00	3,00	1,00	4,00	52,00	65,00
15	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	31,00	39,00
16	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	27,00	34,00
17	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	3,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	3,00	38,00	48,00
18	4,00	3,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	36,00	48,00
19	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	31,00	39,00
20	2,00	4,00	1,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	34,00	43,00
21	3,00	4,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	4,00	4,00	3,00	2,00	3,00	51,00	64,00
22	4,00	3,00	3,00	3,00	4,00	4,00	2,00	3,00	3,00	4,00	3,00	1,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	50,00	63,00
23	4,00	3,00	2,00	2,00	3,00	4,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	2,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	2,00	2,00	47,00	59,00
24	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	2,00	3,00	1,00	4,00	4,00	3,00	3,00	1,00	4,00	46,00	58,00
25	3,00	4,00	1,00	2,00	3,00	4,00	1,00	2,00	1,00	3,00	1,00	2,00	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	3,00	44,00	55,00
26	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	2,00	3,00	1,00	2,00	44,00	55,00
27	3,00	3,00	2,00	3,00	3,00	4,00	2,00	2,00	2,00	2,00	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	4,00	2,00	1,00	2,00	2,00	53,00	66,00
28	2,00	3,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	36,00	45,00
29	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	1,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	35,00	44,00
30	2,00	3,00	2,00	4,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	46,00	58,00
31	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	4,00	2,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	4,00	1,00	1,00	1,00	3,00	4,00	1,00	3,00	45,00	56,00
32	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	4,00	3,00	2,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	52,00	65,00
33	2,00	4,00	1,00	1,00	1,00	4,00	3,00	4,00	3,00	3,00	2,00	2,00	3,00	3,00	1,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	35,00	44,00
34	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	3,00	2,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	31,00	39,00
35	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	4,00	2,00	4,00	4,00	1,00	1,00	47,00	59,00
36	2,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	3,00	1,00	3,00	3,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	3,00	43,00	54,00
37	2,00	3,00	1,00	2,00	1,00	4,00	4,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	4,00	1,00	1,00	2,00	43,00	54,00
38	4,00	3,00	2,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	4,00	1,00	1,00	3,00	41,00	51,00
39	2,00	2,00	1,00	3,00	1,00	3,00	1,00	1,00	1,00	3,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	3,00	1,00	1,00	1,00	27,00	34,00
40	2,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	48,00	60,00
41	2,00	2,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	3,00	3,00	3,00	3,00	1,00	1,00	2,00	4,00	3,00	3,00	1,00	3,00	38,00	48,00
42	2,00	2,00	1,00	2,00	3,00	3,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	3,00	2,00	1,00	3,00	38,00	48,00
43	2,00	1,00	1,00	2,00	3,00	2,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	31,00	39,00

